Eduskunnan pankkivaltuuston kertomus 2010

Helsinki 2011

K 14/2011 vp

EDUSKUNNAN PANKKIVALTUUSTON KERTOMUS 2010

*

EDUSKUNNALLE

HELSINKI 2011

ISSN 1237-4334 (painettu julkaisu)
ISSN 1796-9794 (verkkojulkaisu)
EDITA PRIMA OY, HELSINKI 2011

SISÄLLYS

Sivu

1 EKP:N RAHAPOLITIIKKA JA EUROALUEEN TALOUS 5
1.1 Tiivistelmä euroalueen rahapolitiikasta ja talouskehityksestä 5
1.2 Maailmantalouden toipuminen kriisistä varovaista 5
1.3 Euroalueen kehitys 8
1.3.1 Euroalueen talouksien toipuminen epätasaista 8
1.3.2 Julkisen talouden tila 10
1.3.3 Velkakriisi eräissä maissa 11
1.3.4 Toimet uusien kriisien estämiseksi ja talouden ohjausjärjestelmän lujittamiseksi 12
1.4 Rahapolitiikka ja euroalueen hintavakaus 14
1.4.1 Rahapolitiikka kasvua tukevaa 14
1.4.2 Euroalueen hintavakaus ja valuuttakurssien kehitys 15

2 SUOMEN TALOUS VUONNA 2010 ... 17
2.1 Tiivistelmä Suomen talouskehityksestä 17
2.2 Kansantalouden kehitys 17
2.3 Julkinen talous 19
2.4 Hintavakaus Suomessa ja EKP:n korkopolitiikka 20

3 SUOMEN PANKIN TOIMINTA 22
3.1 Rahoitusjärjestelmän vakaus ja tehokkuus 22
3.2 Suomen Pankin sijoitustoiminta 22
3.3 Setelistön määrä kasvaa edelleen 23
3.4 Suomen Pankin viranomaisyhteistyö ja kansainvälinen toiminta 23
3.5 Tutkimusta uudistetaan 24
3.6 Suomen Pankin uudet politiikka-prosessit 25
3.7 Viestintä 25

4 SUOMEN PANKIN TILINPÄÄTÖS 26
Tase 26
Tuloslaskelma 28
Tilinpäätöksen liitteet 29
Tilinpäätöksen laatimisperiaatteet 31
Taseen liitetiedot 35
Tuloslaskelman liitetiedot 43

5 SUOMEN PANKIN HALLINTO JA PANKKIVALTUUSTON KÄSITTELEMIÄ ASIOITA 47
5.1 Johdanto 47
5.2 Hallinto 48
5.3 Johtokunta 48
5.4 Pankkivaltuuston kokoonpano 48
5.5 Tilintarkastajat 49
5.6 Tilintarkastus 49

6 FINANSSIVALVONNAN TOIMINTA VUONNA 2010 50
6.1 Johdanto 50
6.2 Hallinto 50
6.3 Keskeiset tavoitteet 50
6.4 Finanssimarkkinoiden tila Suomessa vuonna 2010 51
6.5 Fivan vuoden 2010 tavoitteet ja niiden toteutuminen 54
6.6 Pankkivaltuuston kertomus vuodesta 2009 ja Fivan toimet sen johdosta 55
6.7 Pankkivaltuuston arvio Finanssi-valvonnan toiminnasta 57

Kertomuksen luvut
perustuvat helmi-huhtikuussa 2011
käytettävissä olleisiin tietoihin.

295060

1 EKP:N RAHAPOLITIIKKA JA EUROALUEEN TALOUS

1.1 Tiivistelmä euroalueen rahapolitiikasta ja talouskehityksestä

Maailmantalous alkoi toipua vuoden 2009 syvästä taantumasta Kiinan ja muiden nousevien talouksien kysynnän kasvun tukemana. Teollisuusmaiden erittäin kevyt rahapolitiikka ja finanssipoliittinen elvytys vauhdittivat myös kasvua. Talouskasvun palautuminen näkyi nopeasti raaka-aineiden kysynnässä, ja erilaisten tarjontakapeikkojen vuoksi raaka-aineiden hinnat alkoivat nousta hyvin ripeästi.

Euromaiden kasvuvauhti jäi kuitenkin jälkeen muiden teollisuusmaiden vauhdista, lähinnä heikkojen rakenteiden vuoksi vuonna 2010. Valtioiden velkakriisi alkoi vähentää luottamusta useissa maissa kriisimaiden ohella, joten kasvuvauhti jäi hitaaksi. Kreikka ja Irlanti joutuivat hakemaan apua selviytyäkseen velkojensa hoidosta. Espanjassa ja Kreikassa kokonaistuotanto jopa supistui kertomusvuonna. Euroalue jakautui finanssikriisin seurauksena kahtia: vakaisiin kasvutalouksiin ja julkisen sektorin ylivelkaantumisesta kärsiviin maihin. Kreikka ja Irlanti ajautuivat kyvyttömiksi hankkimaan itse rahoitusta markkinoilta, mistä syystä muut EU-maat ja Kansainvälinen valuuttarahasto joutuivat tulemaan avuksi. Julkisen sektorin tila on koko euroalueella huono läpi 2000-luvun jatkuneen vakaus- ja kasvusopimuksen kriteerit ylittäneen velkaantumisen vuoksi. Lisäksi velkaantumisvauhti on edelleen kova. Finanssikriisi ei ole vielä ohi julkisen sektorin osalta. Uusien finanssikriisien estämiseksi rakennettu Euroopan järjestelmäriskikomitea (European Systemic Risk Board) aloitti vuoden 2011 alussa.

Rahapolitiikka oli koko vuoden 2010 voimakkaasti kasvua tukevaa. Euroopan keskuspankki (EKP) on saanut likviditeettiä lisäävillä toimillaan painettua lyhyet markkinakorot alle 1 prosentin eli alle perusrahoitusoperaatioiden koron. Vuoden loppua kohden rahoitusmarkkinoiden tila alkoi normalisoitua, mikä myös näkyi lainojen kysynnän kasvuna joulukuussa. Euroalueen inflaatio oli alkuvuonna vielä hyvin hidas, mutta öljyn hinnan nousu alkoi vuoden loppua kohden nopeuttaa yhdenmukaistetun kuluttajahintaindeksin nousuvauhtia lähelle 2:ta prosenttia.

1.2 Maailmantalouden toipuminen kriisistä varovaista

Maailmantalous oli vuoden 2008 lopulla kuilun partaalla. Lehman Brothers -pankin konkurssin laukaisema finanssikriisi halvaannutti rahoitusmarkkinat, ja 1930-luvun tapahtumien toistuminen oli lähellä. Pankkijärjestelmän romahtaminen ja protektionismi saatiin estettyä keskuspankkien, Kansainvälisen valuuttarahaston ja erityisesti G20-maiden hallitusten yhteistoimin. Vahinko oli kuitenkin jo ehtinyt tapahtua, kun rahoituksen ehtyminen supisti varastot minimiin ja investointiprojektit jäädytettiin. Epäluottamus pankkijärjestelmään heijastui erityisesti maailmankauppaan, joka supistui peräti 10,9 % (tavarat ja palvelut) vuonna 2009.

Rahapolitiikan nopeatahtinen keventäminen, finanssipoliittiset elvytystoimet ja julkisen tuen avittama pankkien toimintakyvyn palautuminen alkoivat jo kesällä 2009 kääntää maailmantaloutta kasvuun. Vaikka useilla pankeilla on edelleenkin ongelmia, toimet rahoitussektorin tervehdyttämiseksi alkoivat purra jo keväällä 2009, mikä näkyi erityisesti ulkomaankaupan syöksykierteen pysähtymisenä.

Nopeimmillaan maailmantalouden kasvu oli vuoden 2009 lopulla ja vuoden 2010 alkupuolella (kuvio 1). Kasvua vauhditti erityisesti varastojen täydentäminen, mikä näkyi teollisuusmaiden tuonnin kasvun nopeutumisena. Erityisen nopeasti elpyi nousevien maiden tuonti, joka oli vuoden 2010 alussa jo kriisiä edeltäneellä tasolla. Koko maailman tuonti kasvoi 12,4 % vuonna 2010 (kuvio 2).

Kuvio 1.
Maailman BKT

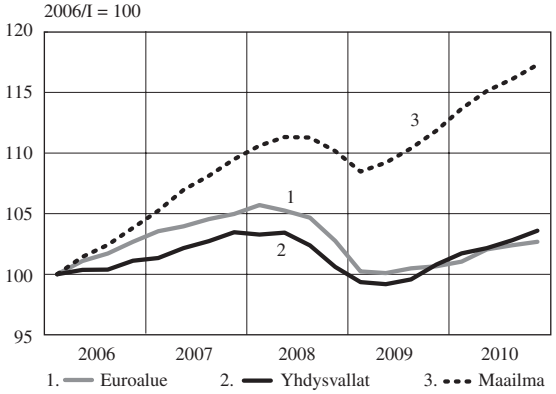

Lähteet: EKP, US Bureau of Economic Analysis ja Suomen Pankki.

Kuvio 2.
Maailmankauppa

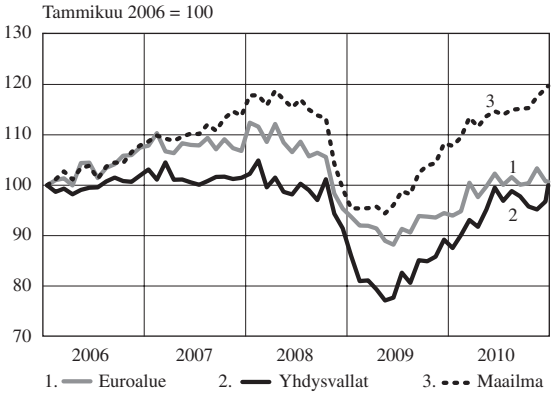

Lähde: CPB Netherlands.

Maailmantalouden kasvu alkoi kuitenkin hidastua vuoden 2010 alkupuolen jälkeen, kun varastokysynnän ja elvytystoimien vaikutus alkoi hiipua. Yhdysvaltain hallitus tosin rakensi uuden kulutuskysyntää tukevan veropaketin vielä marraskuussa 2010. Uutta epävarmuutta toi lisäksi Kreikasta keväällä 2010 käynnistynyt useiden valtioiden velkakriisi.

Merkittävä osa elpymisessä oli Kiinan kaltaisten nousevien talouksien tuonnin kasvulla, joka alkoi tukea tulonmuodostusta erityisesti Yhdysvalloissa ja Saksassa jo kesällä 2009. Näissä nousevissa talouksissa pankkien toiminta ei kovin paljon häiriintynyt. Lisäksi näissä maissa julkinen sektori on selvästi vähemmän velkaantunut kuin vanhoissa teollisuusmaissa. Teollisuusmaissa velkasuhde (julkisen sektorin velka prosentteina BKT:stä) oli kasvanut keskimäärin 90 prosenttiin vuonna 2009 vuodesta 2000, jolloin se oli 67 %. Nousevissa talouksissa velkasuhde oli 38 %.

Nousevien talouksien rahoitusmarkkinoiden kehittymättömyys ei puolestaan mahdollistanut kotitalouksien ylivelkaantumista, mikä jarruttaa kysynnän kasvua vielä pitkään useassa teollisuusmaassa.

Käänne kauppavirroissa lievensi vuonna 2009 myös maailmantalouden vaihtotaseisiin liittyneitä tasapainottomuuksia. Yhdysvaltojen vaihtotaseen alijäämä supistui selvästi vuonna 2009, mutta kasvoi uudelleen vuonna 2010. Kiinan vaihtotaseen ylijäämä on säilynyt suurena, vaikka maa onkin siirtänyt painopistettä kulutukseen. Se on lisännyt kauppapoliittisia ongelmia ja vaatimuksia Kiinan valuutan, renminbin, arvon revalvoitumisesta.

Nousevien maiden vauhdikas kasvu on heijastunut myös raaka-ainemarkkinoille (kuvio 3). Metallien hinnat ovat nousseet kriisiä edeltäneelle, poikkeuksellisen korkealle tasolle. Lähinnä Kiinan kova kysyntä on nostanut reippaasti myös valkaistun sellun hintaa, joka oli lähes 1 000 dollaria tonnilta vuoden 2010 lopulla. Öljyn dollarimääräinen tynnyrihinta hypähti vuoden 2009 alun 40 dollarista noin 100 dollariin vuoden 2010 loppuun mennessä. Öljyn hinta on kuitenkin jo nyt ylittänyt kipukynnyksen useissa köyhissä maissa.

Kuvio 3.
Raaka-aineiden maailmanmarkkinahinnat

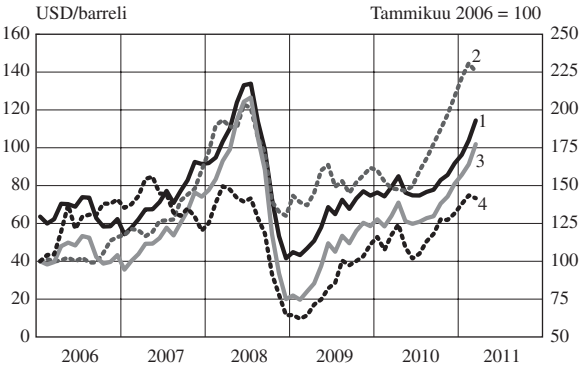

Lähteet: Bloomberg ja HWWI. Kaikki tiedot on mitattu dollareina.

Elintarvikkeiden hinnat ovat vuoden 2011 alkuun mennessä nousseet jo korkeammalle kuin ne olivat huipussaan vuonna 2008. Sään vaihtelut eivät yksin selitä hintojen nousua, vaan taustalla on muitakin, sekä kysynnän että tarjonnan rakenteeseen liittyviä tekijöitä. Viljelysmaalle on tullut muuta käyttöä, kun biopolttoaineista on kysyntää. Elintarvikkeiden hinnat jäänevät pidemmäksi aikaa selvästi kalliimmiksi kuin viime vuosikymmenten varrella on totuttu. Lisäksi uhkana ovat joko sään tai keinottelun aikaansaamat tilapäiset hinnannousut.

Raaka-aineiden hintojen kohoaminen on asettamassa tietynlaiset kasvun rajat nouseville talouksille, kuten Kiinalle ja Intialle, joiden kokonaistuotannon kasvu oli 10 prosentin tuntumassa vuonna 2010. Erityisesti vaihtotaseen vajeesta kärsivä Intia joutuisi melkoisiin vaikeuksiin, mikäli öljyn hinta kohoaa nykyiseltä tasoltaan. Nousevien maiden kasvun häiriintyminen heijastuisi heti myös Eurooppaan, jossa juuri käynnistynyt investointitavaroiden tuotanto ajautuisi uudelleen vaikeuksiin.

Rahapolitiikan harjoittaminen oli vuonna 2010 hyvin haasteellista. Joissakin maissa, kuten Kiinassa, ongelmana oli liian nopea kasvu, joten rahapolitiikkaa jouduttiin kiristämään. Toisaalta muun muassa Isossa-Britanniassa talouskasvu ei tahdo käynnistyä, mutta inflaatio on jo selvästi kiihtynyt. Yhdysvalloissa huolena ovat työttömyys ja asuntomarkkinat.

Kriisin vuoksi lähes kaikkien teollisuusmaiden ohjauskorot laskivat 0–1 prosentin tuntumaan vuoden 2009 alussa (kuvio 4). Yhdysvalloissa, Japanissa, euroalueella ja Isossa-Britanniassa ohjauskorot on pidetty tällä matalalla tasolla vuoden 2011 alkuun asti. Talouskriisin syventyessä ja ohjauskorkojen alennuttua nollarajalle keskuspankit ottivat lisäksi käyttöön epätavanomaisia keinoja rahoitusjärjestelmän toiminnan tukemiseksi. Sen sijaan raaka-aineita tuottavat maat ja Ruotsi alkoivat nostaa ohjauskorkoa jo vuoden 2010 kesän jälkeen hintavakauden säilyttämiseksi.

Teollisuusmaiden keskuspankit joutuivat lainaamaan erityisen paljon likviditeettialijäämäisille pankeille varsinkin finanssikriisin alussa pankkien keskinäisen luottamuksen kadotessa. Lisäksi useat keskuspankit ovat ostaneet markkinoilta suoraan velkakirjoja. Näiden epätavanomaisten rahapoliittisten toimien vuoksi keskuspankkien taseet ovat kasvaneet poikkeuksellisen suuriksi aiempaan verrattuna, erityisesti Yhdysvalloissa ja Isossa-Britanniassa.

Maailman pörsseissä osakkeiden hinnat olivat halvimmillaan maaliskuussa 2009. Uskottavat toimet pankkien pelastamiseksi, finanssipoliittiset elvytyspaketit ja ennen kaikkea poikkeuksellisen nopeasti keventynyt rahapolitiikka palauttivat sijoittajien luottamuksen (kuvio 5). Osakemarkkinoiden toipuminen hyytyi kuitenkin vuoden 2010 alkupuolella, kun euroalueella muutamien valtioiden lainanhoitokykyyn ei enää luotettu. EKP:n toimet ja tukipaketit palauttivat luottamuksen syksyllä 2010, jonka jälkeen erityisesti Yhdysvaltojen osakkeiden hinnat ovat vahvistuneet.

Kuvio 4.
Keskuspankkien ohjauskorot: Yhdysvallat, Iso-Britannia, EKP, Ruotsi, Japani

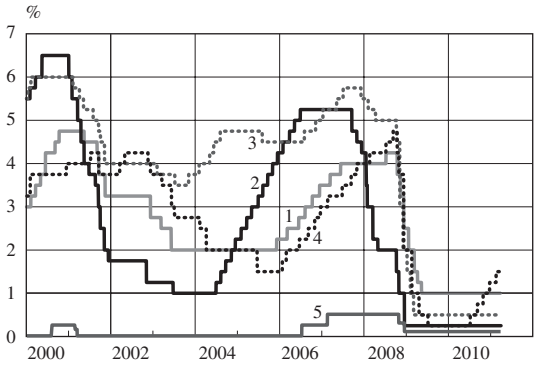

1. EKP: perusrahoitusoperaatioiden korko
2. Yhdysvallat: fed funds -tavoitekorko
3. Iso-Britannia: repokorko
4. Ruotsi: repokorko
5. Japani: yön yli -korko

Lähteet: EKP, Reuters ja Bloomberg.

Kuvio 5.
Pörssikurssien kehitys

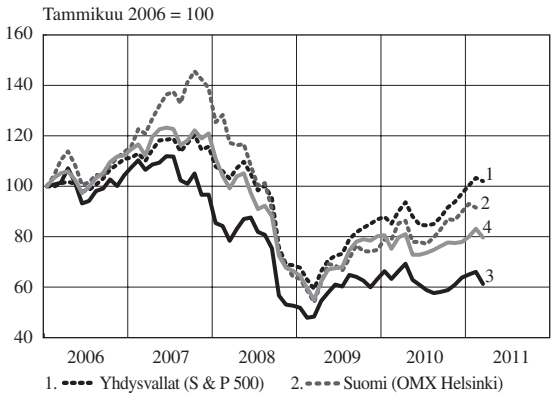

1. Yhdysvallat (S & P 500)
2. Suomi (OMX Helsinki)
3. Japani (Nikkei 225)
4. Euroalue (DJ Euro Stoxx 50)

Lähde: Reuters.

1.3 Euroalueen kehitys

1.3.1 Euroalueen talouksien toipuminen epätasaista

Euroalueen kasvu käynnistyi vuoden 2009 jälkipuoliskolla samaan aikaan kuin koko maailmantaloudessa. Euromaissa elpymisen vauhti jäi kuitenkin selvästi vaatimattomammaksi kuin Yhdysvalloissa ja Japanissa. Euroalueen kasvu hidastui vuoden 2010 lopulla uudelleen, kun finanssipoliittisten elvytyspakettien vaikutus alkoi loppua. Vuoden 2010 BKT:n kasvuksi kertyi 1,7 %, lähinnä viennin yli 10 prosentin hypähdyksen ansiosta. Koko euroalueen investoinnit jatkoivat supistumistaan vuonna 2010, joskin vientivetoisessa Saksassa ne lisääntyivät.

Yritysten ja kotitalouksien mahdollisuudet saada luottoa rahoitusmarkkinoilta paranivat vuoden 2010 aikana, vaikka valtioiden velkakriisi kasvattikin pankkien välisillä markkinoilla riskilisiä (kuvio 6). Yritysten lainakorot joukkovelkakirjamarkkinoilla alenivat.

Vaihtosuhteen heikentyminen on vähentänyt ostovoimaa vuoden 2010 aikana euromaissa. Erityisesti öljyn, mutta myös muiden raaka-aineiden hintojen nousu leikkaa kotitalouksien ja yritysten reaalituloja. Tosin jossain vaiheessa öljyntuottajamaat alkavat käyttää varojaan tuontiin, mikä näkyy myös euromaiden vientituotteiden kysynnässä.

Finanssikriisin vaikutukset eri maihin poikkesivat yllättävän paljon toisistaan. Erityisesti

Kuvio 6.
Riskilisät pankkien välisillä markkinoilla

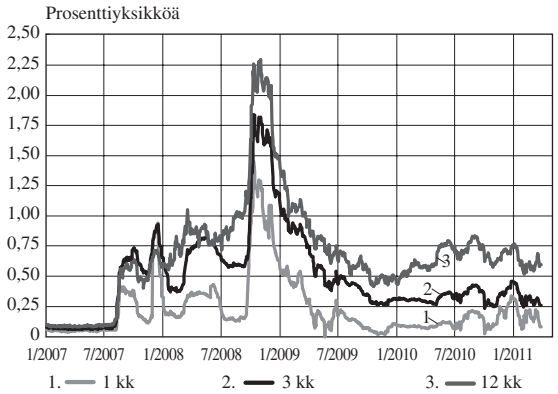

Euribor- ja eurepokorkojen ero.
Lähde: Bloomberg.

kriisistä toipuminen on ollut hyvin epätasaista. Espanjan ja erityisesti Kreikan bruttokansantuote supistui vielä vuonna 2010 (taulukko 1). Italiassa, Irlannissa ja Portugalissa kasvu oli hyvin hidasta, kun taas Saksa ylsi vahvan vientiteollisuutensa ansiosta peräti 3,6 prosentin kasvuun (Suomi 3,1 %). Saksassa ei ollut kiinteistökuplaa eikä sen aiheuttamaa velkaantumista, joka olisi nyt jarruttamassa kysyntää. Vanhoista EU-maista Ruotsi selviytyi kriisistä parhaiten suurelta osin rakenteiltaan vahvan julkisen talouden ansiosta. Sen sijaan Ison-Britannian kasvu jäi vielä euroalueen kasvuakin vaisummaksi.

Taulukko 1. BKT:n muutos ja julkisen talouden alijäämä eräissä maissa

	BKT, %-muutos		Alijäämä, % BKT:stä	
	2009	2010	2009	2010e
Alankomaat	–3,9	1,8	–5,5	–5,4
Belgia	–2,8	2,2	–5,9	–4,1
Espanja	–3,7	–0,1	–11,1	–9,2
Irlanti	–7,6	–1	–14,3	–32,4
Italia	–5,2	1,3	–5,4	–4,6
Itävalta	–3,9	2,0	–4,1	–4,6
Kreikka	–2	–4,5	–15,4	–10,5
Portugali	–2,5	1,3	–10,1	–9,1
Ranska	–2,6	1,6	–7,5	–7,0
Saksa	–4,7	3,6	–3	–3,3
Suomi	–8,2	3,1	–2,6	–2,5
Euroalue	**–4,1**	**1,8**	**–6,3**	**–6,0**
Iso-Britannia	–4,9	1,3	–11,4	–10,4
Ruotsi	–5,3	5,5	–0,7	0,0
USA	–2,7	2,9	–11,2	–11,2

e = ennuste.
Lähde: Euroopan komission ennuste, kevät 2011.

Euroalueen suurien kasvuerojen taustalla on osin sisäsyntyisiä, maiden omista lyhytjänteisistä päätöksistä johtuvia tekijöitä. Kreikan ongelmat olivat perua koko rahaliiton ajan jatkuneesta ylivelkaantumisesta. Maa ei kyennyt hyödyntämään euron mukana tullutta erittäin matalaa korkotasoa julkisen velan lyhentämiseen, vaan käytti suurentuneen liikkumavaran julkisten menojen kasvattamiseen. Kreikan hintakilpailukyky on pahasti rapautunut ja vaihtotaseen vaje erittäin iso. Irlannissa taas saatiin suurta vahinkoa aikaan kiinteistökeinottelulla ja liiallisella rakentamisella.

Useiden maiden heikko hintakilpailukyky vaikeuttaa kriisin jälkeistä sopeutumista. Yksikkötyökustannukset kasvoivat vuodesta 1999 vuoteen 2007 Kreikassa ja Espanjassa 27 %, Portugalissa 24 % sekä Irlannissa peräti 31 % enemmän kuin Saksassa. Tästä syystä kotimaisen kysynnän supistamista on vaikeaa korvata viennillä, ja seurauksena on työttömyys. Näissä maissa tarvittaisiin sisäistä devalvaatiota eli palkkojen laskua, joka loisi yrityksille edellytyksiä päästä vientimarkkinoille. Merkittävästi palkat ovat laskeneet vasta Irlannissa.

Euroalue onkin jakautunut kahteen osaan, joita erottavana tekijänä on julkisen sektorin velkaantuminen. Velkaantuneissa maissa on edessä vuosien kova työ saattaa julkinen talous kestävälle pohjalle ja palauttaa yritysten hintakilpailukyky. Tehtävää vaikeuttaa vielä vahvoja talouksia korkeampi korkotaso, ovathan korkoerot tulleet jäädäkseen. Tästä kehityksen eroavuudesta koituu ongelmia myös harjoitettavalle rahapolitiikalle.

Kahtiajakautuneisuus vaikeuttaa euromaiden sopeutumista maailmantalouden rakenteiden muutoksiin. Velkaantumisen purkaminen puolestaan vaimentaa useiden euromaiden kotimaista kysyntää. Rakenteiden uudistamisen sijaan EU:n instituutiot joutuvat keskittymään heikkoihin talouksiin.

Euromaiden BKT:n kasvusta huolimatta työttömyys jatkoi lisääntymistään vuoden 2010 jälkipuoliskolle saakka (kuvio 7). Työttömyys reagoi rajuun BKT:n supistumiseen euromaissa eri lailla. Saksassa työttömyys ei kriisin alussa juuri lisääntynyt ja alkoi jopa vähentyä vuoden 2009 puolivälin jälkeen. Myöskään matalien työttömyysasteiden Itävallassa ja Alankomaissa työttömyys ei kovin paljon lisääntynyt kriisin aikana. Näiden maiden työttömyysaste oli joulukuussa 2010 noin 5 %. Vaikka Belgiassa ja Ranskassa työttömiä on enemmän kuin edellä mainituissa maissa, ei niidenkään työttömyys lisääntynyt kovin merkittävästi vuonna 2009 ja sen jälkeen. Sen sijaan Espanjan työttömyysaste on kiivennyt jo yli 20 prosentin. Irlannin ja Kreikan työttömyysaste lähestyi vuoden 2010 lopulla 15:tä prosenttia.

Kuvio 7.
Työttömyysaste

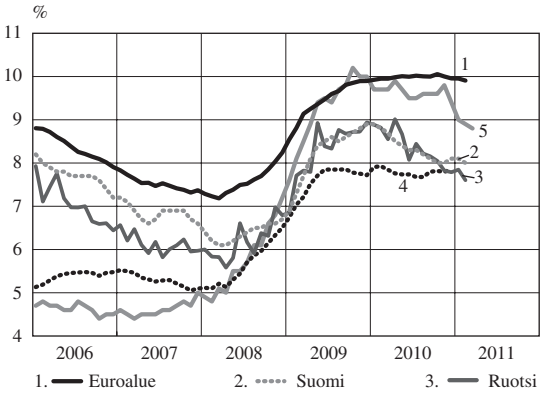

Lähteet: Eurostat ja Bureau of Labor Statistics.

On lopulta yllättävää, kuinka vähän työttömyys euroalueen vakaissa maissa reagoi finanssikriisin aikaansaamaan tuotannon supistumiseen. Näyttää siltä, että rahoitussektorin ulkopuoliset yritykset ovat olleet hyvin vakavaraisia eivätkä ole halunneet luopua työvoimastaan tilapäiseksi oletetun häiriön vuoksi. Saksassa vähäinen työttömyys vuonna 2009 selittyy osin valtion tukeman lyhennettyä työviikkoa suosivan työllisyysohjelman kautta, mutta työttömyys alkoi vähentyä maassa jo 2009 puolenvälin jälkeen. Saksan työttömyysaste oli alentunut vuoden 2010 lopulla 6,7 prosenttiin vuoden 2008 alun 7,6 prosentista. Vielä vuoden 2005 alussa maan työttömyysaste oli 10,6 %, lähinnä itäisten osavaltioiden vaikeuksien vuoksi. Saksan työmarkkinoiden toiminta on selvästi parantunut ns. Harz IV -uudistusten ansiosta. Teolliseen osaamiseen perustuva Saksan talous on sopeutunut erinomaisesti maailman kysynnän rakenteeseen. Saksan omien työmarkkinoiden tiukentuessa yritysten osaaminen alkaa kanavoitua myös muiden EU-maiden työmarkkinoille.

Euroalueen vakaissa talouksissa työllisyystilanne oli vuoden 2010 lopussa hyvä. Siten keskeisessä osassa euroaluetta tuotantokuilu ei ehkä olekaan niin suuri kuin vuoden 2009 BKT:n supistumisesta voisi päätellä. Hintavakautta ylläpitävä rahapolitiikka on tästä syystä uusien haasteiden edessä.

1.3.2 Julkisen talouden tila

Euroalueen kasvun käynnistymisestä huolimatta julkisen sektorin alijäämä ylitti vakaus- ja kasvusopimuksen kriteerin, 3 % suhteessa BKT:hen, lähes kaikissa maissa Euroopan komission ennakkotietojen mukaan. Vain Suomessa ja Luxemburgissa sekä uudessa jäsenmaassa Virossa finanssipolitiikkaa on hoidettu kriteerien mukaisesti. Euromaissa alijäämä jäi vuonna 2010 keskimäärin samalle tasolle kuin edellisenä vuonna eli 6,0 prosenttiin BKT:stä (taulukko 1).

Erityisen suuri alijäämä oli Irlannissa, peräti 32,4 % BKT:stä. Näin valtava alijäämä on kuitenkin seurausta kertaluonteisista pankkien pelastustoimista. Komission arvion mukaan Irlannin alijäämä supistuu 10,5 prosenttiin BKT:stä vuonna 2011. Ennen pankkikriisiä Irlannin julkinen sektori oli ylijäämäinen. Sen sijaan Kreikassa alijäämä on ollut 6 prosentin tuntumassa vuodesta 2002 lähtien, ja vuonna 2009 se suureni lopulta 15,4 prosenttiin BKT:stä. Vuonna 2010 Kreikan alijäämä oli ennakkotietojen mukaan 10,5 % BKT:stä. Selvästi on uhkana, etteivät nämä maat selviä veloistaan. Julkisen talouden alijäämät ovat vuonna 2010 suuria useassa muussakin euromaassa, kuten Espanjassa, Slovakiassa, Ranskassa ja Portugalissa, joissa alijäämä oli 7–9 % BKT:stä.

Alijäämien lisäksi euromaiden ongelmana on velkaantuminen, joka oli keskimäärin 87,7 % BKT:stä vuonna 2011. Komission mukaan julkisen velan suhde BKT:hen kasvaa euroalueella edelleen vuonna 2012. Itse asiassa ainoastaan Suomen, Luxemburgin, Slovakian, Slovenian ja Viron julkinen velka on vakaus- ja kasvusopimuksen mukainen eli alle 60 % BKT:stä (kuvio 8). Kreikan velkasuhde on vuonna 2011 peräti 158 % ja Italiankin 120 %, ja myös Belgialla luku on 97 %. Näiden mainittujen maiden velkasuhde oli suuri jo ennestään. Irlannissa sen sijaan julkisen velan suhde BKT:hen oli vain 25 % vuonna 2007 ennen kriisiä, kun taas vuonna 2011 se on jo 112 %. Tämä muutos antaa hyvän kuvan Irlannin pankkikriisin mittasuhteista.

Euromaiden velkaongelmat ovat suurelta osin itse aiheutettuja. Euromaissa saavutettu hintavakaus laski korkoja, mikä antoi liikkumatilaa julkiselle taloudelle. Koko 2000-luku vuoteen 2008 saakka oli hyvää aikaa julkisen sektorin tasapainottamiseksi ja velkaantumisen vähentämiseksi. Tätä tilaisuutta ei kuitenkaan käytetty hyväksi, vaan useissa maissa, myös Saksassa, velkasuhde pysytteli EMU-kriteerejä suurempana. Monissa maissa luotettiin mataliin korkoihin ja vakaaseen kasvuun, eikä syvän taantuman vaikutusta julkisen talouden tasapainoon haluttu ottaa huomioon. Suomi ja Ruotsi sen sijaan olivat molemmat kokeneet syvän laman 1990-luvun alussa, minkä vuoksi kumpikin maa ajoi velan suhteellisen pieneksi.

Kuvio 8.
Arvioitu julkisen sektorin velka vuonna 2011

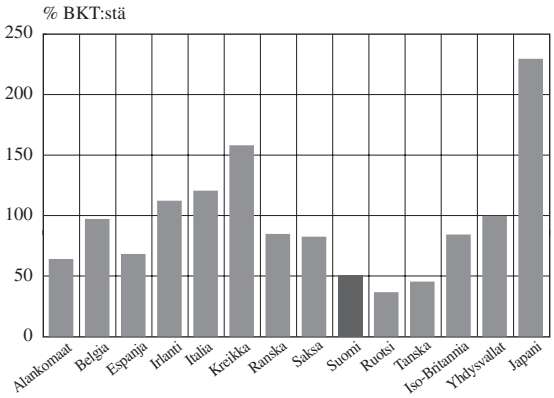

Lähteet: Euroopan komissio (kevään 2011 ennuste) ja IMF (WEO, huhtikuu 2011).

Euroopalla ovat edessään väestön ikääntymisen tuomat haasteet. Samalla myös koulutukseen sekä tutkimukseen pitäisi panostaa tuntuvasti nykyistä enemmän varoja. Useissa maissa talouspolitiikka tulee lähivuosina olemaan hyvin haasteellista, kun voimavarat joudutaan pakosta käyttämään julkisen talouden tasapainottamiseen. Käytännössä tämä voi merkitä sitä, että velkojensa kanssa painivien eurotalouksien erot kasvuvauhdiltaan vahvan talousdynamiikan maihin suurenevat. Viime kädessä koko euroalue kärsii kahtiajaon syvenemisestä.

Julkisen talouden tasapainottaminen on korkojen nousun vuoksi vaikeutunut useassa maassa. Velkaantumisen kasvun vuoksi riskilisät eivät ole nopeasti korjaantumassa (kuvio 9). Luokituslaitos Standard & Poor's pitää (maaliskuun 2011 alussa) jopa mahdollisena, että useiden euromaiden luokitusta heikennetään. Finanssikriisi ei ole siten näiltäkään osin vielä ohi. Toisaalta uhka luottoluokituksen heikentymisestä saattaa painostaa hallituksia tasapainottamaan julkista taloutta jopa ennakoitua nopeammin. Tästä on esimerkkinä Espanja, joka vastoin ennakko-odotuksia kiristi tuntuvasti finanssipolitiikkaa vuonna 2010 valtavasta työttömyydestä huolimatta. Kiristyksestä huolimatta Moody's heikensi Espanjan luottoluokitusta (luokasta Aa2 luokkaan Aa1) maaliskuussa 2011, ja maan näkymät ovat edelleen negatiiviset.

Kuvio 9.
Ero Saksan korkoihin: 10 vuoden valtionlainat

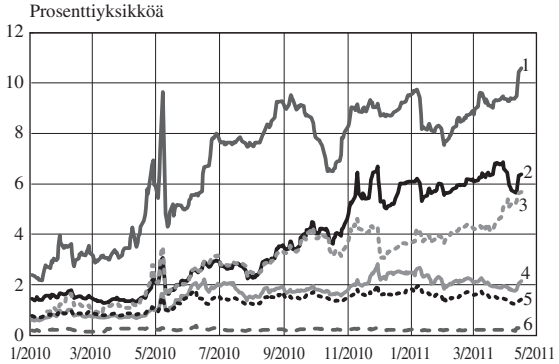

Lähde: Bloomberg.

1.3.3 Velkakriisi eräissä maissa

Kreikka joutui ensimmäisen kerran vaikeuksiin lainamarkkinoilla jo vuoden 2009 lopulla sijoittajien alkaessa epäillä maan maksukykyä (kuvio 9). Keväällä 2010 markkinoiden luottamus Kreikkaan heikkeni niin paljon, ettei Kreikka kyennyt nostamaan markkinoilta uutta lainaa, kun 10-vuotisen valtionlainan korko nousi yli 10 prosentin. Kreikka joutui turvautumaan muiden euromaiden apuun suoriutuakseen sitoumuksistaan. Irlannin ongelmat markkinoilla alkoivat toukokuussa, ja marraskuussa 2010 maa joutui hakemaan tukea. Huolimatta tuntuvasti nousseista koroista Portugali päätti tuolloin selviytyä omin voimin, mutta joutui lopulta huhtikuussa 2011 turvautumaan ulkopuoliseen tukeen. Espanja sen sijaan on määrätietoisin toimin kyennyt patoamaan korkojen nousun.

Vaikka Kreikka ja Irlanti molemmat ajautuivat vuoden 2010 aikana kyvyttömiksi hoitamaan markkinaehtoisesti lainanottoaan, kriisin taustalla ovat eri tekijät. Kreikassa velkaantui sekä julkinen että yksityinen sektori 2000-luvulla. Vuosina 2002–2006 Kreikan vaihtotaseen vaje suhteessa BKT:hen oli keskimäärin peräti 11,8 % ja julkinen alijäämä 5,8 %, joten yksityisen sektorin velkaantumisvauhti suhteessa BKT:hen oli 6 %. Irlannissa puolestaan julkinen sektori oli vuodesta 2002 vuoteen 2006 selvästi ylijäämäinen. Maan vaihtotase oli tosin lievästi alijäämäinen eli yksityinen sektori velkaantui. Rahaliiton alussa viennissään menestynyt Irlanti oli ehtinyt jo maksaa pois valtavan julkisen velkansa, kun taas Kreikalla oli kannettavanaan raskas velkataakka.

Yksinkertaistaen voi todeta, että Kreikka sokaistui rahaliiton mukanaan tuomista matalista koroista ja Irlannissa ei taas huomattu, että viennin ja tulojen nopea kasvu oli hidastunut normaaliksi 2000-luvun alussa. Maan rakennusinvestoinnit kasvoivat nopeammin kuin missään muussa euromaassa, minkä vuoksi rahoittajapankit ajautuivat valtion syliin kuplan puhjettua. Rakennustoimintaa rahoittanut Irlannin pankkisektori on kooltaan suuri. Suomessa liikekiinteistöjen rakentaminen myös ylikuumeni, mutta näiden hankkeiden rahoitus tuli ulkomailta.

Kreikan ajautuminen maksukyvyttömäksi osui erittäin huonoon aikaan. Eurooppalaiset pankit ja koko rahoitusjärjestelmä eivät olleet vielä ehtineet toipua kriisistä, mikä useille rahalaitoksille merkitsee velkaantumisen purkamista. Jos Kreikka olisi joutunut velkasaneeraukseen, markkinoiden usko Euroopan kykyyn hoitaa ongelmiaan olisi voinut murentua. Selvästi oli uhkana, että Kreikasta käynnistyisi uusi, nopeasti leviävä epäluottamuksen kierre, jonka etenemistä ja vaikutuksia ei kukaan osaa ennakoida.

Kansainvälinen valuuttarahasto ja euromaat asettivat tiukat ehdot tuelleen. Kreikka sitoutui kolmivuotiseen ohjelmaan julkisen talouden vakauttamiseksi. Ehtojen mukaan Kreikan tulee supistaa julkisen talouden vaje alle 3 prosenttiin BKT:stä vuoteen 2014 mennessä. Jos Kreikka pysyy tavoitteissa, Kansainvälinen valuuttarahasto ja euromaat lupasivat kukin Kreikalle yhteensä 118 mrd. euroa luottoa, mistä valuuttarahaston osuus 30 mrd. euroa. Kreikan on noudatettava ehtona olevaa talousohjelmaa saadakseen lainat, joista kutakin lainaerää aletaan lyhentää kolmen vuoden kuluttua. Suomen osuus lainasta on 1,6 mrd. euroa. Kreikan lainaohjelma ei kuitenkaan ole palauttanut markkinoiden luottamusta (kuvio 9).

Loppukeväästä 2010 myös Portugalin, Irlannin, Espanjan ja Italian valtionlainat alkoivat kärsiä luottamuspulasta (kuvio 9). Erityisesti Irlannin ja Portugalin valtionlainojen korot nousivat korkealle. Toukokuussa Ecofin-neuvosto päätti Euroopan talouden ja rahoitusjärjestelmän vakauttamismekanismista, jonka avulla huolehditaan vaikeuksiin ajautuneiden valtioiden ongelmista. Nopealla aikataululla rakennettiin kaksi uutta, joskin määräaikaista instituutiota. Euroopan komissio hankkii markkinoilta varat **Euroopan rahoituksenvakautusmekanismin luottoihin** (European Financial Stabilisation Mechanism), joiden määrä riippuu EU:n omista varoista. Tällä hetkellä varat ovat suurimmillaan noin 60 mrd. euroa. Toinen instituutio, **Euroo-**

pan rahoitusvakausväline (European Financial Stability Facility), on euroalueen maiden omistama erillisyhtiö, joka hankkii markkinoilta euromaiden takaamia luottoja velkaongelmien hoitamiseksi. Suurimmillaan rahoitusvakausvälineen takuut voivat olla 440 mrd. euroa. Rahoitusvakausväline toimii vuoteen 2013 saakka.

Kun Irlanti ajautui vaikeuksiin marraskuussa 2010, maan tukemiseen osallistuivat Kansainvälisen valuuttarahaston ohella rahoituksenvakauttamisjärjestelyihin liittyvät instituutiot yhteensä 85 mrd. euron rahoituspaketilla. Rahoituspaketista 35 mrd. euroa on tarkoitettu pankkien pääomittamiseen. Tuesta 22,5 mrd. euroa tulee valuuttarahastolta. Irlanti sitoutui nelivuotiseen ohjelmaan, jonka mukaan maan julkisen talouden alijäämän täytyy olla alle vakaus- ja kasvusopimuksen kriteerin mukaisen 3 prosentin vuonna 2014. Myös eurojärjestelmä osallistui aktiivisesti Euroopan komission ja valuuttarahaston kanssa tukipakettien valmisteluun. EKP:n neuvosto totesi, että hyvin toimivat rahoitusmarkkinat tukevat pankkien varainhankintaa ja rahapolitiikan välittymistä.

Myös Portugali ajautui vaikeuksiin lainojensa hoidossa jo vuonna 2010, kun maan korkojen ero Saksan vastaaviin korkoihin kasvoi 4 prosenttiyksikön tuntumaan (kuvio 9). Portugali halusi, toisin kuin Irlanti, selviytyä yksin, vaikka tukea olisi myönnettykin. Portugalin talouskasvu oli koko 2000-luvun hitainta euromaista, ja mm. investoinnit supistuivat. Portugali kärsii hintakilpailukykyongelmista kuten Kreikkakin. Maan vaihtotaseen alijäämä on ollut noin 10 % BKT:stä ja julkisen sektorin alijäämä 3,5–4 % BKT:stä 2000-luvulla ennen kriisiä. Kun Portugalin tilanne kävi huhtikuun 2011 alussa kestämättömäksi, maa joutui hakemaan tukea. Euroryhmän ja Ecofinin valtiovarainministerit hyväksyivät 8.4.2011 Portugalin hakemuksen ja valtuuttivat komission, EKP:n ja Kansainväisen valuuttarahaston valmistelemaan yhdessä Portugalin kanssa ohjelmaa julkisen talouden vakauttamiseksi ja kasvua tukevien uudistusten valmistelemiseksi. Kuten Irlannin, myös Portugalin tukeen tullaan käyttämään Euroopan rahoituksenvakautusmekanismia ja Euroopan rahoitusvakausvälinettä.

Eurojärjestelmä on ollut monin tavoin mukana niin finanssikriisin kuin julkistalouksien velkakriisin hoidossa. Perustamissopimus tosin kieltää eurojärjestelmän keskuspankkeja rahoittamasta suoraan valtiota. Eurojärjestelmällä on ollut käytössään muita keinoja markkinahäiriöiden hillitsemiseksi. Ensinnäkin kriisimaiden pankit ovat voineet saada EKP:ltä vakuuksia vastaan likviditeettiä, jos niiden kyky hankkia rahoitusta suoraan markkinoilta on vaikeutunut. Toiseksi EKP käynnisti toukokuussa 2010 **arvopaperimarkkinoita koskevan ohjelman** (Securities Markets Programme), jonka mukaisesti eurojärjestelmä voi ostaa markkinoilta suoraan julkisia ja yksityisiä velkakirjoja. Vuoden 2010 lopussa arvopaperiohjelman koko oli noin 73 mrd. euroa. Ohjelman tavoitteena on turvata rahapolitiikan välittyminen tilanteessa, jossa markkinat ovat häiriintyneet. Rahapolitiikan teon normalisoituminen mahdollisimman nopeasti olisi euromaiden kasvun kannalta tärkeää.

1.3.4 Toimet uusien kriisien estämiseksi ja talouden ohjausjärjestelmän lujittamiseksi

Finanssikriisi on vaikuttanut käsityksiin markkinoiden toiminnasta ja niiden kyvystä hinnoitella riskejä. Lehman Brothersin konkurssi syyskuussa 2008 paljasti, kuinka yhteen kietoutuneita rahoitusmarkkinoilla toimivat pankit ja muut laitokset ovat. Yksittäisen pankin tai valtion velkaantuminen ei ennen kriisiä vaikuttanut kovin huolestuttavalta, mutta kun useat toimijat ottivat samanlaisia riskejä, koko globaalin rahoitusjärjestelmän riskinkantokyky heikkeni. Lisäksi instituutioiden hyvin voimakas keskinäinen riippuvuus ja siitä syntyvät riskit paljastuivat vasta suhdanteiden muututtua.

Lisäksi kriisi paljasti, etteivät euromaiden julkiset taloudet olleetkaan niin vakaalla pohjalla kuin niiden vakaus- ja kasvusopimuksen mukaan olisi pitänyt olla. EU:n talouspolitiikan ohjausjärjestelmässä vakaus- ja kasvusopimus ei luonut riittäviä kannusteita ylisuurten alijäämien ja velkaantumisen korjaamiseksi, varsinkaan vuoden 2005 uudistusten jälkeen.

EU:n poliittiset elimet päättivät yhdessä G20-maiden hallitusten ja Kansainvälisen valuuttarahaston kanssa useista toimista rahoitusmarkkinoiden vakauden lisäämiseksi vuonna 2010. Lisäksi EU:n talouspolitiikan ohjausjärjestelmää alettiin uudistaa.

Eurooppa-neuvosto päätti joulukuussa 2010 muuttaa perustamissopimuksia niin, että ne sallivat pysyvän kriisinhallintamekanismin perustamisen. Uudelle välineelle tulee nimeksi **Euroopan vakausmekanismi** (European Stability Mechanism). Euroalueen maalle annetun tuen ehtona on tiukka talouden ja julkisen sektorin sopeutusohjelma, jonka Euroopan komissio, Kansainvälinen valuuttarahasto ja EKP tekevät yhteistyössä. Myös kriisiin ajautuneelle maalle

luottoja myöntäneet joutuvat omalta osaltaan kantamaan taakkaa.

Myös euroalueen talouspolitiikan ohjausjärjestelmän uudistus on edennyt. Eurooppa-neuvosto valtuutti maaliskuussa 2010 puheenjohtajansa Herman Van Rompuyn perustamaan Euroopan komission kanssa työryhmän, joka koostui jäsenvaltioiden lisäksi EKP:n edustajista. Vuoden 2010 loppuun mennessä Van Rompuyn työryhmä on tehnyt useita ehdotuksia vakaus- ja kasvusopimuksen vahvistamiseksi, julkisen talouden valvontajärjestelyiksi, tilastojen hallinnoinnin tehostamiseksi sekä makrotalouden valvontajärjestelmäksi. Euroopan komissio kertoi lokakuussa 2010 valmistelevansa kriisinhallintamenetelmiä, joista tulee direktiiviesitys keväällä 2011.

Pankkien aiempaa tiukemmasta sääntelystä on jo kyetty tekemään merkittäviä päätöksiä. Marraskuussa 2010 pidetyssä G20-maiden kokouksessa hyväksyttiin ns. Basel III -säännöstö, joka lisää rahoitusjärjestelmän vakautta merkittävästi. Kriisin aikana ilmeni, että markkinahintoihin perustuva rahoituslaitosten kirjanpitokäytäntö ei anna noususuhdanteessa oikeaa kuvaa laitosten vakavaraisuudesta. Tämä ns. myötäsyklisyys kirjanpitoarvoissa antaa niin valvojille kuin laitosten johdollekin liian hyvän kuvan taseen rakenteesta.

Baselin pankkivalvontakomitean laatimissa uusissa säännöissä kiristetään pääomavaatimuksia ja pankkien velkaantumista rajoitetaan. Lisäksi pankeille asetetaan vaatimus ns. vastasyklisistä puskureista, joiden tehtävänä on suojata pankkijärjestelmää liialliselta kokonaisluotonannolta.

Kriisin aikana huomattiin myös, että rahoitusmarkkinoita on tarkasteltava kahdesta näkökulmasta ja että pelkkä rahoituslaitosten arviointi eli mikrovakauspolitiikka ei yksin riitä. Uuden makrovakauspolitiikan tehtävänä on arvioida koko järjestelmään kohdistuvia riskejä, joita ennen kriisiä ei havaittu riittävän hyvin. Jacques de Larosièren johtama työryhmä ehdotti helmikuussa 2009, että perustetaan unionin tasoinen elin, jonka tehtävänä olisi valvoa koko rahoitusjärjestelmän riskejä. Euroopan järjestelmäriskikomitea (European Systemic Risk Board) aloitti työnsä vuoden 2011 alusta. Järjestelmäriskikomitean tehtäviin kuuluu tunnistaa järjestelmään kohdistuvat riskit ennakolta ja varoittaa koko unionia tai yksittäisiä valtioita riskeistä (taulukko 2).

Taulukko 2. Makro- ja mikrovakauspolitiikan erot

	Makrovakauspolitiikka	**Mikrovakauspolitiikka**
Välillinen tavoite	Pienentää finanssikriisien todennäköisyyttä	Pienentää riskiä, että yksittäinen rahoituslaitos ajautuu vaikeuksiin
Päätavoite	Minimoida BKT:n menetykset	Suojata tallettajia ja sijoittajia
Riskit	Syntyvät tai vahvistuvat rahoitusjärjestelmän sisällä (endogeenisia)	Rahoitusjärjestelmän ulkopuolelta (eksogeenisia)
Instituutioiden väliset korrelaatiot ja altistuminen samoille riskeille	Tärkeä	Vähämerkityksinen
Sääntelyinstrumenttien asettaminen	Järjestelmäriskien minimointi; top-down-lähestymistapa	Yksittäisiä instituutioita koskevien riskien minimointi; bottom-up-lähestymistapa
Riippuvuus suhdanteista	Vastasyklinen	Riippumaton
Kohdistuminen instituutioihin	Ankarampi systeemisesti merkittäville instituutioille	Kaikille sama

Lähteet: Borio (2010) Implementing a macroprudential framework: blending boldness and realism (puhe 22.6.2010) sekä Melolinna – Vauhkonen (2011) Makrovakauspolitiikka ja sen suhde rahapolitiikkaan, Euro & talous 1/2011.

Järjestelmäriskikomitea on perustettu EKP:n yhteyteen. EKP:lla ja kansallisilla keskuspankeilla on järjestelmäriskikomiteassa keskeinen asema ja tehtävä. EKP:n pääjohtaja toimii komitean puheenjohtajana, ja kansallisten keskuspankkien pääjohtajat sekä EKP:n varapääjohtaja ovat hallintoneuvoston äänivaltaisia jäseniä. Kansalliset valvontaviranomaiset ovat myös mukana järjestelmäriskikomitean hallintoneuvostossa, tosin äänivallattomina jäseninä.

Mikrovakauspolitiikassa tehtiin vuoden aikana uusia avauksia perustamalla Euroopan uudet rahoitusvalvontaviranomaiset: Euroopan pankkiviranomainen (European Banking Authority, EBA), Euroopan vakuutus- ja lisäeläkeviranomainen (European Insurance and Occupational Pensions Authority, EIOPA) sekä Euroopan arvopaperimarkkinaviranomainen (European Securities and Markets Athority, ESMA). Nämä viranomaiset korvaavat aiemmat valvojien komiteat.

Kreikan kriisi nosti keväällä 2010 uudelleen huolia Euroopan pankkien vakavaraisuudesta ja omien varojen riittävyydestä. Kesällä 2010 Euroopan pankeille tehtiin stressitestit, joiden mukaan vain muutamalla pankilla olisi ollut ongelmia. Vuoden lopulla ilmeni, että stressitesti saattoi liioitella pankkien vakavaraisuutta.

1.4 Rahapolitiikka ja euroalueen hintavakaus

1.4.1 Rahapolitiikka kasvua tukevaa

Rahapolitiikan näkökulmasta tilanne oli vuoden 2009 lopussa ratkaisevasti parempi kuin vuoden alussa. Euroalueen aktiivisuudessa oli nähty selvä käänne. Myös osakemarkkinoilla tunnelma oli optimistinen. Suhdannekäännettä tuki myös se, että pankkien välisillä markkinoilla riskilisät olivat supistuneet jopa pienemmiksi kuin vuoden 2008 alussa. Erityisesti ero vakuudettoman 12 kuukauden euriborkoron ja vakuudellisen eurepokoron välillä oli kutistunut alle 0,5 prosenttiyksikköön (kuvio 6). Keväällä 2010 alkanut valtioiden velkakriisi heikensi kuitenkin rahapolitiikan välittymistä.

EKP:n neuvosto päättää kokouksissaan ohjauskoroista, joiden pitää olla linjassa hintavakauden kanssa. Inflaatio-odotusten tulee olla ankkuroituneina inflaatiotavoitteeseen. Tästä syystä eurojärjestelmälle on tärkeää, että muutokset ohjauskoroissa välittyvät yrityksille ja kotitalouksille. Tämä edellyttää, että pankkijärjestelmä toimii tehokkaasti ja että markkinakorot heijastavat aina odotettua rahapolitiikkaa. Näin oli ennen finanssikriisiä. Finanssikriisi katkaisi tämän yhteyden, kun pankit lakkasivat luottamasta toisiinsa ja euriborkorot heijastivat myös muutoksia pankkien välisessä luottamuksessa eikä vain ohjauskoroissa.

Lehman Brothers -pankin konkurssin jälkeen pankkien väliset rahamarkkinat halvaantuivat ja eurojärjestelmä joutui luopumaan keskuspankkilikviditeetin määrällisestä ohjauksesta. EKP lupasi täyttää pankkien likviditeetintarpeet kiinteällä korolla täysimääräisesti vakuuksia vastaan ns. täyden jaon politiikalla. Poikkeukselliset, maturiteetiltaan pitkäaikaiset rahoitusoperaatiot kasvattivat eurojärjestelmän tasetta, sillä pankkien lainaama raha palautui keskuspankkiin lyhytaikaisina talletuksina (kuvio 10). EKP:n rahapolitiikka on painottunut edellä mainittuihin epätavanomaisiin toimiin, erotuksena kriisiä edeltävään aikaan. Erityisen tärkeää eurojärjestelmän likviditeetin tarjonta on ollut kriisimaiden pankeille, jotka ovat pitäneet huolta rahoituksen välittymisestä omassa maassaan.

Likviditeettiä parantavilla operaatioillaan EKP on saanut vakuudettomien euriborkorkojen riskilisät pieniksi. Myös EKP:n luotot rahoituslaitoksille ovat vuoden 2010 lopussa palanneet lähes normaalille tasolle (kuvio 10).

Epätavanomaiseen rahapolitiikkaan on kuulunut tavallaan myös vakuuspolitiikka, jossa kriisin vuoksi tehtiin vuoden 2010 aikana useita lievennyksiä. Kesällä 2009 eurojärjestelmä käynnisti katettujen joukkolainojen osto-ohjelman, joka

Kuvio 10.
Eurojärjestelmän taseen pääerät

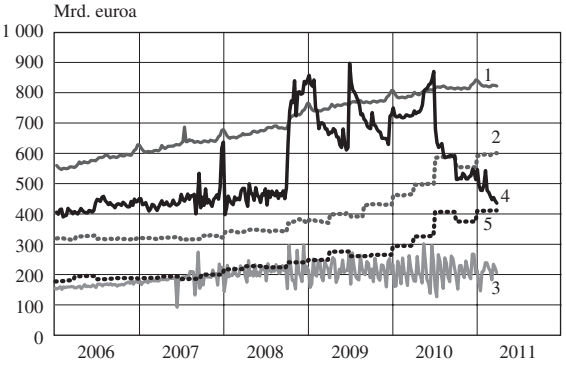

1. Setelistö
2. Kulta + valuuttamääräiset saamiset euroalueen ulkopuolelta
3. Vähimmäisvaranto
4. Luotot luottolaitoksille
5. Oma pääoma

Lähde: Euroopan keskuspankki.

jatkui vielä vuonna 2010. Myös edellä mainittu eurojärjestelmän toukokuussa 2010 käynnistämä arvopaperimarkkinoita koskeva ohjelma kuuluu epätavanomaiseen rahapolitiikkaan. Suomen Pankki osallistuu näihin ohjelmiin oman ns. pääoma-avaimen mukaisella määrällä (1,8 % EKP:n pääomasta).

EKP muutti edellisen kerran korkojaan toukokuussa 2009. Perusrahoitusoperaatioiden korko (ohjauskorko) on ollut 1 % siitä lähtien. Maksuvalmiusluoton korko on ollut 1,75 % ja yön yli -talletuksen koko 0,25 %. Syksystä 2009 lähtien pankkijärjestelmässä oli niin paljon likviditeettiä, että lyhyet markkinakorot olivat selvästi matalammat kuin ohjauskorko (1 %). Vuoden 2010 loppua kohden lyhyet markkinakorot nousivat ohjauskoron tasolle (kuvio 11). Rahapolitiikan voi katsoa olleen voimakkaasti kasvua tukevaa vuoden 2010 aikana.

Kuvio 11.
Euriborkorot kuukausittain

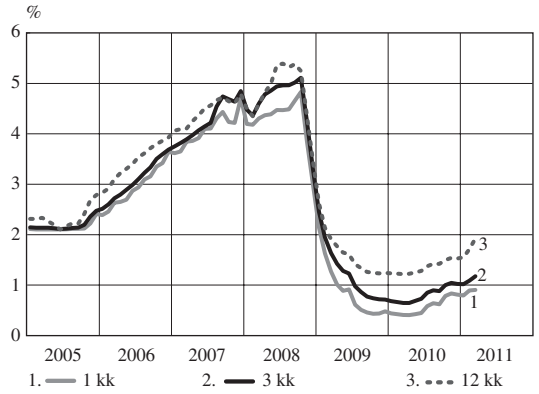

Keskiarvo, todelliset päivät / 360.
Lähde: Reuters.

Vuoden 2010 alussa näytti siltä, että markkinatilanteen rauhoittumisen vuoksi EKP voisi irtaantua vähitellen epätavanomaisista politiikkatoimista ja palata vaihtuvakorkoisiin huutokauppoihin. Maaliskuussa neuvosto päätti, että vähintään lokakuun loppuun saakka pankit saavat perusrahoitusoperaatioissa rahoitusta kiinteällä korolla täysimääräisesti. Samalla 3 kuukauden operaatioissa palattiin vaihtuvakorkoisuuteen. Valtioiden velkakriisin kärjistymisen vuoksi EKP kuitenkin palasi takaisin kiinteän koron ja täyden jaon politiikkaan.

ERM II -valuuttakurssijärjestelmään kuuluivat vuoden 2010 aikana Tanska, Liettua, Latvia ja Viro. Toisin kuin edellisenä vuonna valuuttajärjestelmä toimi kitkattomasti, eikä häiriöitä syntynyt edes alkukesän rahoitusmarkkinoiden rauhattomuuden aikana. Eurooppa-neuvosto hyväksyi 17.6.2010 Viron liittymisen euroalueeseen. Virosta tuli vuoden 2011 alussa 17. euromaa.

1.4.2 Euroalueen hintavakaus ja valuuttakurssien kehitys

Euromaiden kokonaisinflaatio (yhdenmukaistettu kuluttajahintaindeksi, YKHI) hidastui vuonna 2009 negatiiviseksi, kun öljyn ja muiden raaka-aineiden hinnat romahtivat. Myös ns. pohjainflaatio – eli ilman energian ja jalostamattomien elintarvikkeiden eriä lasketut kuluttajahinnat – vaimeni vuoden 2009 aikana 1 prosenttiin kysynnän rajun supistumisen seurauksena. Vuoden 2010 lopulla kokonaisinflaatio oli jo nopeutunut 2 prosentin tuntumaan energian kallistumisen vuoksi. Yhdysvalloissa inflaatio on kriisin aikana vaihdellut lähes samalla tavoin (kuvio 12). Kysynnän lievä elpyminen alkoi vuoden 2010 aikana heijastua hintoihin.

Kuvio 12.
Kuluttajahinnat Yhdysvalloissa ja euroalueella

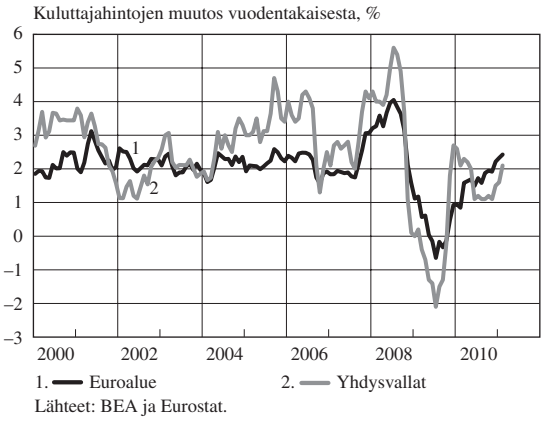

Lähteet: BEA ja Eurostat.

Useissa maissa, kuten Kreikassa ja Irlannissa, hinnat ovat koko rahaliiton ajan nousseet paljon nopeammin kuin euroalueen muissa maissa (kuvio 13). Irlannissa hinnat ovat nyt alkaneet laskea, ja samaa on odotettavissa myös Kreikassa. Mikäli kuluttajahinnat vaikeuksissa olevissa maissa laskevat, sillä on oma vaikutuksensa koko euroalueen YKHIn kehitykseen.

Kuvio 13.
Kuluttajahintaindeksit (YKHI) euroalueella ja eri maissa

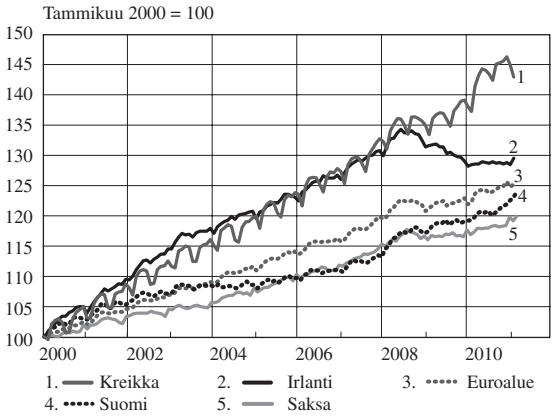

Lähteet: Eurostat ja Suomen Pankin laskelmat.

Kuvio 14.
Rahamäärien ja lainojen kasvu euroalueella

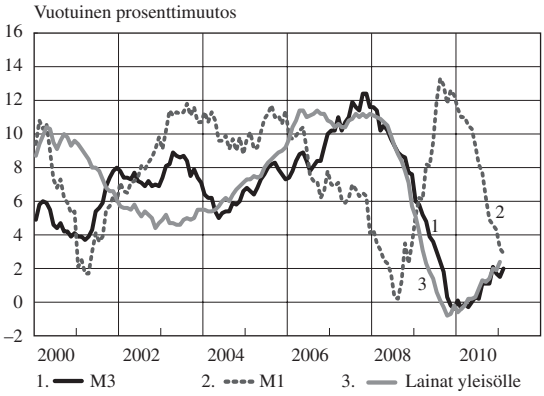

Lähde: Euroopan keskuspankki.

Raaka-aineiden hintojen nousu ei ole vielä ehtinyt välittyä jalostettujen tuotteiden, erityisesti elintarvikkeiden, hintoihin. Palkkojen nousuvauhti oli vielä vuoden 2010 aikana maltillista. Palkansaajakorvaukset työntekijää kohden kasvoivat 1,5 % vuonna 2010 eli saman verran kuin edellisenä vuonna. Myös inflaatio-odotukset ovat säilyneet vakaina.

Useissa euromaissa asuntojen hinnat jatkoivat vuonna 2010 laskuaan. Poikkeuksena tässä kehityksessä oli Suomi (kuvio 23, s. 21). Ennen finanssikriisiä muun muassa Irlannissa ja Espanjassa asuntojen hinnat nousivat samaa tahtia kuin Yhdysvalloissa ja Isossa-Britanniassa. Asuntojen hintojen nousua vauhdittivat matalat korot ja hyvä tulojen kehitys. Irlannissa hinnat alkoivat laskea jo vuoden 2007 alussa, ja lasku on ollut jopa hiukan rajumpaa kuin Yhdysvalloissa. Alankomaissa ja Saksassa asuntojen hintakehitys on ollut koko 2000-luvun hyvin maltillista.

Huolimatta hyvin mataliksi alentuneista koroista sekä rahamäärä, M3 että lainat yleisölle supistuivat hiukan vielä vuoden 2010 alussa edellisen vuoden vastaaviin kuukausiin verrattuna. Kevätkesällä nähtiin käänne, ja M3 sekä lainamäärät alkoivat vähin erin kasvaa, mitä voi pitää merkkinä rahoitusmarkkinoiden normalisoitumisesta. M3 kasvoi 1,7 % joulukuussa 2010 ja pankkilainat suurelle yleisölle 1,9 % edellisen vuoden joulukuusta (kuvio 14). Lainakannan hidas kasvu johtui investointitarpeiden vähäisyydestä.

Finanssikriisin aikana valuuttamarkkinat olivat ajoittain hyvin rauhattomat, kun sijoittajat hakivat suojaa turvallisina pitämistään sijoituskohteista eli ns. turvasatamista. Tämä suosi erityisesti Yhdysvaltain dollaria, joka kriisin pahimmassa vaiheessa tilapäisesti vahvistui melkoisesti suhteessa euroon. Vuoden 2010 aikana euron dollarikurssi vaihteli, mutta nyt tämä vaihtelu heijasti euroalueen valtioiden velkakriisin vaiheita (kuvio 15). Vuoden 2010 lopulla euron dollarikurssi oli samalla tasolla kuin vuoden 2007 alussa ennen finanssikriisiä. Rahoitusmarkkinoiden ongelmat ovat näkyneet punnan kurssissa, joka on heikentynyt euroon nähden tuntuvasti eikä ole tästä vielä toipunut. Myös Ruotsin kruunu heikkeni kriisin pahimmassa vaiheessa suhteessa euroon, mutta alkoi hyvin nopeasti vahvistua vuoden 2010 alussa. Kruunun eurokurssi oli vuoden 2010 lopulla vahvistunut kriisiä edeltänyttä vahvemmaksi.

Kuvio 15.
Euron kehitys dollariin, puntaan ja Ruotsin kruunuun

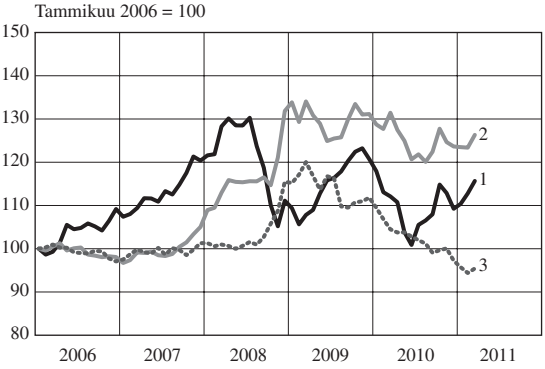

Lähde: Reuters.

2 SUOMEN TALOUS VUONNA 2010

2.1 Tiivistelmä Suomen talouskehityksestä

Suomen vienti alkoi finanssikriisin jälkeen kasvaa selvästi myöhemmin kuin muissa kilpailijamaissa. Se jäi myös tasoltaan jälkeen Ruotsin ja Saksan viennistä. Vientiteollisuudella on vaikeita rakenteellisia ongelmia. Sen sijaan voimakas asuntojen rakentaminen ja yksityisen kulutuksen kasvu vauhdittivat tuotantoa. BKT kasvoi vuonna 2010 selvästi nopeammin kuin muissa euromaissa, vaikka yksityiset tuotannolliset investoinnit supistuivat. Työttömyyskin lisääntyi vähemmän kuin odotettiin.

Suomen julkinen sektori oli vuonna 2010 selvästi vahvempi kuin muissa euromaissa. Alijäämä jäi alle vakaus- ja kasvusopimuksen 3 prosentin rajan sekä vuonna 2009 että vuonna 2010. Myös velkasuhde oli pienempi kuin vakaus- ja kasvusopimuksen maksimitaso eli 60 %. Julkinen alijäämä ei kuitenkaan ole kestävällä pohjalla, vaan väestön ikääntymisen ja työvoiman supistumisenvuoksi julkisen talouden kestävyysvaje on merkittävän iso.

Öljyn hinnan nousu yhdessä arvonlisäveron kiristämisen kanssa kiihdytti Suomen inflaatiota loppuvuonna 2010. Matalat korot ovat innostaneet asunnon ostoon, mikä on merkinnyt asuntojen hintojen nousua ja kotitalouksien velkaantumista. Kotitalouksien velkaantuminen voi tuottaa ongelmia, kun korot jossain vaiheessa nousevat.

2.2 Kansantalouden kehitys

Suomen talouteen kohdistui vuonna 2009 rauhanajan pahin isku, kun BKT supistui 8,2 %. Vuoden 2009 toisella neljänneksellä vienti romahti peräti 28,6 % edellisen vuoden vastaavasta jaksosta, ja koko vuoden romahdus oli 22 %. Teollisuusmaista ainoastaan Japanissa viennin supistuminen oli samaa suuruusluokkaa. Viennin näin suuren supistumiseen vaikutti sähköteknisen teollisuuden, erityisesti matkapuhelimien, viennin vähentyminen kolmanneksen verran. Kokonaistuotannon 8,2 prosentin supistumisesta 2–3 prosenttiyksikköä on paikallistettavissa yhteen yhtiöön, Nokiaan.

Suomen talous alkoi elpyä vuonna 2010 nykäyksittäin, ja vauhti kiihtyi vuoden lopulla (kuvio 16 ja taulukko 3) Yksityinen kulutus oli alkanut kohentua jo vuoden 2009 puolella, mutta erityisen nopeaa sen kasvu oli vuoden 2010 toisesta neljänneksestä eteenpäin. Myös viennin kasvu vauhdittui samaan aikaan eli selvästi myö-

Kuvio 16.
Suomen BKT:n kasvu

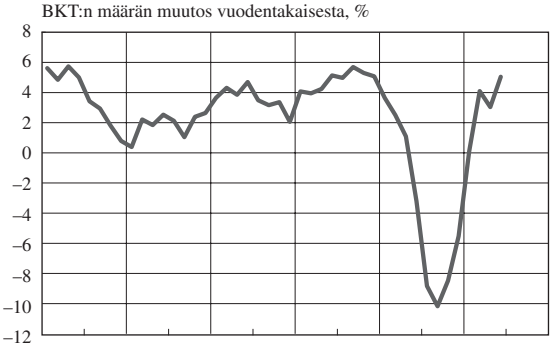

Lähde: Tilastokeskus.

Taulukko 3. Huoltotase, %-muutos 2009 ja 2010

	2009	2010
BKT	–8,2	3,1
Tuonti	–17,6	2,6
Vienti	–20,1	5,1
Yksityinen kulutus	–2,1	2,6
Julkinen kulutus	1,0	0,4
Yksityiset investoinnit	–17,4	0,9
Julkiset investoinnit	6,2	0,1

Lähde: Tilastokeskus.

Kuvio 17.
Tavaranviennin arvo

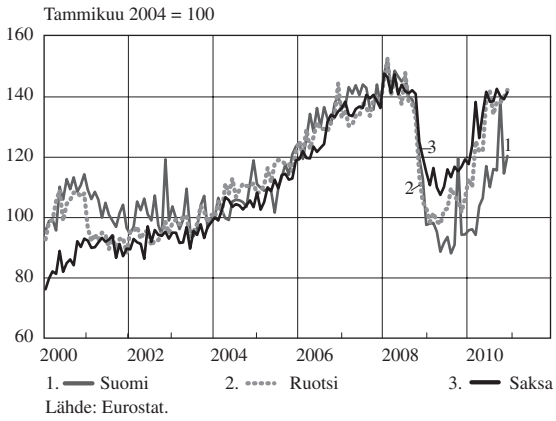

Lähde: Eurostat.

hemmin kuin muissa maissa (kuvio 17). Tavaranviennin arvo ei myöskään tavoittanut vuoden 2010 lopulla Saksan ja Ruotsin tasoa. Kolmas kasvua vauhdittanut tekijä olivat asuinrakennusinvestoinnit, joiden vuosikasvu vuonna 2010 oli jopa 22 % eli enemmän kuin minään vuonna 2000-luvulla.

Osatekijänä Suomen elpymisessä olivat erilaiset elvytyspaketit, erityisesti verotuksen keventäminen. Myös korkotason mataluus kannusti kotitalouksia hankkimaan uusia asuntoja. Kun muut investoinnit vielä supistuivat vuonna 2010, jäivät investoinnit yhteensä lähes edellisvuotiselle tasolle asuntoinvestointien ansiosta. Erityisen huolestuttavaa oli kone- ja laiteinvestointien pysyttely hyvin vähäisenä, kun muun muassa kilpailijamaassa Saksassa nämä investoinnit kasvoivat vuonna 2010 jo hyvin vauhdikkaasti.

Vuoden 2009 lama jätti syvät jäljet Suomen talouteen. Vaikeaan suhdannetaantumaan on sekoittunut myös vientiteollisuuden rakenteiden muutos, joka vaikuttaa pitkälle lähitulevaisuuteen. Paperikoneiden ohella vientiteollisuudesta katosi muutakin kapasiteettia (taulukko 4). Risteilijätilauksen meno Saksaan vaarantaa Turun telakan ympärille rakentuneesta meriklusterista tuhansittain työpaikkoja. Myös monet muut alihankintaan keskittyneet pienet konepajat ovat uhanalaisia. Vaikka Nokialla ei teollisia työpaikkoja enää kovin paljon Suomessa olekaan, vähentävät yrityksen tuloksen heikkeneminen ja palveluiden viennin supistuminen ajan myötä työpaikkoja ja verotuloja. Teollisuustuotannon ja viennin taso jäänee selvästi jälkeen Ruotsin ja Saksan vastaavasta lähivuosina.

Taulukko 4. Toimialojen osuus Suomen viennistä, %

	2007	2008	2009*	2010*
Metsäteollisuus	19,7	17,7	19,3	20,4
Kemia	14,1	16,0	17,3	19,8
Metallien jalostus	14,9	13,2	11,1	14,9
Sähkötekninen	23,0	23,5	20,6	15,2
Konepajateollisuus	21,2	22,5	21,5	18,7
Muut	7,1	7,1	10,2	11,0

*Uusi tuoteluokitus (CPA2008) alkaen vuodesta 2009.
Lähde: Tulli.

Yritysten investointien vähäisyyden vuoksi vaihtotase on säilynyt ylijäämäisenä koko kriisin ajan. Vuonna 2010 vaihtotaseen ylijäämä oli 3,1 % BKT:stä (kuvio 18). Yksityisen sektorin nettoluotonanto oli 5,6 % BKT:stä eli saman verran kuin edellisenä vuonna. Nettomääräisesti suorien sijoitusten virta Suomeen vuonna 2010 oli –0,3 mrd. euroa eli negatiivinen.

Suomalaiset kotitaloudet ovat olleet koko kriisin ajan huomattavasti luottavaisempia suhteessa omaan talouteensa kuin muiden euromaiden kansalaiset. Tämä on ollut jopa huolestuttavaa, kun on pelätty kotitalouksien ottavan liian suuria riskejä (kuvio 19). Korkojen mataluus ja hyvä työpaikka ovat saaneet monet nuoret perheet velkaantumaan. Velanottoon on lisäksi houkutellut se, että Suomessa uusien asuntolainojen korot ovat selvästi alemmat kuin muissa euromaissa. On mahdollista, että osa kotitalouksista aliarvioi korkojen normalisoitumisen kasvattamia velanhoitokuluja.

Kuvio 18.
Suomen vaihtotaseen ylijäämä

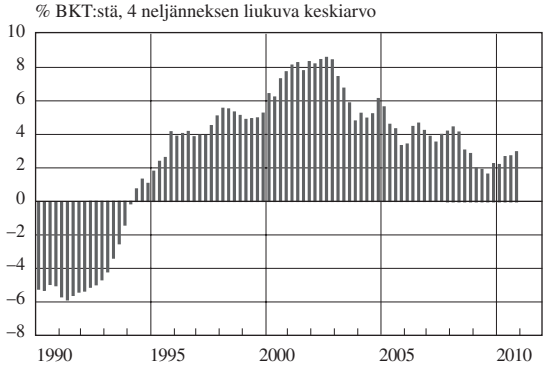

Lähde: Tilastokeskus.

Kuvio 19.
Kotitalouksien velkaantuneisuus ja korkomenot Suomessa

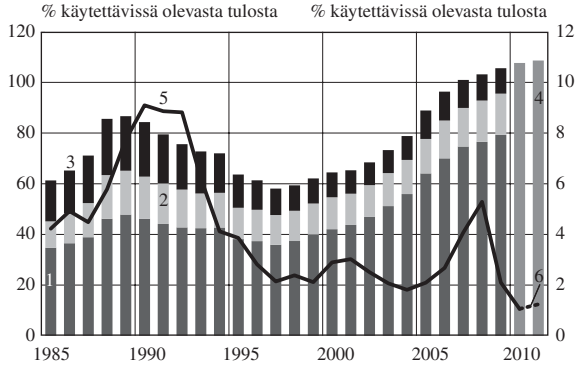

1. Asuntolainat
2. Kulutus- ja opintoluotot
3. Muut lainat
4. Lainat yhteensä, arvio 2010 ja ennuste 2011
5. Korkomenot (oikea asteikko)
6. Korkomenot, ennuste 2011 (oikea asteikko)

Lähteet: Tilastokeskus ja Suomen Pankki.

Kuvio 20.
Työttömyysaste ja työlliset

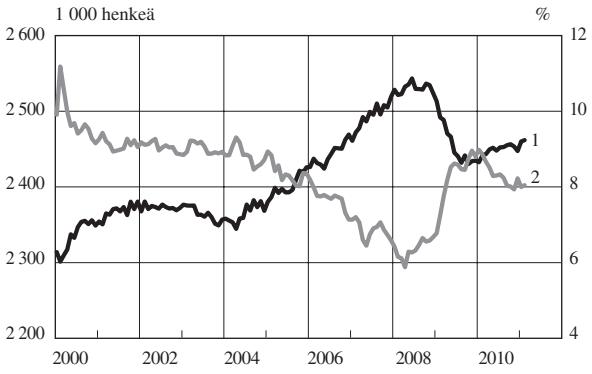

1. Työlliset (vasen asteikko)
2. Työttömyysaste (oikea asteikko)

Luvut on puhdistettu kausivaihtelusta Suomen Pankissa.
Lähteet: Tilastokeskus ja Suomen Pankki.

Asuntomarkkinoiden kysyntää on ollut lisäämässä kolme tekijää: tulotason nousu, uusien työpaikkojen synty kasvukeskuksiin sekä asuinkuntarakenteen muutos, joka on lisännyt yksiöiden kysyntää. Asuntopolitiikka – ja siitä lähinnä kaavoitus – ei ole kyennyt vastaamaan tähän kysyntään. Tämä on johtanut tonttipulaan ja sitä kautta nostanut asuntojen hintoja. Uusien asuntojen kalleus on näkynyt omistusasuntojen lisäksi myös vuokrissa. Lyhyeksi jäänyt lama pudotti tosin tonttimaan hintoja, mutta vuoden 2010 aikana tonttien reaalihinnat ovat tavoittaneet jo vuoden 2008 huipputason. Nopeimmin tonttien hinnat ovat nousseet pääkaupunkiseudun ulkopuolella, mikä viittaa erittäin syvään rakenteelliseen ongelmaan kaavoituspolitiikassa koko maassa.

Työttömyyden kasvu jäi selvästi odotettua vähäisemmäksi (kuvio 20). Tuotannon supistumisen rajuuteen suhteutettuna konkursseja tuli yllättävän vähän, eivätkä yritykset joutuneet pakkokeinoin supistamaan liiketoimintojaan. Tästä syystä irtisanomisia oli vähän edelliseen lamaan verrattuna. Ilmiön taustalla oli yritysten hyvä rahoitustilanne, mitä tukivat matala korkotaso ja suomalaisten pankkien vakavaraisuus. Irtisanomisten sijasta yritykset käyttivät lomautuksia, ja tämä esti avoimen työttömyyden kasvua samaan tapaan kuin lyhennetyn työviikon käyttö Saksassa. Ruotsissa yrityksillä ei ole vastaavaa vaihtoehtoa käytössä.

Toisin kuin kriisin alussa pelättiin, pitkäaikaistyöttömien määrä ei merkittävästi lisääntynyt. Vuoden 2010 loppupuolella myös nuorten työmarkkinatilanne helpottui. Tosin työmarkkinoiden ulkopuolelle jääneet nuoret ovat edelleen ongelma. Myös työvoiman kysynnän alueellinen rakenne on muuttunut, mikä lisännee matkustamista työ- ja kotipaikan välillä työmatkojen pidentyessä. Asumisen ja työn yhteensovittaminen on vaikeutunut asuntomarkkinoiden heikon toimivuuden vuoksi, mikä lisää työmatkustuksen ohella myös rakennetyöttömyyttä.

Vähäisen työttömyyden vastapainoksi työn tuottavuus heikkeni 5,5 % vuonna 2009 ja yksikkötyökustannukset nousivat peräti 7,6 %. Vuonna 2010 tuottavuuden kasvu jäi 3,5 prosenttiin ja kun palkansaajakorvaukset kasvoivat 2 %, yksikkötyökustannukset supistivat vain 1,5 %. Käytännössä tämä merkitsee hintakilpailukyvyn heikentymistä näinä kahtena vuotena.

2.3 Julkinen talous

Verotulojen romahdus tuotannon vähenemisen seurauksena oli Suomen julkisen talouden kestävyydelle kova isku. Vuonna 2009 julkinen talous heikentyi peräti 12 mrd. eurolla eli 7 % BKT:stä. Väestön ikääntymisen seurauksiin varattu valtiontalouden liikkumavara katosi kahdessa vuodessa. Julkisyhteisöjen nettoluotonanto oli +4,2 % BKT:stä vielä vuonna 2008, mutta vuonna 2009 ylijäämä oli muuttunut 2,6 prosentin alijäämäksi, ja vuonna 2010 alijäämää oli 2,5 %.

Vaikka alijäämä jäikin alle 3 prosentin EMU-kriteerin, julkisen sektorin velkaantumisen kasvun pysäyttäminen vaatii erityistoimia. Väestön ikääntyminen vaikuttaa Suomessa nopeammin kuin muissa euromaissa, ja tämän vuoksi Suomen julkisen sektorin kestävyysvajeen korjaaminen on haasteellinen tehtävä. Lisäksi Suomen eläkejärjestelmään liittyvä etupainotteinen ”lupaus” tulevista eläkkeistä lisää kestävyysvajetta muihin verrattuna. Kestävyysvajeen korjaamisen haasteellisuutta lisää teollisuuden rakennemuutos. Erityisesti Nokian toimintojen supistuminen Suomessa vähentää verotuloja. Lähivuosina huomattavana pysyttelevä rakennetyöttömyys nakertaa niin ikään julkisen talouden tasapainoa.

Valtion nettoluotonanto vuonna 2010 oli –5,1 % BKT:stä ja sosiaaliturvarahastojen +2,9 % BKT:stä. Sen sijaan kuntien nettoluotonanto supistui edellisvuotisesta –0,3 prosenttiin. Julkisen sektorin perusjäämä oli –1,4 % BKT:stä. EMU-velka kasvoi 48,4 prosenttiin BKT:stä, kun se vielä edellisenä vuonna oli 43,8 %. Elvytykseen ohjattujen veronkevennysten vuoksi kokonaisveroaste laski 42,1 prosenttiin (43 % vuonna 2009).

Osa vajeen kasvusta johtui aktiivisista toimista työttömyyden kasvun estämiseksi. Näiden elvyttävien toimenpiteiden arvioitiin syyskuussa 2009 olleen 1,8 % BKT:stä vuonna 2009 ja vuonna 2010 vielä 1,6 % BKT:stä. On mahdollista, että vuoden 2010 luku liioittelee budjetin päätösperäisten toimien elvyttävää vaikutusta. Kuitenkin julkisen talouden heikentymisestä melkoinen osa oli lähtöisin päätösperäisestä elvytyksestä. Erityisesti ansiotulojen verotuksen keventäminen lisäsi kotitalouksien ostovoimaa ja siten kulutuskysyntää vielä vuonna 2010. Sen sijaan työttömyyskorvaukset ja muut suhdanneherkät menot lisäsivät alijäämää vain 0,8 mrd. eurolla, kun taas veropohjien supistumisen vaikutus oli 6,5 mrd. euroa ennakkoarvioiden mukaan. Osa näistä kertaluonteisista toimista vaikuttaa vielä vuonna 2011, joskin veroperusteiden muutosten vuoksi finanssipolitiikka kokonaisuudessaan kiristyy.

Myös finanssisijoitukset, kuten viennin jälleenrahoitus ja takaukset, tukivat Suomen taloutta.

Arvonlisäveroa kiristettiin heinäkuun 2010 alusta 1 prosenttiyksiköllä. Tosin työvaltaisten alojen kevennettyä arvonlisäverotusta päätettiin jatkaa vielä vuonna 2011. Työnantajien Kelamaksut poistettiin, mutta tätä tulonmenetystä päätettiin kompensoida energiaverojen kiristyksellä, joka astuu voimaan vuoden 2011 alusta.

Työeläkejärjestelmän vakavaraisuus herätti kriisin vuoksi huolta, olivathan työeläkeyhtiöihin sijoitetut varat 73 % BKT:stä vuoden 2009 lopulla. Osakkeiden hintojen aleneminen vähensi nopeasti eläkelaitosten varojen käypää arvoa, ja toimintapääoma alkoi lähestyä vakavaraisuusrajaa. Rahoituskriisi osoitti järjestelmässä olevan puutteita, ja näiden epäkohtien korjaamista käsiteltiin sosiaali- ja terveysministeriön kahdessa työryhmässä.

2.4 Hintavakaus Suomessa ja EKP:n korkopolitiikka

Kuluttajahintojen nousuvauhti oli vielä syksyyn 2010 saakka maltillista eli selvästi alle 2 % yhdenmukaistetulla kuluttajahintaindeksillä (YKHI) mitaten. Ensin arvonlisäveroprosentin nosto yhdellä prosenttiyksiköllä ja sitten öljyn hinnan nousu alkoivat kiihdyttää inflaatiota. Joulukuussa hinnat nousivat jo 3 % edellisen vuoden joulukuusta. Keskimäärin YKHIn nousu oli Suomessa 1,7 % vuonna 2010 edellisvuotisesta (euroalueen vastaava 1,6 %). Suomessa YKHIillä mitatut kuluttajahinnat ovat nousseet vuoden 2008 alusta lähtien selvästi nopeammin kuin euromaissa keskimäärin (kuvio 21).

Rakentamisen syvä pudotus vuonna 2009 sai aikaan vain hetkellisen notkahduksen rakennuskustannusten kehityksessä. Vuoden 2010 lopulla rakennuskustannukset nousivat taas keskimäärin yli 2 prosentin vuosivauhtia. Materiaalien hintojen nousu vuoden 2010 lopulla oli 4 prosentin tuntumassa, mutta työkustannusten pysyminen

Kuvio 21.
Hintavakaus euroalueella ja Suomessa

YKHI, 12 kk:n prosenttimuutos

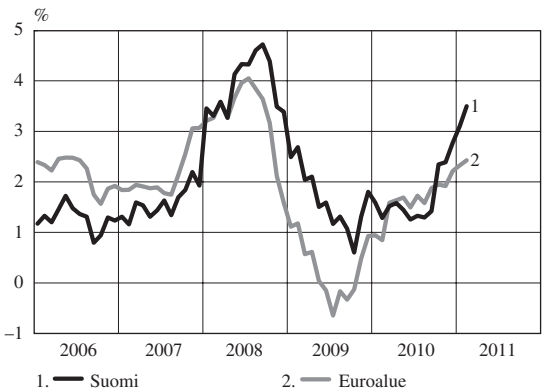

1. Suomi 2. Euroalue

Lähteet: Euroopan keskuspankki ja Tilastokeskus.

lähes edellisvuotisella tasolla vaimensi koko rakennuskustannusindeksin nousua.

Palkkojen nousuvauhti on Suomessa ollut useita vuosia nopeampaa kuin muissa euromaissa (kuvio 22). Ansiotasoindeksi kohosi 4 % vielä vuonna 2009, mutta sen nousuvauhti hidastui 2,5 prosenttiin vuonna 2010. Työkustannukset työntekijää kohden kasvoivat 2 %, kun euromaissa vastaava luku oli 1,5 % vuonna 2010.

Kuvio 22.
Työkustannukset työntekijää kohden

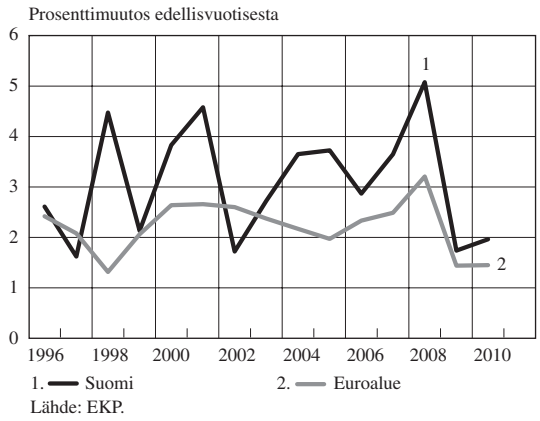

Lähde: EKP.

Uusien asuntojen tuotanto tyrehtyi lähes kokonaan vuoden 2009 alussa. EKP:n rahapolitiikan keventäminen vuoden 2009 alkupuolella välittyi erittäin nopeasti Suomen lainamarkkinoille. Suomalaisten pankkien vakavaraisuus ja keskinäinen kilpailu ajoivat uusien asuntolainojen korot vuoden 2010 alussa alle 2 prosentin. Vaikka asuntolainojen korot hivenen nousivat, vuoden lopulla ne olivat edelleen vain hiukan yli 2 prosentin. Kotitalouksien vahva luottamus, asuntolainojen hyvä saatavuus ja halvat korot alkoivat kuitenkin jo vuoden 2009 puolella näkyä asuntomarkkinoilla. Vanhojen asuntojen hinnat lähtivät nousuun, mihin uustuotanto reagoi vasta viipeellä.

Vaikka asuntojen hintojen nousu jäi Suomessa 2000-luvulla selvästi hitaammaksi kuin monessa muussa maassa, on asuntomarkkinoiden kehitys kuitenkin huolestuttavaa (kuvio 23). Asumiskustannusten taso on Suomessa korkea, eikä työmarkkinoille tuleville nuorille ja nuorille perheille tahdo löytyä asuntoa kohtuukustannuksin kasvukeskuksissa. On merkille pantavaa, että asuntojen neliöhinnat ovat vuodesta 1980 nousseet nopeammin kuin palkat. Käytännössä tämä tarkoittaa, että Suomen talouden nopea tuottavuuden kasvun aikaansaama palkkojen nousu on kanavoitunut lähes kokonaan maan arvon nousuun, eikä asumisväljyyden parantamiseen ole jäänyt juuri mitään. Asumiskustannukset ovat säilyneet siedettävinä vain siksi, että asuntolainojen korot ovat hyvin matalat.

Kuvio 23.
Asuntojen hintakehitys eräissä maissa

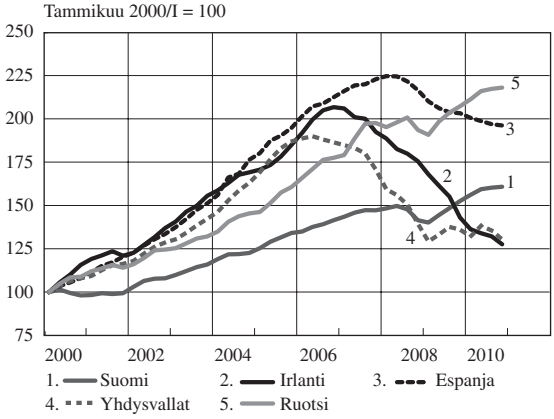

Lähteet: Eri tilastolähteet.

3 SUOMEN PANKIN TOIMINTA

3.1 Rahoitusjärjestelmän vakaus ja tehokkuus

Suomen rahoitusjärjestelmä on toiminut varsin hyvin, vaikka kokonaistuotanto supistui rajusti. Pankkien luottotappiot näyttäisivät jäävän vähäisiksi, eivätkä suomalaiset pankit ole olleet mukana ulkomaisten riskikohteiden rahoittamisessa. Suomen rahoituslaitosten vahvuus vähentää riskiä, että Euroopan velkaantuneiden maiden ongelmat leviäisivät rahoitusjärjestelmään. Avoimuuden vuoksi kansainvälisen talouden ja rahoitusjärjestelmän häiriöt välittyvät tosin myös Suomeen.

Rahoitusjärjestelmän vakautta käsitelleessä Euro & talous -lehden artikkelissa kesäkuulta 2010 todettiin, että asuntojen hintojen nousu voisi pahimmillaan muodostua kierteeksi ja talouden vakauden uhaksi. Asuntojen hintojen nousu tosin hidastui vuoden lopulla. Joulukuun 2010 vakausraportissa todettiin, että kotitalouksien velkaantumisen kasvu ei ole välitön riski Suomen rahoitusjärjestelmän vakaudelle, mutta tekee kansantalouden haavoittuvaksi suhteessa ulkoisen toimintaympäristön yllättäviin muutoksiin, kuten korkojen nousuun. Suomen Pankki kuitenkin näkee suurimpien lähiajan vakausuhkien olevan peräisin ulkomailta.

Maksujen välityksessä on menossa poikkeuksellinen murros siirryttäessä yhtenäisen euromaksualueen (SEPA) myötä yleiseurooppalaiseen maksujärjestelmään. Tähän murrosvaiheeseen on liittynyt myös ongelmia. Muutoin tehokkaasti toimivassa Suomen maksuliikenteessä kertomusvuoden syksyllä ilmeni ajoittaisia häiriöitä, jotka näkyivät asiakkaiden tileillä maksujen viivästymisenä. Häiriöiden taustalla on ollut useita teknisten muutosten aiheuttamia syitä ja niitä on ollut sekä pankkien että välitysmekanismien järjestelmissä. Pankkien kirjaamiskäytäntöjä muutettiin maksupalvelulain tultua voimaan, jolloin toistuvaissuoritusten kirjausajan lyheneminen vaikeutti pysymistä totutussa aikataulussa. Tästä syystä kaikki asiakkaat eivät saaneet palkkojaan ja eläkkeitään heti määräpäivän aamuna. Itse maksujen välitys on kuitenkin ollut koko ajan turvattu. Kaikki osapuolet ovat nyt sitoutuneet parantamaan toimintaansa.

3.2 Suomen Pankin sijoitustoiminta

Suomen Pankin hallinnoima koko sijoitusvarallisuus koostuu omasta rahoitusvarallisuudesta, EKP:lle luovutetusta varanto-osuudesta ja Suomen Pankin eläkerahaston varallisuudesta. Vuoden 2010 lopussa rahoitusvarallisuuden arvo oli 17 534 milj. euroa, EKP:n varanto-osuus 957 milj. euroa ja eläkerahaston varallisuus 526 milj. euroa.

Suomen Pankin rahoitusvarallisuus on 38 % taseen vastaavaa-osuudesta. Rahoitusvarallisuus koostuu valuuttavarannosta (valuuttoina Yhdysvaltain dollari, Englannin punta, Japanin jeni sekä lisäksi kulta ja erityiset nosto-oikeudet, SDR) ja euromääräisestä varallisuudesta. Sveitsin frangin määräisiä eriä ei enää vuonna 2010 ollut valuuttavarannossa, kuten vielä edellisenä vuonna. Myös puntamääräisia sijoituksia pienennettiin, joten valuuttavaranto supistui ja euromääräinen varallisuus vastaavasti kasvoi.

Rahoitusvarallisuuden sijoittamisessa Suomen Pankin haasteena on sovittaa yhteen toisaalta varojen likvidiys ja toisaalta niiden tuotto. Nämä tavoitteet voivat olla ristiriidassa keskenään, sillä sijoituskohteen hyvä likviditeetti merkitsee pienempää tuottoa. Keskuspankin on kuitenkin aina kyettävä tarjoamaan likviditeettiä hätärahoitus- ja muihin vastaaviin tarpeisiin. Tästä syystä Suomen Pankin rahoitusvarat on jaettu kahteen erilliseen kokonaisuuteen: likvidiin varallisuuteen ja sijoitusvarallisuuteen. Likvidien varojen avulla pankin tavoitteena on varmistaa riittävä likviditeetti politiikkatarpeisiin kaikissa olosuhteissa. Sijoitusvarallisuuden avulla pyritään turvamaan rahoitusvarallisuuden arvo.

Rahoitusvarallisuuden kokonaistuotto oli kertomusvuonna 5,69 %, kun edellisenä vuonna tuottoprosentti oli 3,25 %. Korkojen laskun vuoksi korkotuotto jonkin verran supistui edel-

lisvuotisesta, mutta valuuttakurssituotto, 3,9 %, kasvatti kokonaistuottoa. Rahoitusvarallisuus on sijoitettuna turvallisesti korkoinstrumentteihin.

Suomen Pankki osallistuu EKP:n rahapoliittisten operaatioiden toimeenpanoon ja siten myös arvopaperimarkkinoita koskevan ohjelman mukaisesti tehtyihin arvopaperien ostoihin. Suomen Pankki osallistuu osuudellaan myös yhteisen rahapolitiikan riskien kantoon, mutta saa vastapainoksi vastaavan osuutensa tuotoista (ml. setelistön tuotto). Suomen Pankin osuus, ns. pääoma-avain, on 1,8 % EKP:n pääomasta. Suomen Pankin sijoitustoimintaan liittyy useantyyppisiä riskejä, joista tärkeimmät ovat markkinariski, kullan hintariski ja luottoriski. Markkinariskejä ovat korkoriski ja keskuspankin toimintaan kuuluva valuuttakurssiriski. Markkinariski on kaikista eniten vaikuttanut rahoitusvarallisuuden tuottoon myös euroaikana. Koska Pankin korkosijoituksilla on erittäin hyvä luottoluokitus, luottoriskin merkitys on suhteellisen pieni. Toisaalta taseen riskit ovat kasvaneet finanssikriisin myötä. Riskiarvion mukaan Suomen Pankin taseen riskipuskurit ja oma pääoma riittävät kattamaan rahapoliittisten toimien ja sijoitustoiminnan tunnistetut riskit. Omaa pääomaa riittää myös ennakoimattomien riskien varalle.

3.3 Setelistön määrä kasvaa edelleen

Huolimatta korttien käytön lisääntymisestä kierrossa olevien seteleiden määrä kasvaa Suomessa selvästi nopeammin kuin nimellinen BKT. Euroalueellakin setelistön kasvu on nopeaa, mutta selvästi hitaampaa kuin Suomessa viime vuosina. Markka-aikana setelistön osuus BKT:stä oli 1,7 %. Vuonna 2010 luku suureni jo lähes 6 prosenttiin, vaikka korttien käyttö maksuvälineenä on euroaikana lisääntynyt entisestään. On ilmeistä, että Suomesta liikkeeseen lasketut setelit päätyvät joko turismin mukana etelään tai jostain muusta syystä muualle lähinaapureihin. Asukaslukuun verrattuna Suomessa kuitenkin lasketaan edelleen liikkeseen selvästi vähemmän seteleitä kuin euroalueella keskimäärin.

Seteliväärennösten määrä kasvoi Suomessa vuonna 2010 edellisvuotisesta hieman yli 1 000 kappaleeseen. Asukaslukuun suhteutettuna luku on euromaiden pienimpiä. Väärennösten lukumäärän kasvu johtui pääasiassa muutamien väärennössarjojen levityksestä. Euroalueella seteliväärennösten määrä sen sijaan pieneni tuntuvasti edellisvuotisesta.

3.4 Suomen Pankin viranomaisyhteistyö ja kansainvälinen toiminta

Suomen Pankin viranomaisyhteistyö keskittyi vuonna 2010 eurojärjestelmän mukana toisaalta rahoitusmarkkinoiden vakautta lisäävien järjestelmien rakentamiseen ja toisaalta taas eräiden maiden akuuttien velkakriisien hoitoon. Suomen Pankin asiantuntijat ja johtokunnan jäsenet olivat aktiivisesti perustamassa muun muassa Euroopan järjestelmäriskikomiteaa, josta tulee uusi EU:n toimielin EKP:n yhteyteen. Suomen Pankin pääjohtaja on Euroopan järjestelmäriskikomitean hallintoneuvoston äänivaltainen jäsen. Eurojärjestelmän osana Suomen Pankki oli myös mukana pankkien riskinottoa ja vakavaraisuutta säätelevien uusien Basel III -säännösten luomisessa. Uusien säännösten tulee olla käytössä viimeistään vuonna 2018. Suomen Pankin asiantuntijat osallistuvat Euroopan keskuspankkijärjestelmän työhön kaikissa valmisteluportaissa. Kotimaassa Suomen Pankin asiantuntijat toimivat talouspolitiikan monilla tasoilla ja osallistuivat keskusteluun mm. julkisen talouden kestävyydestä.

Kotimaisessa talouspolitiikassa Suomen Pankki korosti kertomusvuonna, ettei taantumaa edeltäneelle kasvu-uralle ole paluuta ilman rakenteellisia uudistuksia. Syyskuun ennusteessaan pankki arvioi, että Suomen talouden elpyminen ei muodostu kovin vahvaksi. Taantuma nopeutti talouden rakennemuutosta, ja monella vientitoimialalla sopeutuminen globaalien kysyntärakenteiden muutoksiin jatkuu. Pankin ennusteraportissa tuotiin esiin, että vuosia muiden euromaiden kehitystä nopeampana jatkunut palkkojen nousu rasittaa yritysten hintakilpailukykyä. Kotitalouksien velkaantuminen jatkui vuoden aikana. Suomen Pankki painotti useaan otteeseen, että kotitalouksien täytyy kyetä hoitamaan velkansa myös huomattavasti nykyistä korkeampien korkojen oloissa. Suuri velkataakka heikentää myös koko talouden kykyä sopeutua häiriöihin.

Suomen Pankki julkisti Euro & talous -lehdessä (2/2010) arvionsa Suomen julkisen talouden tilasta. Arviossa todettiin, että taantuman aiheuttama velkaantumisen kasvu rasittaa julkisen talouden kestävyyttä voimakkaasti. Kehysmenettely on kestänyt taantuman aiheuttaman testin suhdanteiden näkökulmasta, mutta vaatimus pitkän aikavälin tasapainosta ja kestävyydestä haastaa kehyslinjauksen lähivuosina uudestaan.

Markkinaoperaatioillaan Suomen Pankki osallistui rahapolitiikan toimeenpanoon kotimaassa. Suomalaisten luottolaitosten vakavaraisuus on hyvä, mikä näkyy erittäin runsaana

vakuusylijäämänä. Suomen Pankki on mukana kansainvälisessä yhteistyössä useissa järjestöissä, kuten Kansainvälinen valuuttarahasto (IMF), jossa vuosia sitten käynnistetty hallinnonuudistus saatiin päätösvaiheeseen kertomusvuonna. IMF:n lisäksi Suomen Pankki toimii Kansainvälisessä järjestelypankissa (BIS), OECD:ssä ja viidessä Euroopan unionin komiteassa. Lisäksi Pohjoismaiden ja Balttian keskuspankkien yhteistyötä tiivistettiin kertomusvuonna.

Kansainvälisen valuuttarahaston hallintoneuvostossa on jäsenenä Suomen Pankin pääjohtaja Erkki Liikanen ja varajäsenenä johtokunnan varapuheenjohtaja Pentti Hakkarainen. Valuuttarahaston vuosikokous oli kertomusvuonna Washingtonissa. Suomi kuuluu valuuttarahastossa Pohjoismaiden ja Balttian maiden vaalipiiriin, jolla on johtokunnassa yhteinen edustaja. Tällä kertaa edustajana on tanskalainen Peer Callesen. Pohjoismaiden ja Balttian maiden valuutta- ja rahoituskomitea kokoontui vuoden aikana kolme kertaa valmistelemaan vaalipiirin politiikkakannanottoja.

Kansainvälinen valuuttarahasto oli mukana luotottamassa Kreikkaa ja Irlantia, kun maat ajautuivat kriisiin kertomusvuonna. Lisäksi valuuttarahasto on keskeisessä asemassa G20-maiden kokousten valmistelussa. Valuuttarahastolle on annettu tehtäväksi arvioida G20-ryhmän talouksien keskinäisiä vaikutuksia ja globaalien tasapainottomuuksien vähentämistä keskinäisen arviointiprosessin (Mutual Assessment Process) avulla. Valuuttarahaston asiantuntijat laativat Suomesta kaksi maaraporttia, joista toinen koski rahoitusjärjestelmän vakautta ja säätelyä. Valuuttarahaston mukaan Suomen rahoitussektori on selvinnyt taantumasta hyvin. Toisaalta asiantuntijat kiinnittivät huomiota matalien korkojen oloissa otettujen asuntolainojen vaihtuvakorkoisuuden riskeihin. Toinen, valuuttarahaston neljännen sopimusartiklan mukainen maaraportti koski Suomen talouskehitystä ja talouspolitiikkaa. Valuuttarahasto suositteli julkisten menojen kasvun hillitsemistä sekä veropohjan laajentamista. Samoin valuuttarahasto kannusti rakenteiden uudistamiseen kestävyysvajeen supistamiseksi.

Uuden Euroopan järjestelmäriskikomitean lisäksi Suomen Pankki osallistuu usean EU-tason komitean työskentelyyn. EU:n talous- ja rahoituskomitea (Economic and Financial Committee) valmistelee talous- ja rahaliiton toimintaan liittyviä asioita ministerineuvostolle (Ecofin). Komitean jäseniä ovat valtiovarainministeriöiden ja keskuspankkien edustajat sekä Euroopan komission että EKP:n edustajat. Kertomusvuonna komiteatyössä korostuivat rahoitusmarkkinakriisi ja sen vaatimat toimenpiteet. EU:n talouspoliittinen komitea (Economic Policy Committee) keskittyy työssään rakennepoliittisiin ongelmiin. Komiteassa ovat mukana valtiovarainministeriöiden edustajat sekä osa keskuspankeista, mm. Suomen Pankki, sekä komissio ja EKP.

Kansainvälinen järjestelypankki (BIS) järjestää vuosittain kuusi säännönmukaista keskuspankkien pääjohtajatason tapaamista, joihin myös Suomen Pankin pääjohtaja osallistuu. Kertomusvuonna tilaisuuksissa keskusteltiin ajankohtaisista kysymyksistä ja erityisesti rahoitusmarkkinoiden säätelyn kehittämisestä.

3.5 Tutkimusta uudistetaan

Suomen Pankin tutkimuksen laatuarvioinnin vuonna 2009 tehneet professorit Anil Kashyapin, Matti Pohjola ja Volker Wieland antoivat useita suosituksia tutkimuksen uudelleenorganisoimiseksi ja suuntaamiseksi. Näitä laatuarviointeja tehdään säännöllisin väliajoin. Arvioijat totesivat aluksi, että Suomen Pankin tapa antaa ulkopuolisten arvioida tutkimustoimintansa säännöllisin väliajoin on vertaansa vailla keskuspankkien joukossa. Arviointi luo edellytykset sopeutua sekä toimintaympäristön että tieteenalan muutoksiin, mikä lisää vaikuttavuutta. Menossa ollut finanssikriisi korosti vielä erikseen tarvetta arvioida uudelleen tutkimustoiminnan tavoitteita, sillä olihan useita taloustieteessä itsestään selvinä pidettyjä asioita jouduttu asettamaan kyseenalaisiksi. Suomen Pankki alkoi vuonna 2010 uudistaa tutkimustoimintaansa suurelta osin arvioijien ehdotusten perusteella.

Suositusten mukaisesti Suomen Pankin tutkimus keskittyy vastaisuudessa rahoitustalouden ja makrotalouden vakauteen ja vuorovaikutukseen. Tutkimuksen laadun parantamiseksi tutkijoiden sisäinen kierto eli määräaikaiset projektit tutkimusosastolla lopetetaan ja tilalle rekrytoidaan määräaikaisia (4–5 vuotta) tutkijoita, myös ulkomailta. Tämäkin uudistus lähti liikkeelle arvioijien ehdotuksesta. Kolmas tärkeä arvioinnissa esiin nostettu uudistus on tutkijoiden osaamisen hyödyntäminen varsinaisessa politiikkatyössä. Tutkijaekonomistin tehtävänkuva jakautuu tulevaisuudessa tutkimustoimintaan ja politiikkatyöhön. Asiantuntijaryhmä antoi suosituksia myös siirtymätalouksien tutkimuksen (BOFIT) toiminnan kehittämiseksi.

Suomen Pankin tutkijoiden käyttämissä puheenvuoroissa ja tutkimusprojekteissa korostui-

vat vuonna 2010 finanssikriisiin ja sen jälkeiseen taantumaan liittyvät teemat. Toisaalta tutkimus keskittyi rahapolitiikan mallintamiseen ja siinä mm. rahoitusmarkkinahäiriöiden merkitykseen Suomen taloudessa. Toisaalta tutkimusyksikön rahoitusmarkkinaohjelmassa selvitettiin ajankohtaisia kysymyksiä, kuten esimerkiksi pankkien vakavaraisuuden ja Basel-säännösten merkitystä sekä asuntolainamarginaalien määräytymistä.

Siirtymätalouden yksikössä harjoitettiin Venäjää ja Kiinaa koskevaa soveltavaa makrotaloudellista tutkimusta, joka muodostaa perustan yksikön seurannalle ja asiantuntijatoiminnalle. Tutkimus keskittyi aiempaan tapaan kehittyvien talouksien raha- ja valuuttakurssipolitiikkaan sekä Venäjän pankkisektorin toimintaan.

Suomen Pankki järjesti kertomusvuonna yhdessä Italian keskuspankin kanssa Pentti Kourin kunniaksi tieteellisen seminaarin, johon osallistuivat mm. Kourin tunteneet nobelisti Edmund Phelps, professori Olivier Blanchard sekä kolmen keskuspankin pääjohtajat.

3.6 Suomen Pankin uudet politiikkaprosessit

Suomen Pankin perinteinen linjaorganisaatio osoittautui viimeistään finanssikriisin tapahtumien myötä hankalaksi, kun osastojen rajat vaikeuttivat resurssien tehokasta käyttöä politiikkavalmistelussa. Rahapolitiikka, markkinaoperaatiot, rahoitusmarkkinoiden vakaus ja vakuuspolitiikka kietoutuivat yhteen, kun eurojärjestelmä joutui kriisin vuoksi harjoittamaan epätavanomaista rahapolitiikkaa. Kotimaassa taas Suomen Pankki osallistuu monin tavoin talouspolitiikasta käytävään keskusteluun, ja sen velvollisuutena on myös informoida sekä päättäjiä että suurta yleisöä rahoitusmarkkinoiden tapahtumista ja niiden vaikutuksista Suomeen.

Näiden ongelmien ratkaisemiseksi perustettiin pysyvät politiikkaprosessit, jotka saavat resursseja käyttöönsä ohi yksikkörajojen. Politiikkaprosessi tuottaa mm. laajoja raportteja, joissa asiantuntijat kuvaavat ja ottavat kantaa raha- ja talouspolitiikan ajankohtaisiin ongelmiin. Vastaisuudessa valmistelutyön teho vielä paranee, kun tutkimusekonomistit osallistuvat omalla panoksellaan prosesseihin.

Rahapolitiikan valmisteluprosessi (Rapo 1) tuottaa analyysia ja perusteltuja näkemyksiä Suomen Pankin rahapoliittisen vaikuttamisen tueksi. Prosessi tukee pääjohtajan vaikuttamista EKP:n neuvoston päätöksenteossa ja omien asiantuntijoiden toimintaa EKP:n komiteatyössä. Toinen rahapolitiikkaan liittyvä prosessi on **rahapolitiikan toimeenpanoprosessi** (Rapo 2), jossa valmistellaan EKP:n rahapolitiikan toimeenpanoa. Prosessin tavoitteena on pankkien likviditeetinhallinnan tukeminen ja sitä kautta maksuliikenteen kitkattoman toiminnan varmistaminen.

Kotimaisen talouspoliittisen vaikuttamisen prosessi tuottaa analyyseja Suomen taloudesta ja sen rakenteista. Analyysin pohjalta prosessi esittää kotimaisista finanssi- ja rakennepoliittisista kysymyksistä näkemyksiä, joita käytetään Suomen Pankin kotimaista talouspolitiikkaa koskevassa kannanmuodostuksessa. Lisäksi tuloksia välitetään myös pankin ulkopuolisille tahoille.

Vakausanalyysiprosessissa analysoidaan rahoitusjärjestelmän vakautta ja sitä uhkaavia riskejä sekä valmistellaan vakauden edistämiseen tähtääviä toimenpiteitä, makrovakauspolitiikkaa. Finanssikriisin myötä on tullut entistä tärkeämmäksi ehkäistä makrovakausvalvonnalla rahoitusmarkkinoita uhkaavia järjestelmäriskejä. Prosessin analyyseilla pyritään ennakolta havaitsemaan järjestelmäriskien muodostumista. Järjestelmäriskikomitean myötä makrovakausvalvonnan EU-ulottuvuus vahvistuu.

3.7 Viestintä

Suomen Pankin ulkoisen viestinnän tärkein julkaisu on Euro & talous -lehti, joka vuoden 2011 alusta lähtien alkaa ilmestyä viitenä numerona nykyisen seitsemän sijaan. Euro & talous -lehden ilmestymisen yhteydessä järjestettävä tiedotustilaisuus tarjoaa Suomen Pankille mahdollisuuden käsitellä ajankohtaisia talouspoliittisia kysymyksiä.

Suomen Pankin rahamuseosta on muodostunut tärkeä kanava välittää asiantuntijoiden rahoitustalouden tuntemusta suurelle yleisölle rahan historiaa ja eurojärjestelmää koskevan tiedon ohella. Studia monetaria -luentosarjassa oli 11 luentoa vuonna 2010, ja museon omalla tavallaan ajankohtainen vuosien 1957 ja 1967 devalvatioita käsitellyt näyttely keräsi runsaasti yleisöä. Rahamuseoon tuotiin myös aivan uusi Talouskirja Nyt -tapahtuma, jossa kirjoittaja pääsee esittelemään teostaan suurelle yleisölle.

Suomen Pankki pyrkii vuoden mittaan monin tavoin lisäämään nuorten taloustietämystä, mm. tuomalla koululaisille Finanzity-nettipelin. Suomen Pankki on myös yhtenä pääjärjestäjänä lukiolaiselle tarkoitetussa valtakunnallisessa Talousguru-kilpailussa.

4 SUOMEN PANKIN TILINPÄÄTÖS

Tase, milj. euroa

		31.12.2010	31.12.2009
VASTAAVAA			
1	*Kulta ja kultasaamiset*	1 664	1 208
2	*Valuuttamääräiset saamiset euroalueen ulkopuolelta*	5 223	6 225
	Saamiset Kansainväliseltä valuuttarahastolta	1 815	1 609
	Pankkitalletukset, arvopaperisijoitukset ja muut valuuttamääräiset saamiset	3 408	4 617
3	*Valuuttamääräiset saamiset euroalueelta*	712	1 120
4	*Euromääräiset saamiset euroalueen ulkopuolelta*	1 662	845
5	*Rahapoliittisiin operaatioihin liittyvät euromääräiset saamiset euroalueen luottolaitoksilta*	50	2 710
	Perusrahoitusoperaatiot	0	20
	Pitempiaikaiset rahoitusoperaatiot	50	2 690
6	*Muut euromääräiset saamiset euroalueen luottolaitoksilta*	1	126
7	*Euromääräiset arvopaperit euroalueelta*	11 668	8 002
	Rahapolitiikan harjoittamista varten pidettävät arvopaperit	2 203	531
	Muut arvopaperit	9 466	7 471
8	*Eurojärjestelmän sisäiset saamiset*	23 921	14 280
	Osuus EKP:n pääomasta	99	78
	Valuuttavarantojen siirtoon perustuva saaminen	722	722
	TARGET2-järjestelmään ja kirjeenvaihtaja-pankkitileihin liittyvät saamiset (netto)	19 686	9 535
	Euroseteleiden kohdistamiseen eurojärjestelmän sisällä liittyvä nettosaaminen	3 414	3 945
9	*Muut saamiset*	1 090	1 130
	Euroalueen metalliraha	22	19
	Aineellinen ja aineeton käyttöomaisuus	171	189
	Muu vaihto-omaisuus	551	528
	Muut	346	393
	Yhteensä	45 990	35 646

Pyöristyksien vuoksi yhteenlaskut eivät välttämättä täsmää.

		31.12.2010	31.12.2009
VASTAAVAA			
1	Liikkeessä olevat setelit	13 880	13 330
2	*Rahapoliittisiin operaatioihin liittyvät euromääräiset velat euroalueen luottolaitoksille*	21 696	13 543
	Vähimmäisvarantotalletukset	9 383	8 085
	Yötalletukset	9 113	5 458
	Määräaikaistalletukset (likviditeettiä vähentävä hienosäätöoperaatio)	3 200	–
3	*Euromääräiset velat muille euroalueella oleville*	262	14
4	*Euromääräiset velat euroalueen ulkopuolelle*	1 021	234
5	*Valuuttamääräiset velat euroalueelle*	0	248
6	*Valuuttamääräiset velat euroalueen ulkopuolelle*	23	363
7	*Myönnettyjen erityisten nosto-oikeuksien vastaerä*	1 377	1 295
8	*Eurojärjestelmän sisäiset velat*	33	–
9	*Muut velat*	151	155
10	*Arvonmuutostili*	2 274	1 703
11	*Varaukset*	2 814	2 325
12	*Oma pääoma*	2 175	2 015
	Kantarahasto	841	841
	Vararahasto	1 334	1 174
13	*Tilikauden voitto*	283	420
	Yhteensä	45 990	35 646

Tuloslaskelma, milj. euroa

		1.1.–31.12.2010	1.1.–31.12.2009
1	*Korkotuotot*	598	590
2	*Korkokulut*	–71	–71
3	*KORKOKATE*	527	519
4	*Valuuttakurssierot*	221	15
5	*Arvopapereiden hintaerot*	69	101
6	*Valuuttakurssi- ja hintaerovarauksen muutos*	–290	–116
	RAHOITUSKATE	527	519
7	*Rahoitustulon netto-osuus*	–33	21
8	*Osuus EKP:n voitosta*	26	2
9	*Rahapolitiikan operaatioiden tappiovaraus*	32	31
10	*Muut keskuspankkitoiminnan tuotot*	9	19
	KESKUSPANKKIERIEN KATE	561	590
11	*Muut tuotot*	36	43
	Toimintakulut	–106	–112
12	Henkilöstökulut	–51	–53
13	Eläkerahastomaksu	–10	–10
14	Hallinnolliset kulut	–32	–31
15	Poistot käyttöomaisuudesta	–7	–7
16	Setelien hankintakulut	–6	–10
17	Muut kulut	0	–1
	TOIMINNALLINEN TULOS	491	521
	Eläkerahaston tulos	24	48
18	Eläkerahaston tuotot	58	76
19	Eläkerahaston kulut	–34	–28
20	*Varausten muutos*	–232	–149
21	*TILIKAUDEN TULOS*	283	420

Tilinpäätöksen liitteet, milj. euroa

	31.12.2010	31.12.2009
Osakkeet ja osuudet, nimellisarvo		
Kansainvälinen järjestelypankki (BIS)1	22,4 (1,96 %)	22,4 (1,96 %)
Asunto-osakkeet	2,8	2,8
Muut osakkeet ja osuudet	0,0	0,0
Yhteensä	25,2	25,2
Laskennallinen osuus arvopaperikeskuksen rahastosta	0,2	0,2
Eläkesitoumuksista johtuva vastuu		
Suomen Pankin eläkevastuu	543,3	540,0
– tästä varauksilla katettu	525,8	503,0
Suomen Pankin huoltokonttori		
Talletukset	22,6	20,8
Luotot	3,9	4,5

[1] Suluissa Suomen Pankin suhteellinen omistusosuus BIS:n liikkeessä olevista osakkeista.

Suomen Pankin kiinteistöt

Kiinteistö	***Osoite***	***Valmistumisvuosi***	***Tilavuus noin rm³***
Helsinki	*Rauhankatu 16*	*1883/1961/2006*	*52 100*
	Rauhankatu 19	*1954/1981*	*40 500*
	Snellmaninkatu 6[1]	*1857/1892/2001*	*23 600*
	Snellmaninkatu 2[1]	*1901/2003*	*3 200*
	Ramsinniementie 34	*1920/1983/1998*	*4 600*
Kuopio	*Puutarhakatu 4*	*1993*	*13 000*
Oulu	*Kajaaninkatu 8*	*1973*	*17 200*
Tampere	*Hämeenkatu 13 b*[1]	*1942*	*36 000*
Vantaa	*Turvalaaksontie 1*	*1979*	*324 500*
Inari	*Saariseläntie 9*	*1968/1976/1998*	*6 100*

[1] Siirretty vuoden 2002 alussa Suomen Pankin eläkerahaston omaisuudeksi.

Pankkivaltuusto on päättänyt, että Suomen Pankin voitto,
282 508 457,28 euroa, käytetään seuraavasti:
Voitosta 87 508 457,28 euroa käytetään LSP 21 §:n 2 momentin
perusteella vararahaston kartuttamiseen ja muu osa eli 195 000 000 euroa
siirretään käytettäväksi valtion tarpeisiin.

Tilinpäätöksen laatimisperiaatteet

1. Yleiset laatimisperiaatteet

Suomen Pankki noudattaa EKP:n neuvoston hyväksymiä talousperusteisia kirjanpitoperiaatteita ja tekniikoita, ja tilinpäätökset laaditaan näiden yhdenmukaistettujen periaatteiden mukaisesti. Pankkivaltuusto vahvistaa Suomen Pankista annetun lain 11. pykälän mukaisesti pankin tilinpäätöksen perusteet johtokunnan esityksen perusteella.

Suomen Pankin tuloslaskelma sisältää myös Suomen Pankin eläkerahaston ja Finanssivalvonnan tuotot ja kulut. Suomen Pankin eläkerahaston sijoitussalkku arvostetaan kuukausittain kuukauden viimeisen päivän markkinahintaan.

2. Valuutta- ja kultamääräisten erien arvostaminen

Valuutta- ja kultamääräiset erät on tilinpäätöksessä muunnettu euroiksi käyttäen tilinpäätöspäivän kursseja. Erät on arvostettu valuuttakohtaisesti. Valuuttakursseista johtuva arvostusero käsitellään erillään arvopapereiden hintojen muutoksesta johtuvasta erosta. Realisoitumattomat voitot kirjataan taseen arvonmuutostilille. Realisoitumattomat tappiot kirjataan tuloslaskelmaan, jos ne ovat suuremmat kuin aikaisemmin taseen arvonmuutostilille kirjatut vastaavat realisoitumattomat arvostusvoitot. Tuloslaskelmaan kirjattuja realisoitumattomia tappioita ei peruuteta seuraavina tilikausina. Kullan hinnanmuutos- ja kurssimuutoserot käsitellään yhtenä eränä. Tilikauden aikana realisoituneiden valuuttakurssivoittojen ja -tappioiden laskemisessa on käytetty päivittäisen nettokeskihinnan menetelmää. Tilinpäätöksessä käytetyt kurssit käyvät ilmi oheisesta taulukosta.

Valuutta	2010	2009
Yhdysvaltain dollari	1,3362	1,4406
Japanin jeni	108,6500	133,1600
Australian dollari	1,3136	1,6008
Norjan kruunu	7,8000	8,3000
Tanskan kruunu	7,4535	7,4418
Ruotsin kruunu	8,9655	10,2520
Sveitsin frangi	1,2504	1,4836
Englannin punta	0,86075	0,8881
Kanadan dollari	1,3322	1,5128
Erityiset nosto-oikeudet (SDR)	0,8642	0,9186
Kulta	1 055,418	766,3470

3. Arvopapereiden arvostus- ja jaksotusperiaatteet

Tuotot ja kulut kirjataan suoriteperusteisesti. Realisoituneet tuotot ja kulut kirjataan tuloslaskelmaan. Arvopapereiden hankintahinnan ja nimellisarvon erotus jaksotetaan arvopapereiden juoksuajalle. Arvopapereiden hintaeroista johtuvien voittojen ja tappioiden laskemisessa on käytetty arvopapereiden keskihinnan menetelmää.

Realisoitumattomat voitot kirjataan taseen arvonmuutostilille. Realisoitumattomat tappiot kirjataan tuloslaskelmaan, jos ne ovat suuremmat kuin aikaisemmin taseen arvonmuutostilille kirjatut vastaavat realisoitumattomat arvostusvoitot. Tuloslaskelmaan kirjattuja realisoitumattomia tappioita ei peruuteta seuraavina tilikausina. Sekä valuutta- että euromääräiset arvopaperit on arvostettu arvopaperilajeittain. Jos arvopaperilajista tai valuutasta kirjataan tilinpäätökseen realisoitumattomia tappioita, tämän arvopaperilajin keskihintaa tai valuutan nettokeskikurssia muutetaan vastaavasti ennen seuraavan tilikauden alkua.

Arvopapereiden takaisinmyyntisitoumukset eli käänteiset reposopimukset kirjataan taseeseen vakuudellisina talletuksina vastaavaa-puolelle. Arvopapereiden takaisinostositoumukset eli reposopimukset kirjataan taseeseen vakuudellisina luottoina vastattavaa-puolelle. Reposopimuksilla myydyt arvopaperit jäävät Suomen Pankin taseeseen.

Eläkerahaston sijoitussalkku arvostetaan kuukausittain ulkopuolisten salkunhoitajien ilmoittamaan kuukauden viimeisen päivän markkinahintaan.

Jälkimarkkinakelpoiset arvopaperit (paitsi eräpäivään saakka pidettävät arvopaperit) ja vastaavat saamiset arvostetaan arvopaperikohtaisesti joko tilinpäätöspäivän markkinoiden keskihinnan tai tilinpäätöspäivän tuottokäyrän perusteella. Vuoden 2010 arvostuksessa on käytetty markkinoiden keskihintaa 31.12.2010.

Eräpäivään saakka pidettäväksi luokitellut jälkimarkkinakelpoiset arvopaperit, ei-jälkimarkkinakelpoiset arvopaperit ja epälikvidit kantaosakkeet arvostetaan jaksotettuun hankintamenoon vähennettynä mahdollisella arvonalentumisella.

4. EKPJ:n sisäisiä saamisia ja velkoja koskevat kirjanpitoperiaatteet

EU-maiden kansallisten keskuspankkien välisiä tapahtumia käsitellään ensisijaisesti TARGET2-

järjestelmässä, joka on Euroopan laajuinen automatisoitu reaaliaikainen maksujärjestelmä. Tapahtumista syntyy kahdenvälisiä saamisia ja velkoja EU:n keskuspankkien toisilleen pitämillä tileillä. Nämä saamiset ja velat nettoutetaan siten, että EKP asettuu kummankin osapuolen vastapuoleksi. Näin kansallisille keskuspankeille jää vain yksi nettopositio EKP:hen nähden.

5. Käyttöomaisuutta koskevat arvostusperiaatteet

Tilikauden 1999 alusta lukien käyttöomaisuus on arvostettu hankintahintaan poistoilla vähennettynä. Poistot lasketaan tasapoistomenetelmällä. Tasapoistot tehdään käyttöomaisuuden odotettuna taloudellisena käyttöaikana siten, että ne aloitetaan pääasiassa hankintaa seuraavan kalenterikuukauden alusta.

Vuonna 1999 taseeseen markkinahintaisina aktivoitujen rakennusten ja maa-alueiden vastaerä on arvonmuutostili. Näiden rakennusten poistot on kirjattu arvonmuutostiliä purkamalla siten, ettei niillä ole tulosvaikutusta.

Taloudelliset käyttöajat ovat seuraavat:
– ATK-laitteet ja -ohjelmistot, autot: 4 vuotta
– koneet ja kalusto: 10 vuotta
– rakennukset: 25 vuotta.
Käyttöomaisuus, jonka arvo on alle 10 000 euroa, poistetaan hankintavuonna.

6. Liikkeessä olevat setelit

EKP ja 16 euroalueen kansallista keskuspankkia, jotka yhdessä muodostavat eurojärjestelmän, laskevat liikkeeseen euroseteleitä.[1] Liikkeessä olevien eurosetelien kokonaisarvo kohdistetaan keskuspankeille kunkin kuukauden viimeisenä pankkipäivänä setelien jakoperusteen mukaisesti.[2] EKP:lle on merkitty 8 prosentin osuus liikkeessä olevien eurosetelien kokonaisarvosta, ja loput 92 % on merkitty kansallisille keskuspankeille setelien jakoperusteen mukaisesti. Osuus ilmoitetaan taseen vastattavaa-puolella erässä ”Liikkeessä olevat setelit”. Kullekin kansalliselle keskuspankille setelien jakoperusteen mukaisesti kohdistetun eurosetelien osuuden arvon ja kyseisen keskuspankin tosiasiallisesti liikkeeseen laskemien eurosetelien arvon erotuksesta aiheutuu myös eurojärjestelmän sisäisiä saamisia tai velkoja, joille maksetaan korkoa. Nämä korolliset[3] saamiset tai velat ilmoitetaan alaerässä ”Eurojärjestelmän sisäiset saamiset/velat: Eurosetelien kohdistamiseen eurojärjestelmän sisällä liittyvä nettosaaminen/-velka”. Suomen Pankin taseessa erä on vastaavaa-puolella.

Seteleistä saatava tulo jaetaan kansallisten keskuspankkien kesken suhteessa niiden EKP:n pääomasta maksamiin osuuksiin. Näistä eristä kertyvät korkotuotot ja -kulut selvitetään EKP:n tilien kautta, ja ne ovat osa korkokatetta. EKP:n pääoma-avainta tarkistetaan viiden vuoden välein ja uusien jäsenmaiden liittyessä Euroopan unioniin.

Setelitulo, joka EKP:lle kertyy sen 8 prosentin osuudesta liikkeessä olevien eurosetelien kokonaisarvosta, jaetaan pääasiassa kansallisille keskuspankeille.[4]

---

[1] Euroopan keskuspankin päätös, annettu 13. päivänä joulukuuta 2010, euroseteleiden liikkeeseenlaskusta (EKP/2010/29), EUVL L 35, 9.2.2011, s. 26–30.

[2] Setelien jakoperusteella tarkoitetaan prosenttiosuuksia, jotka saadaan, kun otetaan huomioon EKP:n osuus liikkeeseen laskettujen euroseteleiden kokonaismäärästä ja sovelletaan merkityn pääoman jakoperustetta kansallisten keskuspankkien osuuteen tästä kokonaismäärästä.

[3] Euroopan keskuspankin päätös (EKP/2001/16) rahaliittoon osallistuvien jäsenvaltioiden kansallisten keskuspankkien rahoitustulon jakamisesta tilikaudesta 2002 alkaen.

[4] EKP:n päätös (EKP/2005/11).

EKP:n pääomaan sovellettava jakoperuste 1.1.2010	%
Belgian keskuspankki	2,4256
Saksan keskuspankki	18,9373
Irlannin keskuspankki	1,1107
Kreikan keskuspankki	1,9649
Espanjan keskuspankki	8,3040
Ranskan keskuspankki	14,2212
Italian keskuspankki	12,4966
Kyproksen keskuspankki	0,1369
Luxemburgin keskuspankki	0,1747
Maltan keskuspankki	0,0632
Alankomaiden keskuspankki	3,9882
Itävallan keskuspankki	1,9417
Portugalin keskuspankki	1,7504
Slovenian keskuspankki	0,3288
Slovakian keskuspankki	0,6934
Suomen Pankki	1,2539
Eurojärjestelmä yhteensä	**69,7915**
Bulgarian keskuspankki	0,8686
Tšekin keskuspankki	1,4472
Tanskan keskuspankki	1,4835
Viron keskuspankki	0,1790
Latvian keskuspankki	0,2837
Liettuan keskuspankki	0,4256
Unkarin keskuspankki	1,3856
Puolan keskuspankki	4,8954
Romanian keskuspankki	2,4645
Ruotsin keskuspankki	2,2582
Englannin pankki	14,5172
Euroalueeseen kuulumattomat kansalliset keskuspankit yhteensä	30,2085
Yhteensä	**100,0000**

7. Muutokset tilinpäätöksen laatimisperiaatteissa

Tilinpäätöksen laatimisperiaatteet eivät ole muuttuneet tilikauden 2010 aikana.

8. Rahoitustulo

Euroopan keskuspankkijärjestelmässä rahapoliittisten tehtävien hoidon yhteydessä kertyvä rahoitustulo lasketaan ja jaetaan kansallisten keskuspankkien kesken perussäännön määräysten ja Euroopan keskuspankin neuvoston tekemien päätösten mukaisesti.

Ennakkovoitonjako

EKP:n neuvosto on päättänyt, että EKP:n euroseteleistä saama tulo eli sille kohdistettu 8 % liikkeeseen laskettujen euroseteleiden kokonaisarvosta sekä EKP:n saama nettotulo arvopaperimarkkinoita koskevan ohjelman (Securities Markets Programme) mukaisesti ostetuista arvopapereista maksetaan kokonaisuudessaan kansallisille keskuspankeille sinä tilikautena, jona se kertyy. EKP jakaa tulon tilikautta seuraavan vuoden tammikuussa ennakkovoitonjakona[5]. EKP:n liikkeeseen lasketuista euroseteleistä saaman tulon määrästä voidaan EKP:n neuvoston päätöksellä vähentää ne kulut, joita EKP:lle on koitunut euroseteleiden liikkeeseen laskemisesta ja käsittelemisestä. EKP:n neuvosto päättää ennen vuoden päättymistä, jätetäänkö arvopaperimarkkinoita koskevan ohjelman mukaisesti ostetuista arvopapereista ja – tarpeen mukaan – liikkeeseen lasketuista euroseteleistä saatu EKP:n tulo kokonaan tai osittain jakamatta sen varmistamiseksi, että jaettavan tulon määrä ei ylitä EKP:n nettovoittoa kyseiseltä vuodelta.

EKP:n neuvosto voi myös päättää, että arvopaperimarkkinoita koskevan ohjelman mukaisesti ostetuista arvopapereista ja – tarpeen mukaan – liikkeeseen lasketuista euroseteleistä saatu EKP:n tulo siirretään kokonaan tai osittain valuuttakursseista, koroista, luotoista ja kullan hinnasta johtuvien riskien varalta tehtävään varaukseen.

9. Eläkerahasto

Vuonna 2001 tehtiin päätökset Suomen Pankin eläkevastuun hoitamisesta pankin taseessa olevan eläkerahaston avulla. Vuoden 2002 alussa voimaan tulleen järjestelyn tarkoituksena on huolehtia Suomen Pankin henkilöstön eläketurvan kattamiseen liittyvien varojen tuottavasta sijoittamisesta. Suomen Pankin eläkerahastosta laaditaan erillinen vuosikertomus. Eläkerahaston varat sisältyvät Suomen Pankin taseessa muihin saamisiin.

[5] EKP:n 25.11.2010 antama päätös Euroopan keskuspankin liikkeeseen lasketuista euroseteleistä sekä arvopaperimarkkinoita koskevan ohjelman mukaisesti ostetuista arvopapereista saaman tulon väliaikaisesta jakamisesta (EKP/2010/24), EUVL L 6, 11.1.2011, s. 35–36.

EKPJ:n suuntaviivat yhdenmukaistetusta kirjanpidosta eivät säätele eläkerahaston kirjanpitoa. Eläkerahaston sijoitukset arvostetaan markkinahintaan ja arvonmuutokset kirjataan tulosvaikutteisesti. Tilinpäätöksessä käytetään vuoden viimeisen päivän markkinahintoja. Eläkerahaston kiinteistöt ovat taseessa siirtohetken mukaisessa arvossaan vuosipoistot vähennettyinä. Siltä osin kuin rakennusten tasearvo on katettu arvonkorotuksella, vastaavat poistot kirjataan arvonkorotusta purkamalla siten, että poistoilla ei ole tulosvaikutusta.

10. Varausten kirjaamisen periaatteet

Tilinpäätöksessä voidaan tehdä varauksia, jos se pankin rahastojen reaaliarvon turvaamiseksi taikka valuuttakurssien tai arvopaperien markkinahintojen muutoksista aiheutuvien tuloksen vaihtelujen tasaamiseksi on tarpeen.

Tilinpäätöksessä voidaan tehdä pankin eläkevastuun kattamiseksi tarpeellisia varauksia.

11. Taseen ulkopuoliset vastuut

Taseen ulkopuolisista eristä aiheutuvat voitot ja tappiot käsitellään samalla tavalla kuin taseessa olevista eristä aiheutuneet voitot ja tappiot. Valuuttatermiinit otetaan huomioon laskettaessa valuuttaposition nettokeskihintaa.

Taseen liitetiedot

Vastaavaa

1. Kulta ja kultasaamiset

Suomen Pankilla on 1 576 476 troyunssia kultaa (1 troyunssi = 31,103 g), joka on tilinpäätöksessä arvostettu markkinahintaan. Vuoden 1999 alussa Suomen Pankki, kuten muutkin eurojärjestelmän kansalliset keskuspankit, siirsi noin 20 % kullastaan EKP:lle.

Kulta	**31.12.2010**	**31.12.2009**
Määrä (milj. troyunssia)	1,6	1,6
Hinta troyunssilta (EUR)	1 055,4	766,3
Arvo markkinahintaan (milj. EUR)	1 663,8	1 208,1
Markkina-arvon muutos (milj. EUR)	455,7	228,3

2. Valuuttamääräiset saamiset euroalueen ulkopuolelta

Tase-erässä ovat valuuttavarantoon luettavat valuuttasaamiset euroalueen ulkopuolelta sekä SDR-määräiset saamiset Kansainväliseltä valuuttarahastolta (IMF).

Valuuttamääräiset saamiset IMF:ltä eriteltyinä

	31.12.2010		**31.12.2009**	
	Milj. EUR	**Milj. SDR**	**Milj. EUR**	**Milj. SDR**
Varanto-osuus IMF:ssä	297,4	257,0	294,0	270,1
Erityiset nosto-oikeudet	1 380,0	1 192,5	1 308,2	1 201,7
Muut saamiset IMF:ltä	138,0	119,3	6,3	5,8
Yhteensä	**1 815,3**	**1 568,8**	**1 608,5**	**1 477,6**

Euron ja SDR:n välisen kurssin kehitys tilikausina 2009 ja 2010

	2010	**2009**
Maaliskuun loppu	0,89	0,89
Kesäkuun loppu	0,83	0,91
Syyskuun loppu	0,88	0,92
Joulukuun loppu	0,86	0,92

Suomen jäsenosuuden kokonaismäärä valuuttarahastossa on 1 263,8 milj. SDR. Varanto-osuus on se osuus Suomen Pankin jäsenosuudesta, joka on maksettu IMF:lle valuuttana. Toinen osa jäsenosuudesta on maksettu aikoinaan markkoina. Tämän osan valuuttarahasto on lainannut takaisin Suomen Pankille. Markkoina maksetun jäsenosuuden nettovaikutus Suomen Pankin taseessa on nolla, sillä edellä mainittu saaminen ja velka ovat samassa tase-erässä.

Suomen Pankin erityisten nosto-oikeuksien (Special Drawing Rights, SDR) määrä on 1 380 milj. euroa. Erityiset nosto-oikeudet ovat IMF:n luomaa valuuttavarantoa, jonka rahasto on jakanut jäsenmailleen. Erityisiä nosto-oikeuksia käytetään valuuttakaupoissa normaalien valuuttojen tapaan. Erän arvo muuttuu valuuttarahaston jäsenmaiden välisten valuuttakauppojen seurauksena. Lisäksi erän suuruuteen vaikuttavat saadut ja maksetut korot sekä voitto-osuus IMF:ssä.

Yhteensä Suomen Pankin saamiset Kansainväliseltä valuuttarahastolta ovat 1 815,3 milj. euroa.

EKPJ:n kirjanpito- ja rahoitustulokomitea päätti kesällä 2010 SDR-suojauskauppojen kirjanpitokäsittelystä, joka poikkeaa yleisestä valuuttakohtaisesta arvostusperiaatteesta. SDR-valuuttakurssiriskin suojaamiseksi tehdyt SDR-komponenttivaluuttojen myynnit otetaan huomioon vähentävinä erinä laskettaessa SDR:n määrää ja markkina-arvostusta. Myynnit eivät näin ollen myöskään vähennä komponenttivaluuttojen määrää eikä niillä ole vaikutusta näiden valuuttojen markkina-arvostukseen.

Valuuttamääräiset saamiset euroalueen ulkopuolelta

Tase-erä sisältää IMF-erien lisäksi pankkitalletukset, arvopaperisijoitukset ja muut valuuttamääräiset saamiset euroalueen ulkopuolelta.

Valuuttamääräiset saamiset euroalueen ulkopuolelta eriteltyinä

	31.12.2010 Milj. EUR	**31.12.2009 Milj. EUR**
Talletukset	79,7	71,6
Kuponkipaperit	3 198,0	3 797,2
Diskonttopaperit	127,1	105,8
Muut saamiset	2,9	2,0
Yhteensä	**3 407,7**	**3 976,6**

Suomen Pankki siirsi vuoden 1999 alussa osan dollari- ja jenimääräisistä saamisistaan EKP:lle.

Euroalueen ulkopuolisten valuuttamääräisten arvopapereiden valuuttajakauma

Valuutta	31.12.2010		31.12.2009	
	Milj. EUR	%	Milj. EUR	%
Englannin punta	547,9	16,5	1 028,1	26,3
Sveitsin frangi	–	–	459,9	11,8
Yhdysvaltain dollari	2 248,9	67,6	2 010,8	51,5
Japanin jeni	528,3	15,9	404,2	10,4
Yhteensä	**3 325,1**	**100,0**	**3 903,0**	**100,0**

Euroalueen ulkopuolisten valuuttamääräisten arvopapereiden maturiteettijakauma

Maturiteetti	31.12.2010		31.12.2009	
	Milj. EUR	%	Milj. EUR	%
Alle 1 vuosi	849,4	25,5	920,9	23,6
Yli 1 vuosi	2 475,7	74,5	2 982,1	76,4
Yhteensä	3 325,1	100,0	3 903,0	100,0

3. Valuuttamääräiset saamiset euroalueelta

Tase-erässä ovat valuuttamääräiset talletukset ja arvopaperit sekä muut valuuttamääräiset saamiset euroalueelta.

Euroalueen sisäiset valuuttamääräiset saamiset eriteltyinä

	31.12.2010 Milj. EUR	31.12.2009 Milj. EUR
Talletukset	32,9	45,5
Kuponkipaperit	675,8	1 074,4
Diskonttopaperit	0,0	0,0
Muut saamiset	2,8	0,2
Yhteensä	**711,6**	**1 120,1**

Euroalueen sisäisten valuuttamääräisten arvopapereiden valuuttajakauma

Valuutta	31.12.2010		31.12.2009	
	Milj. EUR	%	Milj. EUR	%
Englannin punta	161,1	23,8	416,8	38,8
Sveitsin frangi	0,0	0,0	0,0	0,0
Yhdysvaltain dollari	493,2	73,0	609,9	56,8
Japanin jeni	21,4	3,2	47,7	4,4
Yhteensä	**675,8**	**100,0**	**1 074,4**	**100,0**

Euroalueen sisäisten valuuttamääräisten arvopapereiden maturiteettijakauma

Maturiteetti	31.12.2010		31.12.2009	
	Milj. EUR	%	Milj. EUR	%
Alle 1 vuosi	226,2	33,5	397,4	37,0
Yli 1 vuosi	449,6	66,5	677,0	63,0
Yhteensä	**675,8**	**100,0**	**1 074,4**	**100,0**

4. Euromääräiset saamiset euroalueen ulkopuolelta

Tase-erä sisältää euroalueen ulkopuolisia eurotalletuksia, euroalueen ulkopuolella liikkeeseen laskettuja kuponki- ja diskonttopapereita sekä euromääräisiä saamisia Kansainväliseltä järjestelypankilta (BIS).

Euromääräiset saamiset euroalueen ulkopuolelta

	31.12.2010 Milj. EUR	31.12.2009 Milj. EUR
Talletukset	1 046,4	416,2
Kuponkipaperit	615,2	428,7
Diskonttopaperit	0,0	0,0
Muut saamiset	0,0	0,0
Yhteensä	**1 661,5**	**845,0**

Euroalueen ulkopuolisten euromääräisten arvopapereiden maturiteettijakauma

Maturiteetti	31.12.2010		31.12.2009	
	Milj. EUR	%	Milj. EUR	%
Alle 1 vuosi	164,0	27,0	182,3	42,5
Yli 1 vuosi	451,2	73,0	246,4	57,5
Yhteensä	**615,2**	**100,0**	**428,7**	**100,0**

5. Rahapoliittisiin operaatioihin liittyvät euromääräiset saamiset euroalueen luottolaitoksilta

Tase-erä sisältää rahapolitiikassa käytettävät instrumentit, joiden avulla Suomen Pankki toteuttaa rahapolitiikkaa osana eurojärjestelmää. Erä muodostuu korkoa sisältävistä saamisista suomalaisilta luottolaitoksilta, ja sen suuruus määräytyy suomalaisten luottolaitosten likviditeetintarpeen perusteella.

Perusrahoitusoperaatio on viikoittainen likviditeettiä lisäävä käänteisoperaatio, joka toteutetaan vakiohuutokauppana. Perusrahoitusoperaatioilla on keskeinen asema eurojärjestelmän markkinaoperaatioiden tavoitteiden täyttämises-

sä, ja niiden avulla turvataan suurin osa rahoitussektorin keskuspankkirahan tarpeesta. Saamisia perusrahoitusoperaatioista ei ollut vuoden 2010 lopussa.

Pitempiaikaiset rahoitusoperaatiot ovat kerran kuussa toteutettavia likviditeettiä lisääviä käänteisoperaatioita, jotka toteutetaan vakiohuutokauppoina. Saamiset niistä olivat 50,0 milj. euroa.

Koko eurojärjestelmän saamiset rahapoliittisista operaatioista ovat 546 747 milj. euroa, josta Suomen Pankin taseessa on 50 milj. euroa. Perussäännön artiklan 32.4 mukaisesti eurojärjestelmän kansalliset keskuspankit jakavat rahapoliittisiin operaatioihin liittyvät riskit, mikäli ne toteutuvat, täysimääräisesti ja suhteessa osuuksiinsa EKP:n merkityn pääoman jakoperusteesta.

Rahapoliittisiin operaatioihin liittyvät euromääräiset saamiset euroalueen luottolaitoksilta

	31.12.2010 Milj. EUR	31.12.2009 Milj. EUR
Perusrahoitusoperaatiot	0	20,0
Pitempiaikaiset rahoitusoperaatiot	50,0	2 690,0
Yhteensä	**50,0**	**2 710,0**

6. Muut euromääräiset saamiset euroalueen luottolaitoksilta

Tase-erässä ovat eurotalletukset sekä tilit euroalueen luottolaitoksissa. Tase-erän loppusumma tilikaudella 2010 oli 0,6 milj. euroa. Vuonna 2009 vastaava summa oli 125,8 milj. euroa.

7. Euromääräiset arvopaperit euroalueelta

Jotta rahapolitiikan harjoittamista varten pidettävät arvopaperit voidaan ilmoittaa erikseen, erä ”Euromääräiset arvopaperit euroalueelta” on jaettu kahteen osaan: ”Rahapolitiikan harjoittamista varten pidettävät arvopaperit” ja ”Muut arvopaperit”.

7. 1 Rahapolitiikan harjoittamista varten pidettävät arvopaperit

Erä sisältää arvopaperit, jotka Suomen Pankki on ostanut katettujen joukkolainojen osto-ohjelman[1] mukaisesti sekä julkisen sektorin velkapaperit, jotka se on hankkinut arvopaperimarkkinoita koskevan ohjelman[2] mukaisesti. Instrumentit luokitellaan eräpäivään saakka pidettäviksi.

Eurojärjestelmän kansallisten keskuspankkien hallussa oleva arvopaperimarkkinoita koskevan ohjelman mukaisesti ostettujen arvopaperien määrä on yhteensä 60 873 milj. euroa. Tästä Suomen Pankin taseessa on 1 237,8 milj. euroa. Perussäännön artiklan 32.4 mukaisesti eurojärjestelmän kansalliset keskuspankit jakavat hallussa pidetyistä arvopapereista aiheutuvat riskit, mikäli ne toteutuvat, täysimääräisesti ja suhteessa osuuksiinsa EKP:n pääoman jakoperusteesta.

Rahapolitiikan harjoittamista varten pidettävät arvopaperit

	31.12.2010 Milj. EUR	31.12.2009 Milj. EUR
Rahapolitiikan harjoittamista varten pidettävät arvopaperit	2 202,7	530,6

Rahapolitiikan harjoittamista varten pidettävät arvopaperit

Maturiteetti	31.12.2010		31.12.2009	
	Milj. EUR	%	Milj. EUR	%
Alle 1 vuosi	164,9	7,5	47,5	9,0
Yli 1 vuosi	2 037,8	92,5	483,1	91,0
Yhteensä	**2 202,7**	**100,0**	**530,6**	**100,0**

7.2 Muut arvopaperit

Tase-erä sisältää euroalueella liikkeeseen lasketut kuponki- ja diskonttopaperit.

Muut euroalueen sisäiset euromääräiset arvopaperit eriteltyinä

	31.12.2010 Milj. EUR	31.12.2009 Milj. EUR
Kuponkipaperit	9 048,8	7 067,6
Diskonttopaperit	417,0	403,6
Yhteensä	**9 465,8**	**7 471,2**

[1] EKP:n 2.7.2009 antama päätös katettujen joukkovelkakirjalainojen osto-ohjelman toteutuksesta (EKP/2009/16), EUVL L 175, 4.7.2009, s. 18–19.

[2] EKP:n 14.5.2010 antama päätös arvopaperimarkkinoita koskevan ohjelman perustamisesta (EKP/2010/5), EUVL L 124, 20.5.2010, s. 8–9.

Muiden euroalueen sisäisten euromääräisten arvopapereiden maturiteettijakauma

Maturiteetti	31.12.2010		31.12.2009	
	Milj. EUR	%	Milj. EUR	%
Alle 1 vuosi	2 556,5	27,0	1 693,0	22,7
Yli 1 vuosi	6 909,2	73,0	5 778,2	77,3
Yhteensä	**9 465,8**	**100,0**	**7 471,2**	**100,0**

8. Eurojärjestelmän sisäiset saamiset

Tase-erä sisältää seuraavat saamiset:
– osuus EKP:n pääomasta
– valuuttavarantojen siirtoon perustuva saaminen
– TARGET2-järjestelmään ja kirjeenvaihtajapankkitileihin liittyvät saamiset (netto)
– euroseteleiden kohdistamiseen eurojärjestelmän sisällä liittyvä nettosaaminen
– osuus EKP:n setelitulosta ja arvopaperimarkkinoita koskevan ohjelman mukaisista tuotoista
– osuus rahoitustulosta.

Eurojärjestelmän kunkin keskuspankin osuus EKP:n pääomasta määräytyy ns. pääoma-avaimen mukaan. Pääoma-avaimeen vaikuttavat maan asukasluku ja bruttokansantuote. Pääoma-avain tarkistetaan viiden vuoden välein ja kun uusia jäseniä liittyy EU:hun. Suomen prosentuaalinen osuus EKP:n pääomasta on ollut 1.1.2009 alkaen 1,2539 %.

Kansallisten keskuspankkien maksamat osuudet EKP:n pääoman korotuksista

	Merkitty pääoma 31.12.2009	Maksettu pääoma 31.12.2009	Merkitty pääoma 29.12.2010	Maksettu pääoma 29.12.2010
Belgian keskuspankki	139 730 385	139 730 385	261 010 385	180 157 051
Saksan keskuspankki	1 090 912 027	1 090 912 027	2 037 777 027	1 406 533 694
Irlannin keskuspankki	63 983 566	63 983 566	119 518 566	82 495 233
Kreikan keskuspankki	113 191 059	113 191 059	211 436 059	145,939,392
Espanjan keskuspankki	478 364 576	478 364 576	893 564 576	616 764 576
Ranskan keskuspankki	819 233 899	819 233 899	1 530 293 899	1 056 253 899
Italian keskuspankki	719 885 688	719 885 688	1 344 715 688	928 162 355
Kyproksen keskuspankki	7 886 333	7 886 333	14 731 333	10 168 000
Luxemburgin keskuspankki	10 063 860	10 063 860	18 798 860	12 975 526
Maltan keskuspankki	3 640 732	3 640 732	6 800 732	4 694 066
Alankomaiden keskuspankki	229 746 339	229 746 339	429 156 339	296 216 339
Itävallan keskuspankki	111 854 588	111 854 588	208 939 588	144 216 254
Portugalin keskuspankki	100 834 460	100 834 460	188 354 460	130 007 793
Slovenian keskuspankki	18 941 025	18 941 025	35 381 025	24 421 025
Slovakian keskuspankki	39 944 364	39 944 364	74 614 364	51 501 030
Suomen Pankki	72 232 820	72 232 820	134 927 820	93 131 154
Euroalueen kansalliset keskuspankit yhteensä[1]	**4 020 445 722**	**4 020 445 722**	**7 510 020 722**	**5 183 637 388**
Bulgarian keskuspankki	50 037 027	3 502 592	93 467 027	3 505 014
Tšekin keskuspankki	83 368 162	5 835 771	155 728 162	5 839 806
Tanskan keskuspankki	85 459 278	5 982 149	159 634 278	5 986 285
Viron keskuspankki	10 311 568	721 810	19 261 568	722 309
Latvian keskuspankki	16 342 971	1 144 008	30 527 971	1 144 799
Liettuan keskuspankki	24 517 337	1 716 214	45 797 337	1 717 400
Unkarin keskuspankki	79 819 600	5 587 372	149 099 600	5 591 235
Puolan keskuspankki	282 006 978	19 740 488	526 776 978	19 754 137
Romanian keskuspankki	141 971 278	9 937 989	265 196 278	9 944 860
Ruotsin keskuspankki	130 087 053	9 106 094	242 997 053	9 112 389
Englannin pankki	836 285 431	58 539 980	1 562 145 431	58 580 454
Euroalueen ulkopuolisten EU-maiden kansalliset keskuspankit yhteensä[1]	**1 740 206 681**	**121 814 468**	**3 250 631 681**	**121 898 688**
Yhteensä[1]	**5 760 652 403**	**4 142 260 189**	**10 760 652 403**	**5 305 536 076**

[1] Pyöristysten vuoksi kaikki väli- ja loppusummat eivät välttämättä täsmää.

EKP korotti merkittyä pääomaansa 5 mrd. eurolla 5,76 mrd. eurosta 10,76 mrd. euroon 29.12.2010. Euroalueen maiden kansalliset keskuspankit maksavat osuutensa korotetusta pääomasta vuotuisina erinä. Ensimmäinen erä maksettiin 29.12.2010, ja jäljellä olevat erät maksetaan vuosien 2011 ja 2012 lopussa. Näin ollen Suomen Pankki on maksanut 29.12.2010 EKP:lle ensimmäisen erän, 20,9 milj. euroa, osuudestaan EKP:n pääoman korotuksesta.

Valuuttavarantojen siirtoon perustuva saaminen -erä sisältää Suomen Pankin EKP:lle siirtämän valuuttavaranto-osuuden. Siirto tehtiin eurojärjestelmään siirtymisen yhteydessä. Saamiselle maksetaan viimeisimpään käytettävissä olevaan eurojärjestelmän perusrahoitusoperaatioiden marginaalikorkoon perustuvaa korkoa lukuun ottamatta kultaa, jolle ei makseta korkoa. Saaminen on euromääräinen, ja sen arvo perustuu saamisen arvoon siirtohetkellä.

Tase-erä sisältää TARGET2-maksujärjestelmän keskuspankkitilien saldon nettomääräisenä, mikäli Suomen Pankilla on tarkasteluhetkellä ollut saaminen suhteessa eurojärjestelmään.

Nettosaaminen, joka liittyy euroseteleiden kohdistamiseen eurojärjestelmän sisällä, käsittää pääoman merkitsemiseen liittyvän mekanismin mukaisen CSM-erän (Capital Share Mechanism) vähennettynä ns. ECB issue -luvulla. CSM-luvulla liikkeessä olevan setelistön määrä oikaistaan keskuspankin taseessa pääoma-avaimen mukaiseksi. ECB issue -luku taas kertoo EKP:n osuuden (8 %) liikkeessä olevista seteleistä. Kummankin luvun vastakirjaus on taseen vastattavaapuolen erässä ”Liikkeessä olevat setelit”[5].

9. Muut saamiset

Tase-erä sisältää Suomen Pankin hallussa olevat eurokolikot, käyttöomaisuuden (rakennukset, koneet ja kalusto) ja sijoitusomaisuuden (osakkeet ja osuudet). Tase-erään sisältyvät myös eläkerahaston omaisuus- ja sijoituserät, taseen ulkopuolisten erien arvostuksesta johtuvat erät sekä siirtosaamiset ja muut saamiset.

Aineellinen käyttöomaisuus

Kirjanpitoarvo	**31.12.2010 Milj. EUR**	**31.12.2009 Milj. EUR**
Maa-alueet	8,6	8,6
Rakennukset	146,5	154,2
Koneet ja kalusto	9,1	10,2
Taide ja numismaattinen kokoelma	0,4	0,4
Yhteensä	**164,6**	**173,3**

Aineeton käyttöomaisuus

Kirjanpitoarvo	**31.12.2010 Milj. EUR**	**31.12.2009 Milj. EUR**
Tietojärjestelmät	6,3	5,8
Yhteensä	**6,3**	**5,8**

Muu omaisuus ja saamiset	**31.12.2010 Milj. EUR**	**31.12.2009 Milj. EUR**
Euroalueen metalliraha	21,6	19,5
Osakkeet ja osuudet	25,2	25,2
Eläkerahaston sijoitukset	525,7	502,8
Siirtosaamiset	337,9	281,2
Muut saamiset	8,4	121,8
Yhteensä	**918,8**	**950,5**

[5] Euroseteleiden liikkeeseenlaskua koskevien eurojärjestelmän tilinpäätöskäytäntöjen mukaan liikkeessä olevien eurosetelien kokonaisarvosta kohdistetaan kuukausittain EKP:lle 8 %. Jäljelle jäävä 92 prosentin osuus kohdistetaan kansallisille keskuspankeille niin ikään kuukausittain siten, että kukin keskuspankki esittää taseessaan liikkeeseen lasketuista euroseteleistä osuuden, joka vastaa pankin maksamaa osuutta EKP:n pääomasta. Kansalliselle keskuspankille tämän käytännön mukaisesti kohdistettujen euroseteleiden arvon ja liikkeeseen laskettujen euroseteleiden arvon välinen erotus kirjataan erään ”Eurosetelien kohdistamiseen eurojärjestelmän sisällä liittyvät eurojärjestelmän sisäiset saamiset/velat”.

Seuraavassa erittelyssä maa-alueet ja rakennukset sisältävät myös Suomen Pankin eläkerahaston omistuksessa olevat maa-alueet, 5,5 milj. euroa, ja rakennukset, 31,9 milj. euroa, jotka sisältyvät muuhun omaisuuteen ja saamisiin. Aineettomaan omaisuuteen sisältyvät myös osakkeet ja osuudet.

Aineettomat ja aineelliset hyödykkeet

Milj. EUR	Maaalueet	Rakennukset	Koneet ja kalusto	Taide ja numismaattinen kokoelma	Aineeton omaisuus	Yhteensä
Hankintameno 1.1.2010	14,1	296,9	28,9	0,4	47,6	387,8
Lisäykset	–	3,2	1,8	0,01	2,9	8,0
Vähennykset	–	–	0,1	–	–	0,1
Hankintameno 31.12.2010	14,1	300,1	30,6	0,4	50,5	395,6
Tilikauden poisto	–	11,8	2,9	–	2,4	17,2
Kertyneet poistot 31.12.2010	–	121,7	21,5	–	19,0	162,1
Kirjanpitoarvo 31.12.2010	14,1	178,4	9,1	0,4	31,5	233,5
Kirjanpitoarvo 31.12.2009	14,1	187,0	10,2	0,4	31,0	242,7

Vastattavaa

1. Liikkeessä olevat setelit

Tase-erä sisältää pääoma-avaimen mukaisen, EKP:n osuudella oikaistun Suomen Pankin osuuden liikkeessä olevien euroseteleiden kokonaismäärästä. Vuonna 2010 tämä osuus oli yhteensä 13 880,3 milj. euroa.

Liikkeessä olevat setelit	31.12.2010 Milj. EUR	31.12.2009 Milj. EUR
5 euroa	108,2	102,7
10 euroa	48,6	53,2
20 euroa	2 109,3	1 994,8
50 euroa	4 803,3	4 210,9
100 euroa	–53,0	31,3
200 euroa	364,9	346,5
500 euroa	3 085,1	2 681,0
Eurosetelit yhteensä	**10 466,3**	**9 420,4**
ECB issue -luku	–1 206,9	– 1 159,1
CSM-luku	4 620,9	5 068,6
Pääoma-avaimen mukainen liikkeessä oleva setelistö	13 880,3	13 330,0

2. Rahapoliittisiin operaatioihin liittyvät euromääräiset velat euroalueen luottolaitoksille

Tämä tase-erä muodostuu korkoa sisältävistä velvoitteista luottolaitoksille, ja siihen sisältyvät luottolaitosten vähimmäisvarantotilien saldot sekä luottolaitosten yötalletukset. Tase-erä syntyy sen rahamarkkinapolitiikan seurauksena, jota Suomen Pankki toteuttaa osana eurojärjestelmää. Vähimmäisvarantojärjestelmän avulla pyritään tasaamaan rahamarkkinakorkoja sekä lisäämään rakenteellisen keskuspankkirahoituksen tarvetta. Luottolaitosten vähimmäisvarantotilien päivittäisten saldojen keskiarvon on seurantajakson aikana oltava vähintään varantovelvoitteen suuruinen. Finanssikriisin vuoksi yötalletukset olivat vuosina 2010 ja 2009 poikkeuksellisen suuria.

3. Euromääräiset velat muille euroalueella oleville

Tase-erässä ovat euromääräiset velat julkiselle sektorille ja muille kuin vähimmäisvarantovelvoitteen alaisille luottolaitoksille.

4. Euromääräiset velat euroalueen ulkopuolelle

Tase-erässä ovat kansainvälisten organisaatioiden ja euroalueen ulkopuolella sijaitsevien pankkien tilien saldot Suomen Pankissa sekä reposopimukset euroalueen ulkopuolisten vastapuolien kanssa.

5. Valuuttamääräiset velat euroalueelle

Erään sisältyy valuuttamääräisiä varoja, jotka Valtiokonttori on tallettanut omia maksujaan varten.

6. Valuuttamääräiset velat euroalueen ulkopuolelle

Valuuttavarannon hallinnoimiseksi tehdyt valuuttamääräiset reposopimukset on kirjattu tähän tase-erään.

7. Myönnettyjen erityisten nosto-oikeuksien vastaerä

Tase-erä on erityisten nosto-oikeuksien (vrt. vastaavaa-puolen erä) vastaerä. Alun perin erityiset nosto-oikeudet ja niiden vastaerä olivat yhtä suuret. SDR-määräisen kaupankäynnin seurauksena Suomen Pankin erityisiin nosto-oikeuksiin liittyvät saamiset olivat vuoden 2010 lopussa suuremmat kuin niiden vastaerä taseen velkapuolella. Velkapuolen vastaerän suuruus on 1 189,5 milj. SDR. Taseessa erä esitetään euromääräisenä ja arvostettuna vuoden viimeisen päivän kurssiin (1 376,6 milj. euroa).

8. Eurojärjestelmän sisäiset velat

Tase-erä sisältää nettomääräisenä muiden keskuspankkitilien ja TARGET2-maksujärjestelmän EKP-tilin saldon, mikäli Suomen Pankilla on tarkasteluhetkellä ollut velka suhteessa eurojärjestelmään. Eurojärjestelmän sisäiset velat ja saamiset on eritelty taseen vastaavaa-puolen erän ”Eurojärjestelmän sisäiset saamiset” liitetiedoissa. Tilikauden 2010 lopussa Suomen Pankilla oli 32,9 milj. euroa rahoitustulon uudelleenjakoon liittyviä eurojärjestelmän sisäisiä velkoja.

9. Muut velat

Muut velat	**31.12.2010 Milj. EUR**	**31.12.2009 Milj. EUR**
Liikkeessä olevat markkasetelit	127,1	128,6
Siirtovelat	16,5	16,1
Ostovelat	0,0	0,7
Muut velat	7,6	9,9
Yhteensä	**151,2**	**155,3**

10. Arvonmuutostili

Tase-erässä ovat maa-alueiden ja rakennusten arvonkorotukset sekä vuoden 1999 kirjanpitokäytännön muutoksesta johtuvat muut arvostuserot. Lisäksi tase-erä sisältää valuuttamääräisten erien ja arvopapereiden markkinahinta-arvostuksesta syntyneet realisoitumattomat arvostusvoitot.

11. Varaukset

Suomen Pankista annetun lain 20 pykälän mukaan tilinpäätöksessä voidaan tehdä varauksia, jos se pankin rahastojen reaaliarvon turvaamiseksi taikka valuuttakurssien tai arvopapereiden markkinahintojen muutoksista aiheutuvien tuloksen vaihteluiden tasaamiseksi on tarpeen. Vuoden 2010 lopussa varausten yhteismäärä on 2 814 milj. euroa. Varaukset koostuvat yleisvarauksesta, reaaliarvovarauksesta, eläkevarauksesta ja rahapolitiikan operaatioiden tappiovarauksesta sekä valuuttakurssi- ja hintaerovarauksesta.

Eläkevaraus on tehty eläkevastuun kattamiseksi. Suomen Pankin eläkevastuun kokonaismäärä on 543,3 milj. euroa, ja tästä on katettu noin 96,8 % eli 525,8 milj. euroa.

Perussäännön artiklan 32.4 mukaan varaus rahamarkkinaoperaatioista johtuvia vastapuoliriskejä varten jaetaan euroalueen kansallisten keskuspankkien kesken suhteessa kunkin keskuspankin osuuteen EKP:n merkityn pääoman jakoperusteesta tappionaiheutumisvuonna. EKP:n neuvosto tarkisti varauksen kokoa varovaisuutta koskevan yleisen kirjanpitoperiaatteen nojalla ja päätti purkaa varausta 1,8 mrd. eurolla 31.12.2010. Suomen Pankin osuus varauksen purusta on 32,2. milj. euroa. Vuoden 2009 lopussa varaus oli 4,0 mrd. euroa, josta Suomen Pankin osuus oli 71,6 milj. euroa.

Varauksen tarkistus vaikuttaa kansallisten keskuspankkien tuloslaskelmiin. Tarkistuksen seurauksena Suomen Pankin tulos kasvoi 32,2 milj. euroa vuonna 2010 (ks. tuloslaskelman liitetietojen kohta ”Rahoitustulon netto-osuus”).

12. Oma pääoma

Tase-erässä ovat kantarahasto ja vararahasto. Suomen Pankista annetun lain 21 pykälän mukaan tappio on katettava vararahastosta, jos pankin tilinpäätös on tappiollinen. Siltä osin kuin vararahasto ei riitä, tappio voidaan jättää kattamatta toistaiseksi. Seuraavien vuosien voitto on ensisijaisesti käytettävä kattamatta jääneiden tappioiden kattamiseen.

Oma pääoma (milj. EUR)	31.12.2010	31.12.2009
Kantarahasto	840,9	840,9
Vararahasto	1 334,0	1 173,7
Oma pääoma yhteensä	**2 174,9**	**2 014,6**

Tilikauden tulos (milj. EUR)	2010	2009
Voitonjako valtiolle	195,0	260,0
Suomen Pankin osuus voitosta (siirretään vararahastoon)	87,5	160,3
Yhteensä	**282,5**	**420,3**

13. Tilikauden voitto

Tilikauden 2010 voitto oli 282,5 milj. euroa.

Varaukset (milj. EUR)	Varausten määrä 1.1.2009	Varausten muutos 2009	Varaukset yhteensä 31.12.2009	Varausten muutos 2010	Varaukset yhteensä 31.12.2010
Kurssi- ja hintaerovaraus	–	116	116	290	406
Yleisvaraus	995	0	995	100	1 095
Reaaliarvovaraus	539	101	640	109	748
Eläkevaraus	456	47	503	23	526
Rahapolitiikan operaatioiden tappiovaraus	102	–31	72	–32	39
Yhteensä	**2 092**	**233**	**2 325**	**489**	**2 814**

Tuloslaskelman liitetiedot

1. Korkotuotot

Korkotuotot euroalueen ulkopuolelta (milj. EUR)	2010 Euro-määräiset	2010 Valuutta-määräiset	2010 Yhteensä	2009 Euro-määräiset	2009 Valuutta-määräiset	2009 Yhteensä
Korkotuotot kultasijoituksista	0,0	2,0	2,0	0,0	–0,1	–0,1
Korkotuotot kuponkipapereista	15,3	98,6	113,9	16,7	119,4	136,1
Korkotuotot diskonttopapereista	0,0	0,1	0,1	0,0	3,0	3,0
Korkotuotot talletuksista	2,7	0,7	3,4	1,5	0,8	2,4
Muut korkotuotot	0,0	5,7	5,7	0,7	2,3	3,0
Yhteensä	**17,9**	**107,2**	**125,1**	**18,9**	**125,5**	**144,4**

Korkotuotot euroalueelta (milj. EUR)	2010 Euro-määräiset	2010 Valuutta-määräiset	2010 Yhteensä	2009 Euro-määräiset	2009 Valuutta-määräiset	2009 Yhteensä
Korkotuotot kuponkipapereista	228,2	37,5	265,7	258,5	47,4	305,9
Korkotuotot diskonttopapereista	5,6	0,0	5,6	2,5	0,1	2,5
Korkotulot talletuksista	0,3	0,1	0,4	0,8	1,7	2,5
EKPJ-erien korkotuotot	119,8	0,0	119,8	90,8	0,0	90,8
Korkotuotot rahapolitiikan eristä	80,4	0,0	80,4	43,3	0,0	43,3
Muut korkotulot	0,0	0,7	0,7	0,0	0,5	0,5
Yhteensä	**434,2**	**38,4**	**472,5**	**395,9**	**49,7**	**445,6**

Korkotuotot yhteensä (milj. EUR)	2010 Euro-määräiset	2010 Valuutta-määräiset	2010 Yhteensä	2009 Euro-määräiset	2009 Valuutta-määräiset	2009 Yhteensä
Korkotuotot euroalueen ulkopuolelle	17,9	107,2	125,1	18,9	125,5	144,4
Korkotuotot euroalueelta	434,2	38,4	472,5	395,9	49,7	445,6
Yhteensä	**452,1**	**145,5**	**597,6**	**414,7**	**175,2**	**589,9**

Korkotuotot euroalueen ulkopuolelta ja euroalueelta olivat yhteensä 597,6 milj. euroa, ja niistä 145,5 milj. euroa oli valuuttamääräisiä korkotuottoja ja 452,1 milj. euroa euromääräisiä korkotuottoja.

EKPJ-erien korkotuotot, 119,8 milj. euroa, kertyivät seuraavasti: 6,2 milj. euroa valuuttavarannon siirtoon perustuvasta saamisesta EKP:ltä. EKP:n seteliosuudesta, pääoma-avainten soveltamisesta ja porrastuksesta aiheutuvasta saamisesta ja velasta syntyvä korkotuotto, 36,3 milj. euroa, on esitetty nettomääräisenä. TARGET2-saldoihin liittyviä korkotuottoja syntyi 77,2 milj. euroa.

2. Korkokulut

Korot euroalueen ulkopuolelle (milj. EUR)	2010 Euro-määräiset	2010 Valuutta-määräiset	2010 Yhteensä	2009 Euro-määräiset	2009 Valuutta-määräiset	2009 Yhteensä
Korot euroalueen ulkopuolisista talletuksista	–1,9	–0,4	–2,3	–0,3	–0,4	–0,7
Muut korot euroalueen ulkopuolelle	0,0	–4,0	–4,0	0,0	–1,7	–1,7
Yhteensä	**–1,9**	**–4,4**	**–6,4**	**–0,3**	**–2,1**	**–2,4**

Korot euroalueelle (milj. EUR)	2010			2009		
	Euro-määräiset	Valuutta-määräiset	Yhteensä	Euro-määräiset	Valuutta-määräiset	Yhteensä
Korkokulut EKPJ-eristä	0,0	0,0	0,0	–2,1	0,0	–2,1
Korkokulut rahapolitiikan eristä	–64,1	0,0	–64,1	–58,6	0,0	–58,6
Muut korot euroalueelle	–0,3	–0,3	–0,7	–5,9	–1,6	–7,5
Yhteensä	–64,4	–0,3	–64,8	–66,9	–1,6	–68,1
Korkokulut yhteensä	**–66,3**	**–4,8**	**–71,1**	**–66,9**	**–3,6**	**–70,5**

Sekä euroalueelle että sen ulkopuolelle maksetut korot olivat yhteensä 71,1 milj. euroa. Niistä 40,1 milj. euroa on vähimmäisvarantotalletuksille maksettuja korkoja , 12,9 milj. euroa yön yli -talletuksille maksettua korkoa ja 11,1 milj.euroa määräaikaistalletuksille maksettua korkoa.

3. Korkokate

Korkokate	31.12.2010 Milj. EUR	31.12.2009 Milj. EUR
Korkotuotot		
Korkotuotot rahoitus-varallisuudesta	397,5	455,8
Korkotuotot raha-politiikan eristä	80,4	43,3
Korkotuotot EKPJ-saamisista	119,8	90,8
Yhteensä	597,7	589,9
Korkokulut		
Korkokulut rahoitus-varallisuudesta	–7,0	–9,9
Korkokulut raha-politiikan eristä	–64,1	–58,6
Korkokulut EKPJ-veloista	0,0	–2,1
Yhteensä	–71,1	–70,5
KORKOKATE	**526,6**	**519,4**

4. Valuuttakurssierot

Erä sisältää valuuttamääräisten erien myynnistä realisoituneet valuuttakurssivoitot ja -tappiot sekä arvostustappiot. Vuonna 2010 valuuttakurssien muutoksista aiheutuneet voitot olivat 220,6 milj. euroa.

5. Arvopapereiden hintaerot

Erä sisältää arvopapereiden myynnistä realisoituneet voitot ja tappiot sekä arvostustappiot. Jokaista arvopaperilajia tarkastellaan kirjanpidossa erikseen. Vuonna 2010 arvopapereista realisoitui hinnanmuutosten johdosta 69,3 milj. euroa voittoa.

6. Valuuttakurssi- ja hintaerovarauksen muutos

Valuuttakurssi- ja hintaeromuutoksista realisoituneilla nettovoitoilla, yhteensä 289,9 milj. euroa, kartutettiin varauksia tilinpäätöspolitiikan mukaisesti. Kaikki varaukset on eritelty taseen vastattavaa-puolen liitetiedoissa.

7. Rahoitustulon netto-osuus

Erässä esitetään eurojärjestelmälle maksetun ja eurojärjestelmästä takaisin jaetun rahoitustulon nettosumma. Kunkin kansallisen keskuspankin rahoitustulo on laskettu käyttämällä velkapohjaa vastaan yksilöityjen varojen todellista tuottoa. Velkapohja koostuu seuraavista eristä: liikkeessä olevat setelit, rahapoliittisiin operaatioihin liittyvät euromääräiset velat luottolaitoksille, TARGET2-transaktioista johtuvat eurojärjestelmän sisäiset nettovelat sekä eurojärjestelmän sisäiset nettovelat, jotka liittyvät euroseteleiden arvon kohdistamiseen eurojärjestelmän sisällä. Velkapohjaan sisältyville veloille maksetut korot vähennetään yhteenlaskettavan rahoitustulon määrästä.

Yksilöidyt varat koostuvat seuraavista eristä: rahapoliittisiin operaatioihin liittyvät euromääräiset saamiset luottolaitoksilta, rahapolitiikan arvopaperit, valuuttavarantojen siirtoon perustuva euromääräinen saaminen, TARGET2-jär-

jestelmään liittyvä nettosaaminen, euroseteleiden kohdentamiseen liittyvä nettosaaminen, pääoma-avaimen avulla laskettu korvamerkitty osuus kansallisen keskuspankin kullan määrästä. Kullan ei oleteta tuottavan. Kun yksilöityjen varojen määrä on enemmän tai vähemmän kuin velkapohja, erolle lasketaan tuotto käyttämällä perusrahoitusoperaatioiden korkoa. Eurojärjestelmän yhteenlaskettu rahoitustulo jaetaan kansallisten keskuspankkien kesken merkityn pääoman jakoperusteen mukaisesti. Suomen Pankin varsinainen rahoitustulon netto-osuus oli –32,9 milj. euroa.

8. Osuus EKP:n voitosta

EKP jakoi tilikaudelta 2009 voittoa 1 466 milj. euroa. Tästä tilikaudelle 2010 kirjattu Suomen Pankin osuus oli 26,3 milj. euroa.

9. Rahapolitiikan operaatioiden tappiovaraus

EKP:n neuvosto katsoi varovaisuutta koskevan yleisen kirjanpitoperiaatteen nojalla tarpeelliseksi tehdä 5,7 mrd. euron erikoisvarauksen eurojärjestelmän vastapuolten maksukyvyttömyysriskin varalta vuonna 2008. Perussäännön artiklan 32.4 mukaan euroalueen kansalliset keskuspankit jakavat nämä riskit suhteessa osuuksiinsa EKP:n merkityn pääoman jakoperusteesta vuonna 2008.

Näin ollen luotiin 102 milj. euron varaus, joka vastaa 1,78603 prosentin osuutta koko erikoisvarauksesta.

Vuoden 2010 tilinpäätöksessä edellä mainittua varausta purettiin EKP:n neuvoston päätöksen mukaisesti 1,8 mrd. eurolla vakuuksien hinnannousun ja velallisten suorittamien maksujen vuoksi. Suomen Pankin osuus varauksen purusta on 32,2 milj. euroa.

10. Muut keskuspankkitoiminnan tuotot

Erä sisältää saadut osingot, 8,7 milj. euroa, jotka koostuvat pääasiassa BIS:n osakkeista. EKP:n neuvoston päätöksen mukaisesti EKP jätti vuonna 2010 kokonaan jakamatta arvopaperimarkkinoita koskevan ohjelman mukaisesti ostetuista arvopapereista ja liikkeeseen lasketuista euroseteleistä saamansa tulon, joka oli 1 093,0 milj. euroa. Päätös liittyi valuuttakursseista, koroista, luotoista ja kullan hinnasta johtuvien riskien varalta tehtävään varaukseen.

11. Muut tuotot

Erä sisältää Finanssivalvonnan valvonta- ja toimenpidemaksut, 24,0 milj. euroa ja kiinteistöjen tuotot 9,2 milj. euroa sekä toimitusmaksuja ja palkkioita.

12. Henkilöstökulut

Henkilöstökulut	**31.12.2010 Milj. EUR**	**31.12.2009 Milj. EUR**
Palkat ja palkkiot	40,6	42,7
Työnantajakorvaukset eläkerahastolle	7,6	7,6
Muut henkilösivukulut	2,6	2,9
Yhteensä	**50,8**	**53,1**

Henkilöstön keskimääräinen lukumäärä	**2010 Henkeä**	**2009 Henkeä**
Suomen Pankki	456	462
Finanssivalvonta	211	205
Yhteensä	**667**	**667**

Johtokunnan jäsenille maksetut peruspalkat v. 2010

	Euroa
Erkki Liikanen	254 270
Pentti Hakkarainen	220 550
Sinikka Salo	147 645
Seppo Honkapohja	187 300
Yhteensä	**809 765**

Johtokunnan jäsenille maksetut luontoisedut (ateriaetu, puhelinetu ja autoetu) olivat yhteensä 49 573 euroa. Johtokunnan jäsen Sinikka Salo jäi eläkkeelle 16.10.2010.

13. Eläkerahastomaksu

Suomen Pankki suoritti pankkivaltuuston hyväksymänä Suomen Pankin eläkerahastolle 10 milj. euron eläkerahastomaksun vuonna 2010, jotta eläkerahaston omaisuuden arvo kehittyisi kohti katetavoitetta.

	31.12.2010 Milj. EUR	**31.12.2009 Milj. EUR**
Eläkerahaston kannatusmaksu	10,0	10,0

14. Hallinnolliset kulut

Hallinnolliset kulut	2010 Milj. EUR	2009 Milj. EUR
Tarvikkeista ja hankinnoista aiheutuvat kulut	0,7	0,9
Koneista ja kalustosta aiheutuvat kulut	3,0	3,3
Kiinteistöistä aiheutuvat kulut	10,9	10,7
Henkilöstösidonnaiset kulut	3,9	3,8
Ostetuista palveluista aiheutuvat kulut	11,7	11,1
Muut hallinnolliset kulut	1,3	1,2
Yhteensä	**31,5**	**31,1**

Erään sisältyvät vuokrat, kokous- ja sidosryhmäkulut, ostopalveluista aiheutuneet kulut ja tarvikkeet. Lisäksi erässä on henkilöstön koulutus-, virkamatka- sekä rekrytointikuluja.

15. Poistot käyttöomaisuudesta

Poistot aineellisesta käyttöomaisuudesta	31.12.2010 Milj. EUR	31.12.2009 Milj. EUR
Maa-alueet	–	–
Rakennukset	2,1	1,8
Koneet ja kalusto	2,9	2,8
Taide ja numismaattinen kokoelma	–	–
Eläkerahaston rakennukset ja maa-alueet	1,1	1,0
Yhteensä	**6,1**	**5,6**

Poistot aineettomasta käyttöomaisuudesta	31.12.2010 Milj. EUR	31.12.2009 Milj. EUR
Tietojärjestelmät	2,4	2,2
Yhteensä	**2,4**	**2,2**

Poistot eivät sisällä maa-alueiden ja rakennusten arvonkorotuksista tehtyjä poistoja.

16. Setelien hankintakulut

Setelien hankintakulut olivat 5,7 milj. euroa.

17. Muut kulut

Muista kuluista suurin osa liittyy kiinteistöjen käyttöön ja ylläpitoon.

18. Eläkerahaston tuotot

Erään sisältyvät Suomen Pankin eläkerahaston sijoitustoiminnan tuotot, 28,8 milj. euroa. Lisäksi erässä ovat Suomen Pankin ja Finanssivalvonnan työnantajan osuudet sekä työntekijän osuus maksutulosta, 9,8 milj. euroa. Erään sisältyy myös Suomen Pankin eläkerahastolle maksama 10,0 milj. euroa.

19. Eläkerahaston kulut

Erään sisältyvät Suomen Pankin eläkerahaston sijoitusten kulut, 1,0 milj. euroa, maksetut eläkkeet, 22,4 milj. euroa, hoitokulut sekä poistot eläkerahaston hallussa olevasta käyttöomaisuudesta.

20. Varausten muutos

Erään sisältyvät eläkevarauksen lisäys, 23,7 milj. euroa, reaaliarvovarauksen lisäys, 108,5 milj. euroa ja yleisvarauksen lisäys 100 milj. euroa. Kaikki varaukset on eritelty taseen vastattavaapuolen liitetiedoissa.

21. Tilikauden tulos

Tilikauden 2010 tulos oli 282,5 milj. euroa. Johtokunta esittää pankkivaltuustolle, että voitosta siirretään 195 milj. euroa käytettäväksi valtion tarpeisiin.

Taseen ulkopuoliset vastuut

Tämä erä sisältää Suomen Pankin johdannaissopimukset.

Johdannaissopimukset	31.12.2010 Milj. EUR	31.12.2009 Milj. EUR
Valuuttamääräisten futuurisopimusten nimellisarvo		
Ostosopimukset	0	0
Myyntisopimukset	0	13,6
FX-swapsopimusten markkina-arvo	–2	–1,1
GIRS-sopimusten markkina-arvo	1,3	1,7
IRS-sopimusten markkina-arvo	0	0
FX-forward-sopimusten markkina-arvo	0	0
Yhteensä	**–0,7**	**14,2**

5 SUOMEN PANKIN HALLINTO JA PANKKIVALTUUSTON KÄSITTELEMIÄ ASIOITA

5.1 Johdanto

Vuoden 1999 alussa voimaan tulleen lain (214/1998) mukaan Suomen Pankin toimielimiä ovat pankkivaltuusto ja johtokunta. Pankkivaltuustoon kuuluu yhdeksän eduskunnan valitsemaa pankkivaltuutettua. Pankkivaltuuston tehtävät jakautuvat kolmeen ryhmään: valvontaan, keskeisiin hallintotehtäviin ja muihin tehtäviin. Pankkivaltuusto antaa eduskunnalle vuosittain kertomuksen Suomen Pankin toiminnasta ja hallinnosta sekä käsittelemistään tärkeimmistä asioista. Lisäksi pankkivaltuusto voi tarvittaessa antaa kertomuksia rahapolitiikan toteuttamisesta ja muusta Suomen Pankin toiminnasta.

Euroopan keskuspankin perussäännön mukaisesti Suomen Pankin ensisijaisena tavoitteena on osana Euroopan keskuspankkijärjestelmää (EKPJ) perustamissopimuksen mukaisesti pitää yllä hintavakautta ja tehtävänä toteuttaa osaltaan EKP:n neuvoston määrittelemää rahapolitiikkaa. Tehtävänä on edistää maksu- ja rahoitusjärjestelmän vakautta ja tehokkuutta ja luoda tätä kautta edellytyksiä vakaalle talouskasvulle ja hyvälle työllisyydelle. Lisäksi pankin ydintehtäviin kuuluvat operatiiviset keskuspankkitehtävät, kuten rahapolitiikan toteutus, pankkien maksuliikkeen hoitaminen sekä käteisrahan saatavuudesta ja turvallisuudesta huolehtiminen. Suomen Pankin tehtävänä on myös huolehtia toimintansa kannalta tarpeellisten tilastojen laatimisesta ja julkaisemisesta.

Euroopan unionin jäsenvaltioiden allekirjoittama Euroopan unionin toiminnasta tehty sopimus eli ns. Lissabonin sopimus tuli voimaan 1.12.2009. Sopimuksessa määritellään hintavakaus unionin tavoitteeksi ja mainitaan eurojärjestelmä ja euroryhmä ensimmäistä kertaa. EKPJ:n tavoitteet ja tehtävät säilyivät ennallaan.

Pankkivaltuuston keskeisiä työskentelytapoja ovat sen kokouskeskustelut johtokunnan kanssa euroalueen rahapolitiikasta, taloudellisesta kehityksestä ja Euroopan keskuspankin rahapolitiikan toteutuksesta. Kertomusvuonna pankkivaltuuston kokouksissa keskusteltiin alustusten pohjalta Euroopan keskuspankin rahapolitiikasta ja EKP:n toiminnan muista ajankohtaisista aiheista sekä maailmantalouden kriisistä. Pankkivaltuustossa pidettiin markkinakatsauksia euroalueen velka- ja rahoituskriisistä sekä alustuksia EU-maiden nopeasta velkaantumisesta ja velkamarkkinoiden kehittymisestä.

Suomen taloudesta oli esillä kolme mahdollista kehityskulkua. Ensimmäinen näistä on hiipuva Suomi, jossa tuottavuuden kasvu hidastuu, työvoiman määrä supistuu ja talous erkaantuu yhä kauemmas aiemmasta kasvu-urasta. Sinnittelevässä Suomessa talous lähtee varovaiseen kasvuun, mutta taantuman menetykset jäävät pysyviksi. Uudistuvassa kehityskulussa tuotantomenetykset kurotaan umpeen. Keskustelua käytiin Suomen kilpailukyvyn haasteista, tuottavuuden parantamisen mahdollisuuksista toteuttamalla rakenteellisia muutoksia julkisella sektorilla, julkisen sektorin rahoitusjäämästä, yksityisen kulutuksen merkityksestä kasvulle, alhaisen korkotason vaikutuksesta Suomen taloudelle sekä energia- ja varallisuushintojen kehitysnäkymistä sekä Venäjän talouden merkityksestä Suomelle. Keskustelua käytiin myös investoinneista ja niiden suuruudesta sekä investointiasteen laskemisesta Suomessa, alueellisesta epätasa-arvosta, viennin elpymisestä ja asuntomarkkinoiden hintakehityksestä.

Kreikan ja Irlannin velkakriisiin ajautumisesta ja finanssikriisin syistä ja vaikutuksista samoin kuin kriisihallinnan vaihtoehdoista euroalueella keskusteltiin. Esillä olivat ylivelkaantuneiden maiden luottoriskit, pankkituen ehdot ja tukipakettien toimivuus, prosessit ja aikataulut, markkinoilla olevan liiallisen likviditeetin oikeaaikaisen purkamisen merkitys, mahdollisuudet löytää suurten maiden yhteinen poliittinen tahto asiassa sekä vuoden 2005 vakaus- ja kasvusopimus ja siihen kytkettävien sanktioiden merkitys. Lisäksi esillä olivat Kansainvälisen valuuttarahaston (IMF) rooli ja rahaston mukanaolon merkitys euromaille, velkajärjestelyyn liittyvien

vakuuksien arvostaminen sekä velkakirjalainamarkkinoiden reaktiot ja EU:n talouspolitiikan koordinaatio sekä kriisinhallintajärjestelmän kehittäminen ja eri strategiat. Esillä olivat myös Venäjän rahoitusjärjestelmä kansainvälisessä finanssikriisissä sekä Kiinan rahoitusjärjestelmän mahdolliset kehityssuunnat. Lisäksi keskusteltiin EKP:n taseen kehittymisestä ja keskuspankkien toimintaan liittyvistä riskeistä.

Maailmantalouden aiheista esillä olivat euroalueen talouksien epätasaiset kehitysnäkymät, kehittyneiden ja kehittyvien talouksien kasvunäkymät, talouskasvun kestävyys, eri talousalueiden epätasainen kehitys ja valtionvelan kehittyminen vuoteen 2014 mennessä.

Pankkisääntely ja valvonnan uudistaminen finanssikriisin jälkeen olivat esillä Baselin komitean tekemien vakavaraisuuden lisäämistä, maksimivelkaisuuden määrittämistä ja maksuvalmiuden parantamista koskevien ehdotusten pohjalta. Keskuspankkien taseista ja keskuspankkirahan hallinnasta sekä pankkiverosta ja finanssiverosta kuultiin esitykset. Finanssikriisin torjumisen vaihtoehdoista keskusteltaessa pankkivaltuustossa todettiin yhtenäisen viestin ja yhteiskunnallisen vastuunoton merkitys sitoutumisessa kriisin ratkaisuun ongelmamaissa.

Johtokunnan voitonjakoehdotus vuodelta 2009 perustui Suomen Pankista annetun lain (214/1998) tilinpäätöstä, rahoitustuloa ja voitonjakoa koskevien säännösten lisäksi Suomen Pankin tasepolitiikan linjauksiin ja Suomen Pankin strategiaan, joiden mukaan voitonjakona valtiolle pyritään siirtämään vakaa ja ennakoitavissa oleva osuus tuloksesta pankin vakavaraisuutta vaarantamatta. Suomen Pankkia koskevan lain 21 §:n mukaan pankkivaltuusto voi tehdä päätöksen voiton käytöstä säädöksen pääsäännöstä (½–½) poiketen, kun se pankin taloudellisen aseman tai vararahaston suuruuden vuoksi on perusteltua. Kokouksessaan 7. huhtikuuta 2010 pankkivaltuusto päätti, että Suomen Pankkia koskevan lain (214/1998) 11 §:n 1 momentin 3 kohdan ja 21 §:n 2 momentin nojalla vuoden 2009 voitosta, 420 milj. euroa, siirretään noin 160 milj. euroa vararahaston kartuttamiseen ja 260 milj. euroa valtion tarpeisiin.

5.2 Hallinto

Eduskunnan valitsemat tilintarkastajat totesivat tilivuodelta 2009 suorittamansa tilintarkastuksen yhteenvedossa pitävänsä tärkeänä Suomen Pankin ja Finanssivalvonnan aktiivista osallistumista finanssivalvonnan kansainväliseen kehittämiseen. Suomen Pankin rahahuollon tulevat tavoitteet ja periaatteet sekä pankin aluekonttoreiden asema on tilintarkastajien mielestä syytä täsmentää rahahuollon strategian linjauksissa. Tilintarkastajat suosittelevat Suomen Pankin oman eläkerahaston etujen ja mahdollisten ongelmakohtien kokonaisvaltaista selvittämistä.

5.3 Johtokunta

Johtokunnan jäsenenä toimineen valtiotieteiden tohtori Sinikka Salon 16.10.2005 alkanut toinen toimikausi päättyi 15.10.2010. Pankkivaltuusto päätti kokouksessaan 4. kesäkuuta, että näin vapautuvaa johtokunnan jäsenen virkaa ei toistaiseksi täytetä.

Kertomusvuoden päättyessä johtokunnan jäsenillä oli seuraavat viranhoitoon liittyvät jäsenyydet:

Johtokunnan puheenjohtaja *Erkki Liikanen*
- Euroopan keskuspankin neuvosto ja yleisneuvosto, jäsen
- Kansainvälinen valuuttarahasto, hallintoneuvoston jäsen
- Euroopan järjestelmäriskikomitean (ESRB) hallintoneuvosto, jäsen

Johtokunnan varapuheenjohtaja *Pentti Hakkarainen*
- Euroopan keskuspankin neuvosto ja yleisneuvosto, pääjohtajan varajäsen
- Finanssivalvonnan johtokunta, puheenjohtaja
- Euroopan unionin talous- ja rahoituskomitea (EFC), jäsen
- Kansainvälinen valuuttarahasto, hallintoneuvoston varajäsen
- Euroopan keskuspankkijärjestelmä, kansainvälisten suhteiden komitea (IRC), jäsen

Johtokunnan jäsen *Seppo Honkapohja*
- Euroopan keskuspankkijärjestelmä, tietotekniikan ohjauskomitea (EISC), jäsen.

Lisäksi johtokunnan jäsenillä oli muita sivutoimia ja luottamustehtäviä, jotka pankkivaltuusto on Suomen Pankista annetun lain (214/1998) 17 §:n nojalla hyväksynyt.

5.4 Pankkivaltuuston kokoonpano

Pankkivaltuutettuina toimivat vuoden 2010 alkaessa seuraavat eduskunnan valitsijamiesten valitsemat henkilöt:

Kalli, Timo, maanviljelijä
Kalliomäki, Antti, liikunnanopettaja
Ravi, Pekka, rehtori
Karpela, Tanja, sosionomi
Korhonen, Martti, pääluottamusmies
Lintilä, Mika, hallintotieteiden kandidaatti
Tiura, Marja, hallintotieteiden maisteri
Urpilainen, Jutta, kasvatustieteiden maisteri
Zyskowicz, Ben, oikeustieteen kandidaatti.

Puheenjohtajana toimi pankkivaltuutettu Timo Kalli ja varapuheenjohtajana pankkivaltuutettu Antti Kalliomäki. Työjaoston kolmantena jäsenenä toimi pankkivaltuutettu Pekka Ravi.

5.5 Tilintarkastajat

Eduskunnan valitsemina Suomen Pankin tilintarkastajina ja heidän varajäseninään jatkoivat seuraavat henkilöt:

Heinäluoma, Eero, kansanedustaja
Kiviranta, Esko, kansanedustaja
Koskela, Markku, KHT
Manner, Kari, KHT
Nepponen, Olli, kansanedustaja.

Tilintarkastajien varajäsenet:

Filatov, Tarja, kansanedustaja
Leppä, Jari, kansanedustaja
Prepula, Eero, KHT, JHTT
Riipi, Hannu, KHT
Toivakka, Lenita, kansanedustaja.

Tilintarkastajien puheenjohtajana jatkoi kansanedustaja Olli Nepponen ja sihteerinä professori, KHT Kalervo Virtanen.

5.6 Tilintarkastus

Tilintarkastajat, kansanedustaja *Olli Nepponen*, kansanedustaja *Eero Heinäluoma*, kansanedustaja *Esko Kiviranta*, professori, KHT *Markku Koskela* ja ekonomi KHT *Kari Manner* suorittivat 22.–25. maaliskuuta Suomen Pankin tilinpäätöksen ja kirjanpidon sekä hallinnon tarkastuksen tilivuodelta 2009.

KHT-yhteisö KPMG Oy Ab suoritti Euroopan keskuspankkijärjestelmän perussäännön artiklan 27 mukaisen pankin kirjanpidon ja tilinpäätöksen tarkastuksen, josta laadittuun raporttiin tilintarkastajat perehtyivät.

Tilintarkastajien lausunnon mukaisesti pankkivaltuusto vahvisti kokouksessaan 7. huhtikuuta pankin tuloksen ja taseen vuodelta 2009.

6 FINANSSIVALVONNAN TOIMINTA VUONNA 2010

6.1 Johdanto

Vuonna 2009 tammikuun 1. päivänä voimaan tulleen lain (878/2008) mukaan Finanssivalvonta toimii hallinnollisesti Suomen Pankin yhteydessä, mutta on päätöksenteossaan riippumaton pankista. Vastuu Finanssivalvonnan toiminnan yleisen tarkoituksenmukaisuuden ja tehokkuuden valvonnasta on pankkivaltuustolla ja yleinen ohjausvastuu Finanssivalvonnan johtokunnalla. Pankkivaltuuston tehtävänä on nimittää Finanssivalvonnan johtokunta. Finanssivalvonnasta annetun lain 10 §:n mukaan Finanssivalvonnan johtokunta antaa vuotuisen kertomuksen Finanssivalvonnan toiminnalle asetetuista tavoitteista ja niiden toteutumisesta pankkivaltuustolle ja vähintään kerran vuodessa kertomuksen Finanssivalvonnan toiminnalle asetetuista tavoitteista ja niiden toteutumisesta[1]. Pankkivaltuusto on voinut harkintansa mukaisesti sisällyttää vuotuiskertomuksen asioita tähän eduskunnalle annettavaan kertomukseen ja halutessaan käsitellä tavoitteista ja niiden toteutumisesta annettua johtokunnan kertomusta osana tätä kertomusta. Tällä tavoin on mahdollista saattaa yhteiskunnallisesti merkittävät Finanssivalvonnan toimintalinjaukset ja ratkaisut tarvittaessa myös eduskunnan keskustelun kohteeksi.

Pankkivaltuusto valvoo Finanssivalvonnan toiminnan yleistä tarkoituksenmukaisuutta ja tehokkuutta. Tarkoituksenmukaisuuden valvonnassa pankkivaltuusto arvioi, miten toiminnalle laissa säädetty tavoite on toteutunut. Toiminnan yleisen tehokkuuden valvonnassa pankkivaltuusto seuraa erityisesti henkilöstömäärän ja talousarvion yleistä kehitystä suhteessa tehtäviin sekä lainsäädännön tai markkinoiden kehityksestä johtuviin muutoksiin.

[1] Finanssivalvonnan toimintakertomus ja johtokunnan kertomus pankkivaltuustolle ovat saatavissa Finanssivalvonnan kotisivulta http://www.finanssivalvonta.fi.

6.2 Hallinto

Finanssivalvonnan toimintaa ohjaa johtokunta. Johtokunta asettaa erityiset tavoitteet Finanssivalvonnan toiminnalle ja päättää sen toimintalinjoista sekä ohjaa ja valvoo näiden tavoitteiden toteutumista ja toimintalinjojen noudattamista. Lisäksi johtokunta mm. käsittelee Finanssivalvonnan vuotuisen talousarvion ja alistaa sen Suomen Pankin johtokunnan vahvistettavaksi.

Finanssivalvonnan johtokunnan puheenjohtajana toimi Suomen Pankin johtokunnan varapuheenjohtaja *Pentti Hakkarainen*, varajäsenenään osastopäällikkö *Kimmo Virolainen*, ja varapuheenjohtajana alivaltiosihteeri *Martti Hetemäki*, varajäsenenään lainsäädäntöneuvos, yksikön päällikkö *Tuija Taos* valtiovarainministeriöstä, jäseninä johtaja *Antero Kiviniemi*, varajäsenenään ylimatemaatikko *Leena Väänänen* sosiaali- ja terveysministeriöstä, sekä muina jäseninä varatuomari *Pirkko Juntti* ja fil. kand. *Paavo Pitkänen*. Kokouksessaan 17.6.2010 pankkivaltuusto myönsi eron 1.7.2010 alkaen johtaja *Antero Kiviniemelle* ja nimitti ministeriön edustajaksi Kiviniemen tilalle 1.7.2010 alkaen osastopäällikkö *Outi Antilan* ja kokouksessaan 22.10.2010 eron varajäsen *Leena Väänäselle* ja nimitti varajäseneksi johtaja *Erkki Rajaniemen*.

Finanssivalvonnan johtajana toimi varatuomari, ekonomi *Anneli Tuominen*.

Johtokunnan sihteerinä toimi kertomusvuonna Finanssivalvonnan johtava lakimies *Pirjo Kyyrönen*.

6.3 Keskeiset tavoitteet

Finanssivalvonnan toiminnan tavoitteena on finanssimarkkinoiden vakauden edellyttämä luotto-, vakuutus- ja eläkelaitosten ja muiden valvottaviksi säädettyjen vakaa toiminta. Tavoitteena on myös vakuutettujen etujen turvaaminen ja yleinen luottamus finanssimarkkinoiden toimintaan. Finanssivalvonnan painopistealueet ovat seuraavat: valvonnan riskiperusteisuuden edistäminen, asiakkaan- ja sijoittajasuojan edis-

täminen, kansainvälisen valvonta- ja sääntelyyhteistyön tehostaminen ja yhtenäiseen toimintakulttuuriin siirtyminen sekä valvonnassa että säätelyssä. Finanssikriisistä huolimatta Suomen rahoitusmarkkinoiden vakaus ei ole vaarantunut. Talouskasvun käynnistyminen vuoden 2009 lopulta lähtien on osaltaan lisännyt vakautta, joskin kotitalouksien velkaantuminen on yhä enemmän ollut huolenaiheena. Finanssisektorin vakavaraisuus on vahvistunut vuodesta 2009. Tosin valtioiden velkakriisi on myös Suomen rahoitusmarkkinoiden kannalta haastava, vaikka suomalaisten valvottavien suorat ylivelkaantuneisiin maihin liittyvät riskit ovatkin suhteellisen pieniä.

Kertomusvuonna Finanssivalvonnan toiminnassa korostui osallistuminen EU:n uuden finanssivalvontajärjestelmän rakentamiseen (kuvio: EU:n uusi valvotakehikko). EU:n uudet toimielimet antavat mahdollisuuden yhtenäistää sääntelyä ja valvontakäytäntöjä sekä reagoida ennakoivasti finanssijärjestelmän riskeihin. Uusilla EU:n valvontaviranomaisilla on aikaisempaa laajemmat norminantovaltuudet. Muutos vaatii myös Finanssivalvonnalta entistä vahvempaa osallistumista EU:n sääntelyyn ja valvontatyön käytänteiden laatimiseen.

Fiva päätti kertomusvuonna tilata tutkimuksen Fivan toimintaa koskevista sidosryhmien (mm. kansanedustajat ja media) näkemyksistä. Sidosryhmätutkimus toteutettiin vuoden 2011 alussa, ja loppuraportti valmistui maaliskuun lopussa.

6.4 Finanssimarkkinoiden tila Suomessa vuonna 2010

Suomen talous alkoi toipua kriisistä jo vuoden 2009 loppupuolelta lähtien. Talouskasvua avittivat yritysten vakavaraisuus ja osin siitä syystä ennakoitua parempi työllisyystilanne. Kotitalouksien luottamus vahvistui, mikä lisäsi kulutusta. Kotitalouksien ostovoimaa lisäsi korkomenojen tuntuva pieneneminen vielä vuoden 2010 aikana, jolloin korkojen laskun ohella myös pankkien marginaalit kaventuivat hieman. Pankkien vakaa tilanne puolestaan mahdollisti asuntolainojen kasvattamisen, mikä näkyi asuntojen rakentamisen nopeana kasvuna. Myös viennin vauhdittuminen lisäsi rahoitusalan liiketoimintaa. Velkakriisin syveneminen on kuitenkin edelleen riski niin Suomen taloudelle kuin myös valvottaville.

Joidenkin euromaiden velkakriisin kärjistyminen kertomusvuoden keväällä suurensi riskilisiä pankkien välisillä markkinoilla, mikä puolestaan heijastui 12 kuukauden euriborkorkoon. Euroalueen talouskasvun elpyminen ja siihen liittyneet EKP:n toimet pankkijärjestelmän likviditeetin normalisoimiseksi alkoivat vuoden 2010 jälkimmäisellä puoliskolla näkyä markkinakoroissa. Lyhyet euriborkorot kääntyivät vuoden lopulla nousuun, mikä heijastui myös suomalaisten pankkien otto- ja antolainauksen korkoihin. Euroalueen vakaiden valtioiden pitkät korot laskivat kertomusvuoden syksyyn saakka, minkä jälkeen ne alkoivat nopeasti nousta, mikä ku-

EU:n uusi valvontakehikko

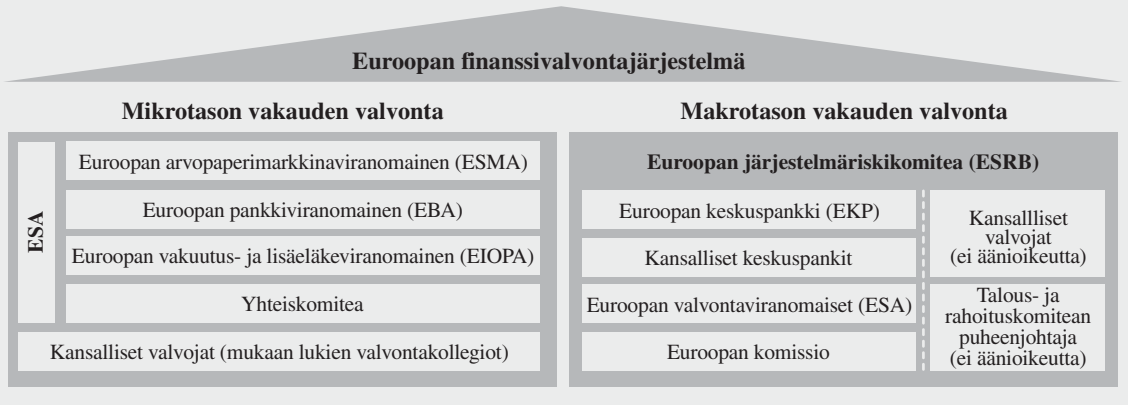

vastaa taloustilanteen ja rahoitusmarkkinoiden normalisoitumista.

Maailman osakemarkkinoilla maaliskuussa 2009 alkanut nousu jatkui koko kertomusvuoden. Euroopan velkakriisin kärjistyminen toukokuussa johti kuitenkin tuntuvaan häiriöön myös osakemarkkinoilla, olihan Lehman Brothers -pankin joutuminen selvitystilaan vielä hyvässä muistissa. Syksyllä osakkeiden hinnat alkoivat lopulta uudelleen vahvistua. Suomessa informaatioteknologiaa lukuun ottamatta muiden toimialojen osakeindeksit nousivat vuoden 2010 aikana. Teollisuuden osakeindeksi oli vuoden 2010 lopulla jo lähes samalla tasolla kuin huipussaan vuonna 2007. Helsingin pörssissä ulkomaisten omistajien määrä on tasaisesti vähentynyt vuoden 2008 alun huipusta lähtien. Tuolloin ulkomaalaiset omistivat Helsingin pörssin markkina-arvosta hiukan yli 60 %, kun vuoden 2010 lopussa osuus oli pienentynyt jo 45 prosenttiin. Suomalaisten osakevarallisuus Helsingin pörssissä on palannut lähes kriisiä edeltäneelle tasolle.

Suomen pankkisektori toimi vuonna 2010 jo lähes normaalisti. Vuoden lopulla talletukset kasvoivat aktiivisuuden lisääntymisen myötä selvästi nopeammin kuin euroalueella. Suomalaisilla pankeilla oli vähän kriisimaihin liittyviä riskejä, eivätkä myöskään kotimaasta tulevat luottotappiot lisääntyneet pelätyllä tavalla. Kertomusvuoden alussa yritysluottojen kysyntä oli vielä vähäistä, mutta vuoden loppua kohden niiden kysyntä alkoi jo elpyä (kuvio 24). Kotitalousluottojen kasvuvauhti hiukan nopeutui kertomusvuoden aikana, mutta oli kuitenkin selvästi hitaampaa kuin ennen kriisiä. Kokonaisuudessaan luottojen määrä kasvoi Suomessa selvästi nopeammin kuin euromaissa keskimäärin.

Markkinakorkojen nopea lasku vuoden 2009 aikana välittyi täysin pankkien talletusten keskikorkoihin vuoden 2009 loppuun mennessä ja lainojen keskikorkoon hivenen myöhemmin (kuvio 25). Talletuskorot alenivat selvästi alle yhden prosentin. Kun keskimääräisten lainakorkojen aleneminen oli voimakkaampaa, korkomarginaali kapeni vuonna 2010 keskimäärin noin yhden prosenttiyksikön vuoden 2008 marginaalista.

Kuvio 24.
Suomen rahalaitosten euroalueen kotitalouksille ja yrityksille myöntämien euromääräisten lainojen kannan vuosikasvu

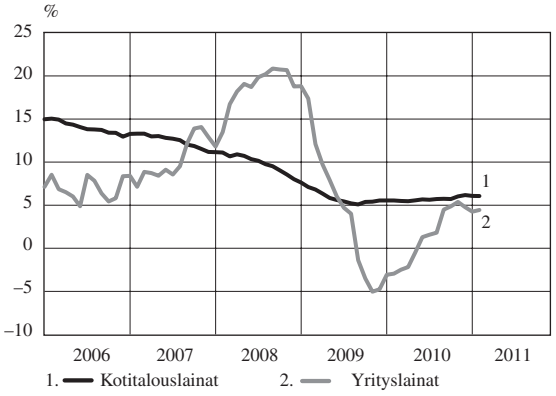

Lähde: Suomen Pankki.

Kuvio 25.
Lainojen ja talletusten keskikorot ja kokonaismarginaali

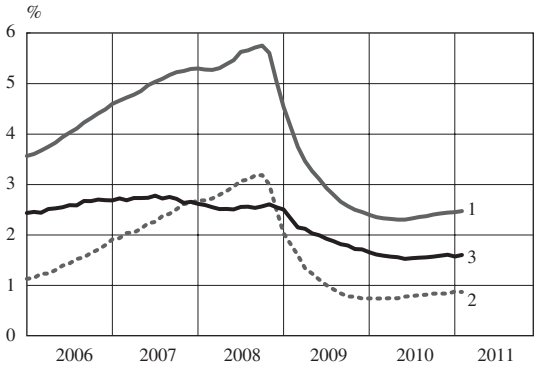

Lähde: Suomen Pankki.

Kertomusvuoden loppua kohden markkinakorot alkoivat hienoisesti nousta, mikä heijastui sekä lainakannan että talletusten keskikorkoon.

Suomalaisten pankkien kannattavuus mitattuna oman pääoman tuottoprosentilla on säilynyt koko kriisin ajan hyvänä (kuvio 26). Kertomusvuonna pankkien oman pääoman tuotolla mitattu kannattavuus säilyi edellisvuotisella tasolla. Merkittävin taustatekijä pankkien hyvään kannattavuuteen verrattuna muuhun Eurooppaan lienee pysyminen kotimaisessa peruspankkitoiminnassa. Suomalaiset pankit eivät olleet mukana rahoittamassa kotimaassa ylikuumennutta kiinteistörakentamista kuten Irlannissa. Rakennusliikkeet hakivat rahoituksensa pääosin suoraan ulkomaisilta kiinteistösijoittajilta.

Kuvio 26.
Suomalaispankkien* kannattavuus**

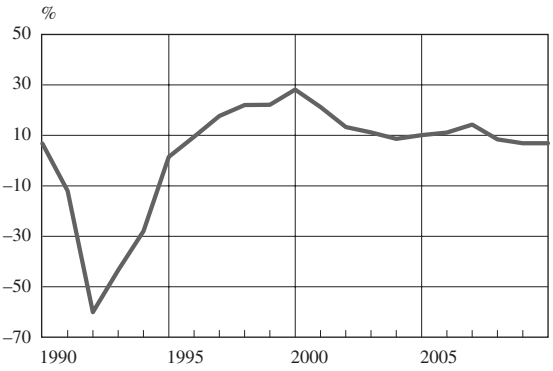

* Luvut sisältävät suomalaiset talletuspankit sekä ulkomaisten luottolaitosten talletuspankkitoimintaa harjoittavat tytäryhtiöt ja sivukonttorit. Nordea Pankki Suomen rakennejärjestelyt vaikuttavat tunnuslukuun voimakkaasti vuosina 2000–2003 ja vääristävät näin tunnusluvusta saatavaa aitoa taloudellista informaatiota.
** Oman pääoman tuottoprosentti, joka on laskettu jakamalla liikevoitto keskimääräisellä omalla pääomalla.
Lähde: Suomen Pankki.

Kuvio 27.
Pankkikonsernien järjestämättömät saamiset ja luottotapiot

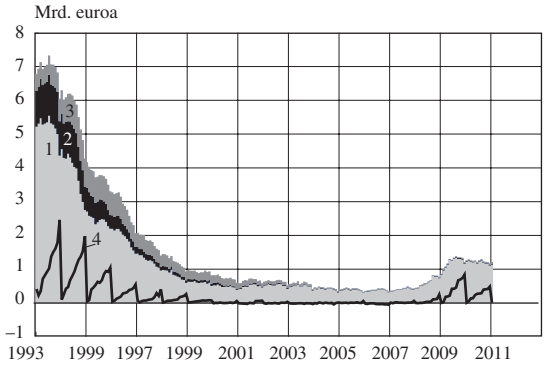

1. Järjestämättömät saamiset
2. Pankkitakaukset
3. Muut 0-korkoiset saamiset
4. Luottotappiot

Pl. Arsenal, Siltapankki ja SSP.
Lähde: Finanssivalvonta.

Korkokatteen supistuminen heikensi kertomusvuonna suomalaisten pankkien tulosta. Kuitenkin luottotappioiden vähentyminen ja muiden tuottojen kasvu riittivät kompensoimaan korkokatteen heikentymisestä seuranneet menetykset. Suomalaisten pankkiryhmien liiketulos, noin 2 mrd. euroa, säilyi edellisvuotisella tasolla.

Työeläkelaitosten sijoitustuotot vuonna 2010 kasvoivat 11 prosenttiin, ja myös tuottojen hajonta eri sijoituslaitosten välillä oli vähäistä huolimatta erilaisista sijoitusstrategioista. Henki- ja vahinkovakuutusyhtiöiden tuotot jäivät selvästi heikommiksi vähäisemmän riskinoton vuoksi. Vakuutuslaitosten sijoitusten tuottoa lisäsivät pääasiassa osakemarkkinoiden vahvistuminen ja pitkien korkojen lasku, joka nostaa korkosijoitusten arvoa.

Järjestämättömien luottojen osuudella mitattu pankkisektorin luottokannan laatu parani kertomusvuonna hiukan edellisvuotisesta. Kertomusvuoden lopulla pankkien järjestämättömien saamisten suhde luottokantaan oli 0,64 %. Myös luottotappioita tuli pankeille vuonna 2010 hiukan vähemmän kuin edellisenä vuonna (kuvio 27). Erittäin matala korkotaso yhdistyneenä suomalaisten yritysten vahvaan rahoitusasemaan verrattuna 1990-luvun lamaan on vaimentanut luottotappioiden kasvua.

Suomen pankkisektorin vakavaraisuus säilyi kertomusvuonna vankalla pohjalla ja vakavaraisuussuhdeluku oli vuoden lopussa 14,4 % (14,5 % vuoden 2009 lopussa) (kuvio 28). Hyvän tuloskehityksen ansiosta omien varojen pääomapuskuri kasvoi 9,6 mrd. euroon (9,4 mrd. euroa vuonna 2009). Suomen finanssisektorin saamiset ns. GIIPS-mailta eli Kreikalta, Irlannilta, Italialta, Portugalilta ja Espanjalta ovat vähäisiä suhteessa kokonaisvastuisiin, ja ne myös vähenivät vuoden aikana.

Kuvio 28.
Suomalaisten* pankkien vakavaraisuus

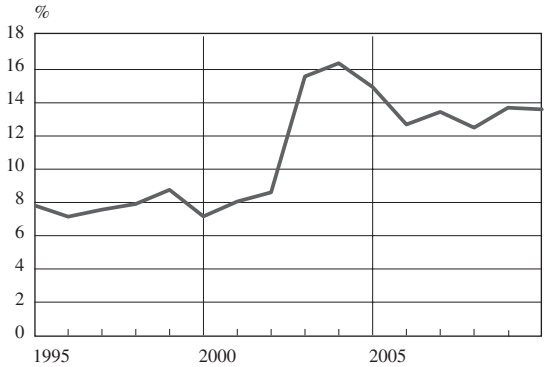

* Luvut sisältävät suomalaiset talletuspankit sekä ulkomaisten luottolaitosten talletuspankkitoimintaa harjoittavat tytäryhtiöt ja sivukonttorit. Nordea Pankki Suomen rakennejärjestelyt vaikuttavat tunnuslukuun voimakkaasti vuosina 2000–2003 ja vääristävät näin tunnusluvusta saatavaa aitoa taloudellista informaatiota.
Lähde: Suomen Pankki.

Fivan yhdessä Suomen Pankin kanssa tekemien stressitestien tulokset julkaistiin kertomusvuoden kesäkuussa. Heinäkuussa puolestaan julkaistiin EU:n johdolla toteutetut pankkien stressitestit. Molemmissa stressitesteissä arvioitiin tuloksen ja vakavaraisuuden kehitystä oletetussa heikon talouskehityksen skenaariossa. Suomalaisten pankkien ja vakuutusyhtiöiden testituloksien mukaan Suomen finanssisektori kestää vakavan toimintaympäristön heikkenemisen. Pankkien ohella myös muut finanssisektorin toimijat olivat vakavaraisia. Osakekurssien nousu lisäsi työeläkeyhtiöiden ja vakuutusyhtiöiden vakavaraisuutta.

6.5 Fivan vuoden 2010 tavoitteet ja niiden toteutuminen

Finanssikriisin aikaansaamat muutokset sääntelyssä ja valvonnassa näkyivät monin tavoin Fivan toiminnassa kertomusvuonna. Muun muassa kriisin alkuvaiheessa paljon huomiota herättäneet pankkien palkitsemiskäytännöt johtivat toimenpiteisiin, ja palkitsemisen sääntely täsmentyi. Finanssivalvonta julkisti helmikuussa kaikkia valvottavia koskevan palkitsemiskannanoton. Tosin Suomessa ei havaittu samanlaisia ylilyöntejä kuin joissakin kansainvälisissä finanssialan yrityksissä. Samoin johdannaismarkkinoiden sääntelyä tehostettiin, ja sitä koskeva asetus tulee voimaan kesällä 2011. Johdannaismarkkinoiden läpinäkymättömyyden katsottiin yleisesti olleen syynä finanssikriisin syvenemiseen.

Fiva osallistui kertomusvuonna pankkien likviditeetti- ja vakavaraisuusvaatimuksia lisäävän Basel III -sääntelyuudistuksen valmisteluun. Ehdotettujen Basel III -sääntelymuutosten vaikutuksien arvioimiseksi Fiva koordinoi selvityksen, johon osallistui 14 suomalaista luottolaitosta. Suomen kannalta on tärkeää varmistaa ulkomaisten pankkiryhmien tytäryhtiöiden ja sivuliikkeiden riittävä maksuvalmius. Maksuvalmiusreservin tulee sijaita Suomessa, jotta suomalaisten tallettajien edut voidaan turvata kaikissa tilanteissa. On myös huomattava, että talletussuoja suureni 50 000 eurosta 100 000 euroon 31.12.2010.

Kansallisen tason lainsäädännön muutos mahdollistaa kiinnitysluottopankkien toiminnan. Kiinteistövakuudellisia joukkolainoja voidaan vastedes käyttää joustavammin. Uudistus tehostaa suomalaisten pankkien varainhankintaa sekä mahdollistaa aiempaa suuremman euromääräisen rahoituksen hankinnan Suomessa.

Työeläkeyhtiöiden riskit olivat vuonna 2010 erityistarkastelussa. Eduskunta jatkoi kahdella vuodella työeläkelaitosten vakavaraisuussäännöksien määräaikaislakia, joka on nyt voimassa vuoden 2012 loppuun. Työeläkelaitosten vakavaraisuusvaatimusten uudistaminen etenee asiaa selvittäneen työryhmän ehdotusten mukaisesti.

Kertomusvuoden valvontatapahtumista ehkä merkittävin oli 28.3. toteutettu Sofia-pankin toimiluvan peruuttaminen ja pankin asettaminen selvitystilaan, koska pankin omien varojen määrä oli pienempi kuin luottolaitokselta vaadittava vähimmäismäärä. Pankin toimintojen alasajo ajoittui oikeaan ajankohtaan, sillä lähes kaikki 5 000 talletusasiakasta saivat rahansa takaisin. Pankin omat pääomat antoivat mahdollisuuden korvata myös noin kahdellekymmenelle suurtallettajalle ja sijoittajalle 97,5 % sijoituksen arvosta.

Kansainvälinen valuuttarahasto teki kertomusvuoden keväällä arvion Suomen finanssimarkkinoiden tilasta. Valuuttarahasto totesi, että pankkivalvonta on Suomessa vahvalla pohjalla ja että valvonta toimii EU:n direktiivien ja Baselin säännösten mukaisesti. Kehityskohteiksi valuuttarahasto mainitsi likviditeetti- ja ryhmävalvonnan kehittämisen. Näiden alueiden valvontaa tehostetaan vuonna 2011.

Finanssivalvonnan painopistealueiden merkittävimmät tapahtumat ovat seuraavat:

Valvonnan riskiperusteisuuden edistäminen

Fiva kohdisti tarkastuksia riskiperusteisesti ja painotti ennakoivaa valvontaa. Valvottavien riskienhallintaan edellytettiin monia korjaustoimenpiteitä. Tosin havaitut puutteet eivät uhanneet valvottavien toimintaa. Tarkastusprosessi on yhtenäistetty vuonna 2009 luotujen periaatteiden pohjalta. Pankkisektorissa tarkastusten kohteina oli erityisesti luotto-, korko- ja likviditeettiriskien hallinta. Riskitilannetta arvioitiin myös työryhmässä, jossa ovat mukana Suomen Pankki, valtiovarainministeriö ja sosiaali- ja terveysministeriö.

Fiva ei kertomusvuonna myöntänyt yhtään toimilupaa uusille talletuspankeille tai luottolaitoksille (yksi hakemus vireillä). Sen sijaan valvottavien määrä supistui, kun viisi eläkesäätiötä ja -kassaa purettiin osittain tai kokonaan työeläkevakuutusyhtiöihin.

Asiakkaan- ja sijoittajasuojan edistäminen

Fiva tarkasti finanssituotteiden ja palvelujen markkinointia ja myyntiä. Asiakkaan näkökul-

masta ohjeistettiin muun muassa sekä asuntoluototusta että pitkäaikaissäästämisen myynnissä asiakkaille annetun informaation laatua. Fiva lisäsi asiakasvalistusta myös verkkopalvelun avulla.

Peruspankkipalveluiden saatavuus ja hinnoittelu ovat säilyneet ennallaan edellisvuotiseen verrattuna. Joitakin yksittäisten tuotteiden hintojen korotuksia on tosin ollut. Fiva katsoo, että tilanne on tyydyttävä.

Myös työttömyyskassojen sisäistä valvontaa tarkastettiin. Tarkastukset kohdistuivat toiminnan suunnitteluun ja riskien hallintaan. Fiva on esittänyt työttömyysetuuksia koskevien säännösten soveltamiskäytännön valvonnan siirtämistä pois Finanssivalvonnalta.

Markkinakäytänteissä ei noussut esiin laajoja ja merkittäviä epäkohtia.

Kansainvälisen valvonta- ja sääntely-yhteistyön tehostaminen

Kertomusvuosi oli hyvin merkittävä finanssimarkkinoiden säätelyn ja valvonnan kannalta. Monia finanssikriisin jälkimainingeissa Euroopassa käynnistettyjä hankkeita, kuten finanssivalvonnan uudet toimielimet, saatiin päätökseen. Näissä hankkeissa Fiva oli aktiivisesti mukana. Fiva kykeni saattamaan Suomessa voimaan lähes kaikki EU:n sääntelyn muutokset. Myös pohjoismainen yhteistyö vahvistui, joskin yhteispohjoismaisten tarkastusten suunnittelussa on edelleen haasteita.

EU:n uusi valvontajärjestelmä edellyttää myös ministeriöiden kanssa tehtävän kotimaisen yhteistyön lisäämistä, koska EU:n uudet valvontaviranomaiset valmistelevat yhä suuremman osan EU:n sitovasta sääntelystä.

Fivan resurssit

Yhtenäiseen toimintakulttuuriin siirtyminen valvonnassa ja sääntelyssä on yksi Fivan neljästä painopistealueesta. Fiva on selvästi edistynyt yhtenäiseen toimintakulttuuriin siirtymisessä, vaikka sen varsinainen toiminta alkoi vasta vuonna 2009. Yhtenäistämiseen kuului prosessien uudistaminen, kuten sanktioiden valmistelun eriyttämien jatkuvasta valvonnasta. Osaamista on tehostettu henkilöstön koulutuksella, jonka lisäämistä myös valvottavat olivat ehdottaneet kuulemistilaisuudessa huhtikuussa. Kertomushankkeiden koulutusohjelmista laajin liittyi ns. Solvenssi II -direktiiviin, joka uudistaa vakuutusyhtiöiden vakavaraisuutta koskevat säännökset.

Fiva pyrkii toiminnassaan tehokkuuteen. Finanssikriisi johti mittaviin uudistuksiin säätelyssä ja valvonnassa, mikä tulevaisuudessa merkitsee EU-ulottuvuuden ja pohjoismaisen yhteistyön lisääntymistä. Käytännössä tämä tarkoittaa kotimaisten toimien priorisoinnin korostumista henkilöstöresurssien puitteissa.

Kertomusvuonna kuten myös vuonna 2009 Fivan toimintavahvuudeksi on sovittu 218 henkeä. Vuoden 2010 lopussa toimintavahvuus oli 209 henkeä. Fivan toiminta jakautuu neljään lohkoon: instituutiovalvontaan, riskienvalvontaan, markkinavalvontaan ja menettelytapavalvontaan. Fivan toimintakulut olivat vuonna 2010 noin 25,3 milj. euroa (24,5 milj. euroa vuonna 2009), mistä valvonta- ja toimenpidemaksuilla katettiin 95 % ja Suomen Pankin osuus oli 5 %.

Väärinkäyttöepäilyt ovat 2000-luvulla vaihdelleet vuosittain 60–70 tapauksen tuntumassa. Kertomusvuonna oli 70 tapausta (74 tapausta vuonna 2009). Fiva antoi kolme julkista huomautusta ja määräsi yhden rikemaksun, joten sanktiota oli yksi vähemmän kuin edellisenä vuonna.

6.6 Pankkivaltuuston kertomus vuodesta 2009 ja Fivan toimet sen johdosta

Vuoden 2009 toimintaa koskevassa kertomuksessaan pankkivaltuusto kiinnitti huomiota seuraaviin seikkoihin.

Pankkivaltuusto katsoi, että Fiva ja sen edeltäjänä toiminut Rahoitustarkastus olivat onnistuneet hyvin Suomen rahoitussektorin riskien valvonnassa ja rahoitusjärjestelmä vakauden turvaamisessa. Fivalla oli myös tärkeä tehtävä pitkälle kansainvälistyneen rahoitus- ja vakuutusalan ylikansallisen valvontayhteistyön ja säätelyn kehittämisessä.

Finanssivalvonnan toiminnan käynnistäminen kertomusvuonna oli onnistunut hyvin.

Lisäksi pankkivaltuusto esitti Finanssivalvonnalle seuraavat kehotukset:

• Finanssivalvonnan tulee tehostaa toimintaansa niin, että toimilupahakemusten ja sanktioiden käsittelyajat lyhenevät nykyisestä.

Finanssivalvonta uudisti toimilupien käsittelyprosessia ja nopeutti käsittelyä mm. parantamalla hakijoille annettavaa ennakkoinformaatiota, selkiinnyttämällä sisäisiä vastuusuhteita ja ottamalla prosessissa aikaisempaa selkeämmin huomioon toimilupahakemuksen ominaispiirteet. Työ toimilupaprosessin kehittämiseksi edelleen jatkuu vuonna 2011. Sanktioprosessi uudistettiin alkuvuodesta 2010. Prosessin tavoitteena on varmistaa, että valvonnassa havaittuihin puutteisiin, laiminlyönteihin ja rikkomuksiin reagoidaan mahdollisimman yhdenmukaisesti, oikeasuhtaisesti ja ripeästi. Sanktioprosessin eri vaiheille vahvistettiin enimmäiskäsittelyajat. Johtokunta hyväksyi kuvauksen mukaisen sanktioprosessin kesäkuussa.

• Finanssivalvonnan tulee valvoa ja tarkastaa rahoitusalan yritysten tarjoamaa sijoittajainformaatiota.

Finanssivalvonta tarkasti vuonna 2010 aktiivisesti eri sijoitustuotteisiin (sijoitusrahastot, indeksilainat ja sijoitussidonnaiset vakuutukset) liittyvää sijoittajainformaatiota keskittyen erityisesti tuotteisiin liittyvien riskien kuvaamiseen ja sijoitustuotteiden kulujen selkeään esittämiseen. Tarkastusten perusteella voitiin havaita, että tuotteiden sijoittajainformaatio on parantunut ennen kaikkea riskien kuvausten osalta, mutta että informaatiossa on edelleen puutteita. Varsinkin sijoitussidonnaisten vakuutusten kulurakenteiden kuvauksissa oli selkeyttämisen tarvetta. Finanssivalvonta antaa tästä ohjeistusta vuoden 2011 aikana. Lisäksi tarkastettiin sijoitustuotteiden tuotekehitys- ja myyntiprosesseja. Tuotekehityksen tarkastus oli ensimmäinen laatuaan, ja tarkastusta tullaan jatkamaan vuonna 2011.

• Finanssivalvonnan tulee lisätä asiakkaiden saamaa informaatiota erilaisista sijoitus- ja pitkäaikaissäästämisvaihtoehdoista sekä lainariskeistä.

Finanssivalvonta tarkasti huhtikuussa 2010 alkaneeseen sidottuun pitkäaikaissäästämiseen liittyvät eri palveluntarjoajien uudet palvelumallit ja ohjasi yhtenäiseen ja selkeään toimintakulttuuriin puuttumalla asiakkaalle annettaviin ennakkotietoihin, säästämissopimusten tietosisältöön ja muuhun asiakasinformaatioon, jotta asiakkaalla olisi vertailukelpoista informaatiota päätöksenteon tueksi. Finanssivalvonnan verkkopalvelun asiakassivuston (Finanssiasiakas.fi) rakenne uusittiin kokonaisuudessaan ja tietosisältö päivitettiin tuomaan entistä selkeämmin esille finanssipalveluihin ja -tuotteisiin liittyvät kulut ja riskit sekä osapuolten velvollisuudet tuotteita ja palveluja hankittaessa. Uutena aiheena asiakassivustolla tuotiin esille pitkäaikaissäästäminen. Sivustolle koottiin aikaisempaa kattavammin tietoa myös asuntolainoista. Finanssivalvonnan asiantuntijat luennoivat suurelle yleisölle ajankohtaisista aiheista, kuten mm. pitkäaikaissäästämisestä useaan otteeseen eri messuilla ja seminaareissa. Henkilöasiakkaitten asuntorahoituksessa Finanssivalvonta ohjasi pankkeja asiakkaansuojan näkökulmasta ja kehotti systemaattisiin maksuvaralaskelmiin käyttäen 6 prosentin korkotasoa ja enintään 25 vuoden laina-aikaa sekä laskelman huolelliseen käsittelyyn asiakkaan kanssa. Lisäksi luotonannossa suositeltiin vähintään 10 prosentin omarahoitusosuutta. Finanssivalvonnan suositukset ja huoli ylisuuriin lainoihin liittyvistä riskeistä uutisoitiin näkyvästi mediassa. Finanssivalvonta antoi kannanoton, jonka mukaan asiakkaitten saamaa informaatiota pankkien omista viitekoroista tulisi parantaa, jotta asiakas voi arvioida omien lainojensa ja talletustensa viitekorkojen kehitystä ja vertailla pankkien tarjouksia.

• Finanssivalvonnan tulee kehittää edelleen suurelle yleisölle suunnattua viestintää rahoitus- ja vakuutusalan kehityksestä.

Finanssivalvonta julkaisi analyysia ja valvontatietoa aktiivisesti vuonna 2010. Vuoden aikana julkaistiin kaksi valvottavien taloudellista tilaa ja riskejä koskevaa kattavaa analyysia, joissa molemmissa finanssisektorin tila arvioitiin vakaaksi. Pankkien, vakuutusyhtiöiden ja eläkelaitosten vakavaraisuustiedot julkaistiin myös ensimmäiseltä ja kolmannelta neljännekseltä. Kesällä 2010 Finanssivalvonta julkisti

Suomen finanssisektorin ja EU:n yhteisten stressitestien tulokset. Finanssivalvonnan analyysit finanssimarkkinoiden tilasta lisäsivät luottamusta Suomen finanssimarkkinoiden vakauteen sekä tukivat asiakkaiden riskitietoisuuden kasvua.

6.7 Pankkivaltuuston arvio Finanssivalvonnan toiminnasta

Finanssivalvonnan johto on antanut vuodelta 2010 johtokunnan kertomuksen pankkivaltuustolle Finanssivalvonnan toiminnasta ja julkaissut Finanssivalvonnan toimintakertomuksen.

Pankkivaltuuston tehtävänä on valvoa Fivan toiminnan yleistä tarkoituksenmukaisuutta ja tehokkuutta.

Pankkivaltuusto katsoo, että Fiva on onnistunut haasteellisessa toimintaympäristössä valvomaan hyvin valvottaviaan ja turvaamaan vakuutettujen etuja sekä edistämään yleisestä luottamusta finanssimarkkinoiden toimintaan. Valvonnassa on painotettu riskiperusteista ja ennakoivaa valvontaa, asiakkaan- ja sijoittajasuojan edistämiseksi on lisätty asiakasvalistusta, kansainvälisen valvonta- ja sääntely-yhteistyön tehostamiseksi on edistetty tärkeitä näkökohtia EU:n sääntelyuudistuksissa ja siirrytty yhtenäiseen toimintakulttuuriin kehittämällä ydinprosesseja ja toimintatapoja.

Pankkivaltuusto kehottaa Fivaa vastaisuudessa

- *kehittämään finanssimarkkinoiden vakauden turvaamiseksi valvottavien liiketoiminta- ja strategisten riskien hallinnan arviointia*
- *kohdentamaan yleisen luottamuksen säilyttämisessä tarkastuksia valvottavien toimintatapoihin ja prosesseihin*
- *varmistamaan sisäisen toiminnan tehostamiseksi sisäisten prosessien sujuvuus ja tehokkuus*
- *kiinnittämään erityistä huomiota toiminnan kustannustehokkuuteen ottaen huomioon sääntelyhankkeet ja Euroopan uudet valvontajärjestelmät*
- *selkiyttämään sijoittajainformaatiota lisäämällä ohjeistusta sijoitussidonnaisten vakuutusten kulurakenteiden kuvauksista*
- *lisäämään edelleen asiakkaiden saamaa informaatiota lainariskeistä.*

ISSN 1237-4334 (painettu julkaisu)
ISSN 1796-9794 (verkkojulkaisu)